

DADZIS-87

DADZIS-87

IETVJU
TĪRĪTĀJS

PROJEKTS - NR.3

1983
1984
1985
1986

1987

LATVIJAS PSR ZURNALISTU SAVIENIBA

DADZIS-87

RIGA «AVOTS» 1986

Sastādītājs **Jāzeps Jaunzems**
Albildīgais redaktors *Igors Palkovs*
Imanta Melgaiļa mākslinieciskais iekārtojums
Vāku zīmējis *Edgars Ozoliņš*
Mēnešu titullapas zīmējis *Imants Melgailis*
Draudzīgo šaržu autori *Uģis Mežavilks* un *Gunārs Vindedzis*
Literāros materiālus ilustrējuši *Imants Melgailis, Uģis Mežavilks,*
Edgars Ozoliņš, Erīks Ošs, Tamāra Sergijenko un *Gunārs Vindedzis*

Izdots pēc Latvijas PSR Zurnālistu savienības pasūtījuma

Gadalaiku sākumu nosaka Saules atrašanās noteiktās ekliptikas vietās — pavasara punktā, vasaras saulgrīžu punktā, rudens punktā un ziemas saulgrīžu punktā. Gadalaiku atkārtotības periods ir t. s. tropiskais gads, kas ilgst vidēji 365 dienas 5 stundas 48 minūtes 46 sekundes.

Zeme atrodas perihēlijā (vistuvāk Saulei) 5. janvārī plkst. 2^h — attālums apm. 147 miljoni kilometru.

Zeme atrodas afēlijā (vistālāk no Saules) 4. jūlijā plkst. 5^h — attālums apmēram 152 miljoni kilometru.

APTUMSUMI 1987. GADĀ

1987. gadā būs divi Saules un divi Mēness aptumsumi.

1. Gredzenveida-pilnais Saules aptumsums 29. martā redzams Dienvidamerikā, Āfrikā, Arābijas pussalā, Antarktīdā, kā arī Atlantijas un Indijas okeānā. Latvijā nav redzams.

2. Pusēnots Mēness aptumsums 14. aprīlī redzams Eiropas un Āfrikas rietumu daļā, Amerikā, Antarktīdā un Atlantijas okeānā. Aptumsuma sākums redzams gandrīz visā Eiropā un Āfrikā, Grenlandē, Āzijas dienvidrietumu daļā un Indijas okeānā, bet beigas — arī Klusā okeāna austrumu daļā. Aptumsuma sākums redzams arī Latvijā:

Mēness sāk ieiet Zemes pusēnā plkst. 4^h19,8^m

Vislielākās fāzes moments plkst. 6^h19,0^m

Mēness iziet no pusēnas plkst. 8^h18,2^m

Pēdējais moments pie mums nav redzams, jo Mēness riet Rīgā plkst. 7^h17^m. Vislielākā fāze ir 0,803, tātad ne viss Mēness legrimst pusēnā.

3. Gredzenveida Saules aptumsums 23. septembrī redzams Āzijā, Austrālijā, Jaungvinejā, Indijas un Klusajā okeānā. Latvijā nav redzams.

4. Pusēnots Mēness aptumsums 7. oktobrī redzams Eiropas rietumu daļā, Āfrikas ziemeļrietumu daļā, Amerikā,

Antarktīdā, Atlantijas un Ziemeļu Ledus okeānā. Aptumsuma sākums novērojams gandrīz visā Eiropā un Āfrikā un Āzijas dienvidrietumu daļā, bet beigas — Āzijas ziemeļaustrumu daļā un Klusajā okeānā.

Aptumsuma sākums novērojams arī Latvijā:

Mēness sāk ieiet Zemes pusēnā plkst. 4^h52,9^m

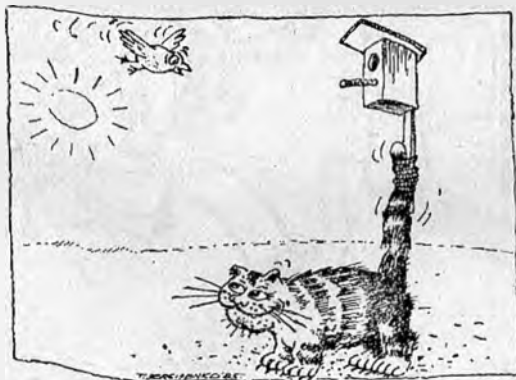
Vislielākās fāzes moments plkst. 7^h01,6^m

Mēness iziet no pusēnas plkst. 9^h10,3^m

Arī šī aptumsuma beigas ple mums nav redzamas, jo Mēness riet Rīgā plkst. 7^h50^m. Vislielākā fāze ir 1,011, tātad viss Mēness ieiet pusēnā. Jāatceras tomēr, ka pusēnā daļa Saules gaismas iekļūst, tā ka Mēness tikai daļēji kļūst tumšāks.

MĒNESS FĀZES

- jauns Mēness
- ☾ pirmais ceturksnis
- ☽ pilns Mēness
- ☾ pēdējais ceturksnis

Bez vārdiem.

V. Sergijenko

KAS VAKARINĀS
PA TELEVIZORU?

V
83

— Neko vairs nedabū redzēt!
Būs jāpērk televizors...

D. Daļiņš

— Tagad tas bļāviens iznāk ļoti pārlicinošs!

D. Breķšs

Pirmā 100 gadiem

IZ RIGAS

Liels vinnests. Ple kādiem līdzekļiem pēdejie posta gadi dažādu labu piespiežu, redzams no tam, ka kāds šejienes veiklatnieks caur saviem padevīgiem kalpiem izpaudis vēsti, ka pēdejā premiju biješu izlozesanā viņš vinnests 40 fūkstošu rubļu, kas, kā vēlāk izrādijies, bijuši tikai tukši nieki un, kā domajams, izdomāti vlenīgi labaka kredīta un pircēju pievilksanas dēļ, jo zeļļi iestās tot, ka viņu kungs tagad ļoti bagats un tapēc arī preces pārdodot daudz lētāk, ne kā citi, kuri kaujoties ar naudas trūkumu. Pie tam vēl preces esot daudz labakas ne kā citur. Ari savā vizē laucinleku gūstīšanai

«Baltijas Vēstnesis»,
1887. gada 10. janvārī

IZ RIGAS

«Rīgas policijas avīze», kā «Rīšk. Vestņiks» dzirdejis runajam, beigšoties. Tādas valodas esot ļau tadēļ ticamas, ka viņa savam izdevejam ne ka cita nedevuse, kā tikai pametumus. Un arī neesot ne kādas vajadzības pēc sevišķas policijas avīzes, jo visas vietīgās avīzes, kā tas arī agrākī bija, labprāt uzņemšoties par velti nodrukāt visus policijas vēstījumus.

«Baltijas Vēstnesis». 1887 gada 17. janvārī

— Labi, ka gadījās koks starpā — citādi būtu
saskrējušies!

E. Oša

— Vispirms es apdzinu viņu, tad viņš mani, tad atkal
es viņu...

D. Breikša

Pirms 100 gadiem

SLUDINAJUMI

Cilveksi!
«aizmaksā savus paradus».

«Baltijas Vēstnesis», 1887. gada 8. februāri

NO IEKŠZEMES

Kurzemē, kā «Vald. Vestnesis» lasams, izdots Kurzemes zirgu zagļu albums. Šini albumā atronās ne tik vien zirgu zagļu un slēpeju fotogrāfijas, bet arī viņu vārdi, vecums, dzimtene un citas ziņas. Pēc šā albuma, Kurzemē ne mazāk kā 800 zirgu zagļu.. Izrādās, ka Kurzemes visjaunākam zirgu zaglim 17 gadu un visvecākam — 78. — Kurzemes gub. avīze vēsta, ka pēc albuma izdošanas, zirgu zādzības esot mazinājušās.

«Baltijas Vēstnesis»,
1887. gada 11. februāri

SLUDINAJUMI

Dzīvu ūpi
vēlās pirkt Peterburgas Ārrigā, Dzirnauvu ielā Nr. 93.
R. Kocer.

«Baltijas Vēstnesis», 1887. gada 27. februāri

ČAU, PRIECĪGU
SĪVIEŠU DIENU!

25

- Mammīt, izskatās, ka tie mūs sveicinātuf
- Ir jau arī par ko: šodien Sieviešu diena!

U. Mežavilks

Bez vārdiem.

T. Serellenko

Pirms loogadiem

IZ RIGAS

(Tiesu un policijas kronika.)

Sausnejas īpašnieks fon Kreušs apsūdzēja Andres Hollvīgu, ka pēdējais viņu apvainojis vārdiem. Hollvīgs nonācis pret vakaru uz muižu un vēlejšies ar fon Kreušu runāt. Ieva Liniņ viņam teikuse, ka kungs esot runājams tikai rītiem, bet Hollvīgs tam neesot līcejšis un iesācis lamaties. Projam iedams Hollvīgs ieraudzījis fon Kreušu pie loga stāvam un uzsaucis viņam ar dūri draudedams: «Tu vecais velns, nonāc tik lejā, tad es tev ledošu gar ausim, ka tev kājas vien notirinasies.» Izmeklešanās apstiprināja Ieva Liniņ, Anna Vaskis un vēl divi liecinieki fon Kreušā izteikumus. Cēsu ze-

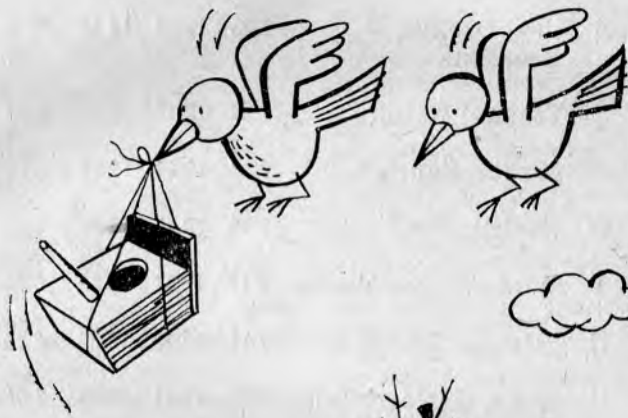
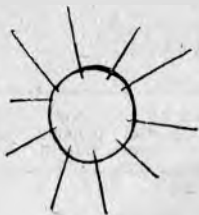
mes tiesa piesprieda Andres Hollvīgam dēļ fon Kreušā apvainošanas vārdiem divi nedeļas aresta. Par šo spriedumu Hollvīgs pārsūdzēja pie hofhtiesas. Savā aizstāvēšanās rakstā Hollvīgs saka, ka fon Kreušs viņu esot lamājis. Ieraudzīdams, ka viņš, Hollvīgs, ejot projam, Kreušs viņam saucis pakaj: «Ko tu gribi?» Bet kad viņš algriezies atpakaļ un uzsācis ar fon Kreušu sarunāties, tad šis viņu sācis daždažādi lamāt, viņam, piemēram, sacīdams: «Tāda licilopa es vēl ne esmu redzējis.» Laucenicku izteikšanās nevarot daudz ticēt, tadēļ ka viņš ar Kreušu sarunājies Vācu valodā un laucenicki šās valodas neprotot. Viņa liecinieki neesot pārklausīnāli. Hofhtiesā apstiprināja tiesas spriedumu.

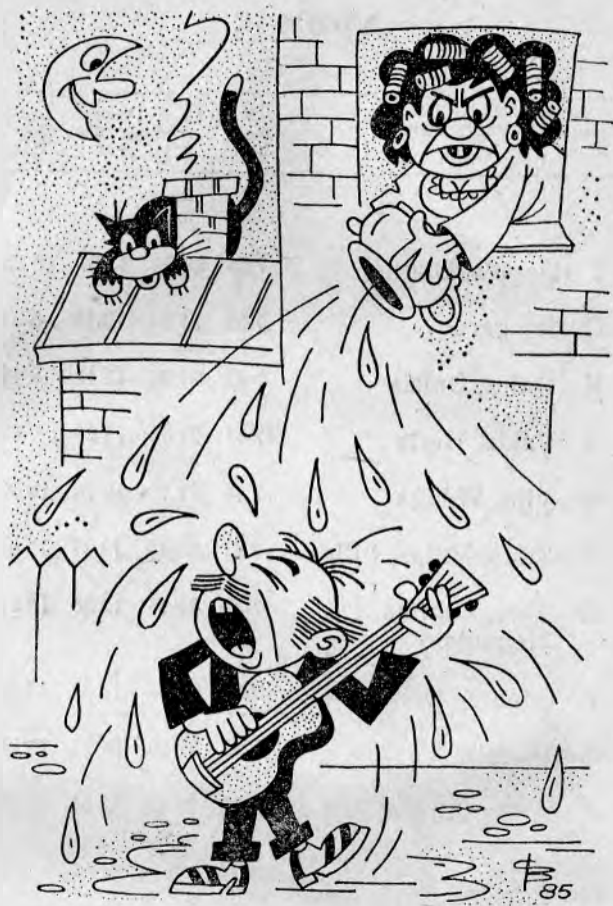
«Baltijas Vēstnesis». 1887. gada 14. martā

Kas jauns un tomēr Rīdziniekiem nekas jaunsti Patejas ielā, sedlenieku meistara Smidt kga namā, otrā etāžā, šodien ūdens vadā ieradies pilnīgi vesals, 4 collus garš z u t e n l s.

M. V.

«Baltijas Vēstnesis». 1887. gada 28. martā

«Rumulēšanās.»

G. Bērziņš

Pirmšļooģadiem

IZ RIGAS

Rīgas rātes krimināldeputācija izsprieda savā vakardienas atklātā sēdējumā 18 lietas. Mēs ievērojam šādas: ... 4) Pēteris Grūntops notiesāja uz 25 rubļu soda naudas, vaj 7 dienām aresta, tadēļ ka viņš 4. martā p. g. uz tirgus pārdeva zaķi, lai gan tirgošanās ar meža putniem atvēlēta tikai līdz martam.

«Baltijas Vēstnesis»,
1887. gada 1. aprīlī

IZ RIGAS

Pagājušo vasaru Ikšķīles pasta nodaļā bieži vien pazuda vēstules. Nodaļas priekšnieks dabuja dzirdēt, ka pastiljons Georg Sulke, kuram vēstules vajadzēja iz kastes ņemt, bieži vien pādotot pastmarkas privatpersonām un arī krogā ar tām samaksājot savu rēķinu, pastmarkas allaž apakš viņu istās cenas pārdodams. Sulke neliedzās, ka apgādājais priekš dažām privatpersonām pastmarkas un arī krogā tās pašas izdevis priekš tēriņa samaksašanas, bet šās markas viņš esot pircis. Lietu izmeklejojot izrādījās, ka Sulke tiešam kādas reizes pircis pastmarkas, tadēļ tiesa Sulki aiz pierādījumu trūkuma atstāja domās.

«Baltijas Vēstnesis», 1887. gada 30. aprīlī

— Nāc ātril Sācis tecēt siltais ūdens!

D. Breikšs

NEPRIECĀJIES, MAN IET LABI!

SVEIKS, KĀ IET ?

Bez vārdiem,

A. Mukāns

Pirmšļooģadiem

NO IEKSZEMES

No Jēkabniekiem raksta «Latv. Av.» par kādiem savadiem putniem: «J. un V. Renču māju laukā 14. aprīlī pēc bargā lietus un vētras gaisa atrasti 2 sveši ūdens putni, lielas pīles lielumā, isiem spārniem un kājas kā vardei; tadēļ tie nevar ne pa gaisu skriet, ne pa zemi iet. Snāblis ir melns, kā vārnai, bet garaks un spicaks, mugura tumši zila, baltiem raibumiem, kakls virsū zils, gar sāniem raibs un apakšā peleks, un vēders balts.» — Vaj tik tās nebūs tās pazīstamās avižu pīles, ar kurām kāds zobgals grībejis mūsu biedreni iepiecināt!

«Baltijas Vēstnesis», 1887. gada 7. maijā

NO IEKSZEMES

No Vilandes apgabala raksta «Virulanei» par kādu savadu procesi. Pērn vasar kādā svētdienas rīta suns triecis zaķi, ietricis to mācītāja muižas dārzā un dikti ķiukstēdams gar mācītāja dzīvokļa logiem garam. Caur to mācītājs, kas, uz tās dienas sprediķi sagatavodamies, sēdejis pie loka, domās ticis traucēts, par ko viņš suņa īpašnieku, savu kaimiņu, apsūdzējis. Tiesa kaimiņam nosprieduse 15 rubļus strāpes. Suņa īpašnieks ar šo spriedumu nebijis mierā un sūdzējis tālak. Procesē vēl tagad ne—esot beigta.

«Baltijas Vēstnesis»,
1887. gada 9. maijā

MES NEESAM
NEKADI PLIKADIDAS!

Bez vārdiem.

U. Mežavilks

Pirms 100 gadiem

IZ RIGAS

Vācu teatra aktiers Augusts Ruthardts, kā «Rižsk. Vestņiks» ziņo, par policista nlevajumu rokām, vedot uz policiju dēļ miera traucējumu nakti uz 28. maiju, notiesāts uz 7 dienām aresta.

«Balīijas Vēstnesis»,
1897. gada 2. jūnijs

SLUDINAJUMI

Patiesīgi godīgs precības sludinājums

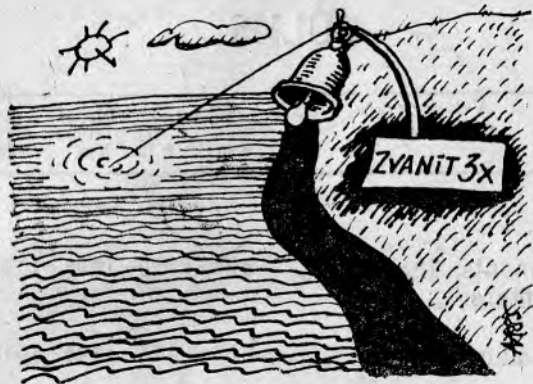
Jauns cilvēks, 36 gadu vecs, no godīgas ģimēlijas, kam maza pazīšanās ar jaunkundzēm, vēlās mūža draudzeni atrast ar pāri tūkstoš rubļu lielu kapitālu, priekš lielaka tirdzniecības veikala atvēršanas. Jaunkundzes, vaj jaunas atrailnes, kas manam uzaicinājumam gribētu uzticēties, top lūgtas, savas adreses un portretas līdz 1. jūlijam šogad piesūtīt zem šādas adreses: St. Peterburg, do vostrebovaņija. H-nu K.B.

Klusu ciešana būs goda lēta.

«Balīijas Vēstnesis», 1897. gada 2. jūnijs

7/1
85

Bez vārdiem.

A. Mukāns

Bez vārdiem.

B. Balķins

Pirmā loogadiem

IZ RIGAS

Bišu saime lapsādas kažokā. Šāds atgadījums nav vis noticis Amerikā, bet Rīgas zaļumos Torņakalnā. Tur kādā namā, Kapsētas ielā, aizvakar kāda dāma gāja uz pieliekamo kambari pēc sava lapsādas kažoka, gribedama to izvēdināt. Bet tikko bija to saņēmusi un uzlikuse uz rokas, kad viņa izbijusēs to atkal nometa. Kas tas bija! Ko viņa bija dzirdējuse! Kažoks savās vecuma dienās, kā likās, bija tapis muzikālisks, jo viņa iekšpusē čiksteja un rūca kā stīgu muzikas orķestrs, kas priekš koncerta sākuma saskaņo balsis. Izbijusēs dāma atsauca savu vīru. «Kas tas gan cits būs, kā peļu ligzda ar peļu bērniem,» tas teica un ar nazi vienā vietā uzšķērda vatetā kažoka oleri. Bet tagad viņam izgāja ķibe! Vesels pulks dusmīgu bišu ātri izšāvās pa caurumu un ļoti sašutis uzbruka sava dzīvokļa miera traucētajai un ģimīcijas laimes izpostītajai ģimijai, tā ka tas atzina par labāko, iz vates izņēmo medus pilno šūnu gabalu atkal ātri iebāz lidzīnīgā vietā, pēc tam tad arī bites apmierināmās atkal ielidās kažokā. Tagad kažoks karājās atkal pieliekamā kambarī naglā un bites pa atvērto logu šaudās ārā un iekšā.

«Baltijas Vēstnesis», 1887. gada 9. jūlijā

NO IEKŠZEMES

No Valtenburgas, Maz—Salces draudzē, mums raksta: «Mūsu pagasta tiesneši mēdz paturet ūvajā krogā brokastī vai pusdienu, kuri allaž velkās pārāk ilgi, tā ka dažī prāveniekl jau griezušies pie draudzes tiesas ar sūdzību. Draudzes tiesa lietu ņēmusi izmeklēšanā, bet tas maz ko līdzējis, mūsu tiesneši ēd pusdienu pa vecam.»

«Baltijas vēstnesis»,
1887. gada 16. jūlijā

JV
85

«Pierdzes apmaiņa.»

G. Bērziņš

Pirmā loogadiem

IZ RIGAS

Vērmāga dārzā, pie mazā paviljona durvīm, tagad izlikti savadi svāri, kuri caur to peļņa levērojamu, ka tie paši darbojas. Šiem svariem ta stūrgalvīgā īpašība, tikai tam rādīt, cik mārciņas tas smags, kurš, kad uz vīpēm uzkāpis, vara naudas piekapelku gabalu, jaunākā kaluma, lemet ļaunas galvas rikiē. Citādu naudas gabalu lemetot, tas nav panākams, kaut gan arī divdesmit, desmit un trīskapelku gabalus laivas mūte pieņem un tikai kapelku gabalus ta spļauj atpakaļ.

«Baltijas Vēstnesis»,
1887. gada 5. augustā

IZ RIGAS

Uz Tukuma dzelzceļa ir dīvaina bijēšu kontrolešana, ko laikam gan daudzi līdz ar mani jau būs piedzīvojuši. Proti, man jau trešo reizi gadījies būt par liecinieku un reizi arī pašam tā nogājies, ka konduktors atņēma braucot biļeti un vēlāk stacijā vairs netieku bez biļetes caur barjeru caurlaists. Liekas, ka šādu nebušanu dzen īpaši vītns konduktors un ka tam pie tam savi patīgi mērķi. Pagājušu svētdienu atkal man gadījās būt par liecinieku šādam pašam atgadījumam, kur šis pats konduktors ceļā pasažieram atņēma biļeti un tas tad vēlāk netika stacijā caur barjeru caurlaists, kamēr nesamaksāja otrreiz un pie tam dubultu braukšanas naudu. Ne ko nelīdzēja, ka kāds liecinieks apliecināja, ka konduktors šim kungam biļeti atņēmis. Stacijas priekšnieks un žandarms pastāveja uz nomaksu. Atstāstu šo patiesu gadījumu, lai publika zinātu izsargaties no nepatīkšanām.

Pētersons,

«Baltijas Vēstnesis», 1887. gada 10. augustā

Bez vārdiem.

I. Meigallis

— Vecotēvi! Runāsim kā vīrs ar vīru! Tu iejūdz man zirgu, bet es tev iedarbināšu traktoru!

D. Breikša

Pirms 100 gadiem

NO IEKŠZEMES

No Pernavas apgabala ziņo «Postimeesam», ka turienes Penujas pagasta vecākais kādā naktī braucis uz māju un ieraudzījis pagasta tiesas telpu apgaismotu. Viņš domājis, ka tur zagļi ielauzušies un tadēļ gājis iekšā. Viņš atradis trīs vīrus sēžot pie galda un zūpojot alu. Viens no tiem bijis pagasta tiesnesis un viņa biedri tādi vīri, kas kāda nozieguma dēļ bijuši ielikti pagasta cietumā. Tiesnesis uz savu galvu viņus izlaidis iz cietuma un tad ar tiem tiesas telpās sācis zūpot.

«Baltijas Vēstnesis», 1887. gada 7. septembrī

NO IEKŠZEMES

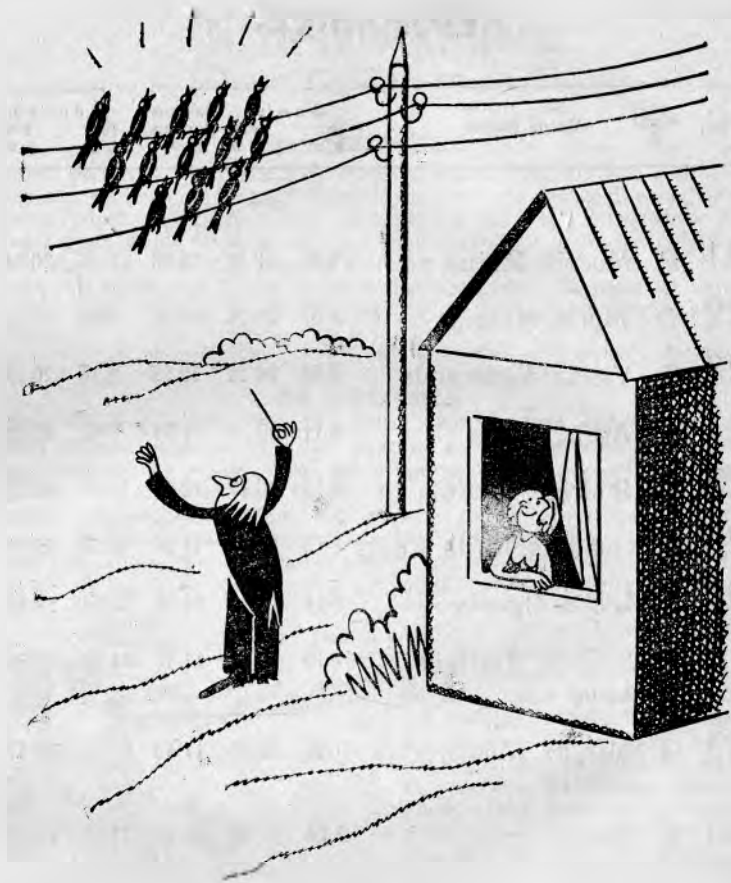
No Stukmaņiem. Pirmajās jūlija dienās vītigās pag. valdes un tiesas skrīvera palīgs A. kādā rītā atziet uz Daugavu peldietes. Palet stundās, palet gandrīz vesela diena, bet A. no peldēšanās necerona. Skrīvera kgs sūta uz Daugavu savu kalponi, lai apskatās, vaj nav kāda nelaieme notikuse. Kalpone kāda gājuse, tāda atnāk — no A. ne vēsta. Palet kādās dienās. Te kādā priekšpusdienā saskrien tiesas mājā valrak Daugavas plostnieku un stāsta, ka A. laikam noslicis. Iet uz Daugavmalu. Peldvietā

atrod drēbes, apģērbu, zlepes, cepurī un svārku kabatā vēl mačīgu ar kādām kapelkām nardas. Viss skaidri liecina, ka A. noslicis. Daugava tlekt izmekleta no peldu vietas (Stukmaņiem) līdz pat Koknesei. Sliķoņa nav kā nav. Kas pa galam, tas pa galam. Nelaimīgiem A. vecakiem tiek laista ziņa, ka viņu dēls, peldedamies, noslicis. Ziņas nesejs noiēt uz A. vecaku māju, un — viņš savām acīm negrib ticēt — atrod par nosliķušu pieņemto A. sveiku un veselu priekšā. Arī A. kgam, savu nāves ziņu lasot, bij laikam ko brīnoties.

(B.)

«Baltijas Vēstnesis»,
1887. gada 16. septembrī

Bez vārdiem.

I. Melgaills

— Papucīt, es eju uz treniņu!
 — Kā tad! Tevi interesē nevis sports, bet sportistil!

D. Breikšs

Pirms loogadiem

IZ RIGAS

«Ar labu nakti!» Vakar vakarā pa otro Veišu dambi ejot, man uzreiz nolidoja gar galvu savistīts papīra gabals. Domādams, ka tas bijis nodomats manai plātmalei, es grībeju sapiktojies iet tālak, bet uzreiz pamanīju, ka pie savistītā papīra bija piestiprināta maza zīmīte. Ziņkārīgs pacēlu zīmīti un lasīju: «Ar labu nakti!» Ātri pacēlu galvu uz augšu un dabāju tik vēl redzēt ka kāda sprog'galvīte steigšu: atrāvās no loga, manidama, ka bija personā mīsejums. Nezinā dāms, kādā vizē šos mīļos vārdukus nosūtīt pie pareizas adreses un zinādams, ka viņi spē iepriecināt kādu mīlestībā —

vārbūt vēl nelaimīgā — kvēlojošu sirdi, es lūdzu cien. redakciju, šin rindīnām savā cienījamā lapā atļaut telpas, — tādā vizē mīļais sveicinājums neies bojā un skaista sveicinātāja vārbūt tiks pamudināta citā reizē labaki ievērot, kādu ceļu viņas sveicinājumi ņem. Ar labu nakti!

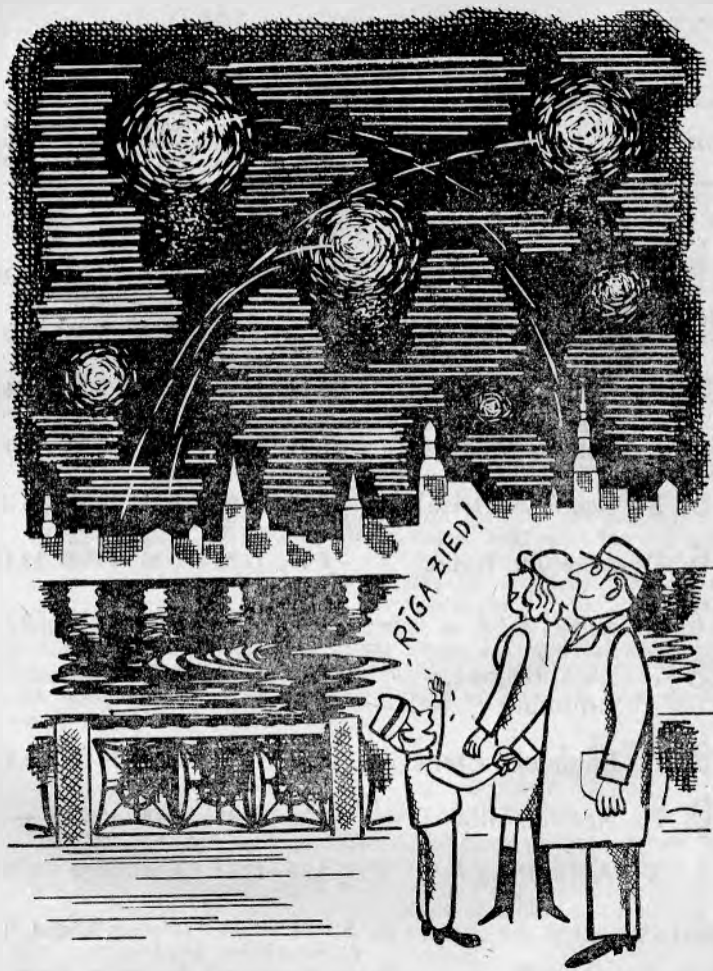
K. —

«Balijas Vēstnesis», 1887. gada 2. oktobris

IZ RIGAS

Noblēdišana. Rezervas unleroficiers Voldemars Vītols un pie Skūliņu pagasta pierakstītais Aleksanders Lohvins paziņoja, ka viņi priekš kāda laika skröderim P.T. nodevuši drēbes par 44 rubļiem de pārtaisīšanas un 20 rubļus priekš jauna mētēja pagatavošanas un dabušuši zināt, ka T. kopš 5. oktobra pazudis, bet drēbes viņi atradu: ieķīlātas Tančera aizdevu kasē par 11 rubļiem.

«Balijas Vēstnesis», 1887. gada 13. oktobris

Bez vārdiem.

J. Brīdīšis

Pirms 100 gadiem

NO IEKŠZEMES

No Harijas apgabala ziņo «Valgusam», ka kāds jauns «murgotajs» sarakstījis biezu grāmatu par skatiem debesīs un ellē, kurus viņš teicoties garā redzejis. Šo grāmatu viņš piesūtījis citiem murgotajiem, kuri to norakstot un savās «lūgšanu stundās» lasot priekšā, kas radot lieliskas raudas un vaimanas.

«Baltijas Vēstnesis»,
1887. gada 9. novembrī

IZ RIGAS

Naktī no 1. uz 2. jūniju mēģināja barons Lionels fon Mengden caur logu ielauzties Marijas Hauferman dzīvoklī, Rīgā, Kazernu ielā. Kad Marija Hauferman to neuzlāva, tad barons Mengdens pret to lietoja nepieklājīgus vārdus. Tapat barons Mengdens nolamāja nakts vaktņiekus, kas to gribēja aizvest uz policiju. Beidzot taču izdevās to apcietināt, bet ceļā viņš apvainoja vienu nakts vaktņieku darbiem un policijā novests dažādi nolamāja dežuras vaktmeistaru. Pie atbildības saukts, barons Mengdens izsacīja, ka minētajā naktī bijis bezprātīgi piedzēris un varot tikai atminēties, ka esot taisījis troksni. Hoftiesa viņu atzina par vainīgu un notiesāja uz 3 nedēļām aresta.

«Baltijas Vēstnesis», 1887. gada 27. novembrī

JUBILEJAS, JUBILĀRI, HUMORESKAS, DZEJOĻI UN KARIKATŪRAS

13.

JANVĀRIS

PAIET 50 GADI,
KOPS DZIMIS (1937)
JĀNIS SIRMBĀRDIS,
LATVIESU
PADOMJU DZEJNIEKS

JĀNIS SIRMBĀRDIS

KRITIĶU
VIRZIENĀ
TĒMĒTAS
MIKLAS —
AKROSTIHI

1.
Ķer laukā vēju,
Ii kā tas būtu
Kāds zaķis.
Ārdās un jandalējas —
Ne mūžību, lesnas
Saķer.

2.

Kāds erudīts!
Redz asi viņa acs!
Ar vēzienu
Vēž roka bargo bozil!
Ak, ikšķi turēsim,
Lai nelzvelk reiz pats
Iz liktens trauka
Sakrustotu lozil!

3.

Kuras viņas uguntiņa
Uz kritikas ūdentiņa.
Būt kūruse
Uz sirsniņas,
Laba gune kurētos.
Irdzēdama,
Nirdzēdama,
Azotēi turēdama.

JANIS SIRMBARDIS

DZEJZVEJNIECISKA TIKŠANĀS

Ne uz «Kaibēniem»,
ne uz «Lejniekiem» —
šoreiz dzejniekiem
braukt pie zvejniekiem.

Braukt pie zvejniekiem,
mīties pieredzē,
kā tos dižākos
lomos pieredzēt.

Rāda zvejnieki:
— Raugiet, dzejnieki,
mūsu Pegazus
jūru negaisos!

Jūru negaisi,
vēju trillieri
šitos traleros,
re-fri-že-ratoros...

Sitos traleros,
re-fri-že-ratoros
tūkstoš pegazspēks
trako motoros.

Tos nu seglosim,
lai pār jūrām dim,
Tad ta dzejosim!
Tad ta zvejosim!

hekus, skumbrijas,
nototēnijas...
Jums būs dzejoļi, —
mums būs prēmijas!

— Kāpēc? — misters Pikviks jautāja.

— Ļoti svarīgi, godājamo ser, ārkārtīgi svarīgi, — Perkers atbildēja. — Ar labsirdīgu, apmierinātu, krietni pabrokastojušu zvērināto var kaut ko iesākt. Neapmierināti vai izsalkuši zvērinātie, godājamo ser, vienmēr spriež par labu sūdzētājam.

— Lai dievs pasarg! — misters Pikviks teica. [oti apmulsis. — Kāpēc viņi tā dara?

— Nu, es nezinu, — aukstasinīgi atbildēja mazais vīriņš, — man šķiet, lai ietaupītu laiku. Ja tuvojās laiks pusdienot, priekšsēdētājs izvelk pulksteni, kad zvērinātie aizgājuši apspriesties, un saka: «Ak dievs, džentlmeņi, ziņoju, ka bez desmit minūtēm pieci! Es, džentlmeņi, pusdienas ēdu piecos.» — «Es arī,» saka visi pārējie, atskaitot divus, kam būtu vajadzējis pusdienot jau trijos un kas tāpēc vēl vairāk sleidzas beigt. Priekšsēdētājs pasmaida un ieliek pulksteni kabatā: «Nu, džentlmeņi, ko mēs sacīsim? Sūdzētājs vai apsūdzētājs, džentlmeņi? Kas uz mani attiecas, džentlmeņi, es gandrīz domāju — es saku: gandrīz domāju, bet lai tas jūs neiespaido, — es gandrīz domāju, ka laisnība ir sūdzētājam.» Pēc šiem vārdiem divi vai trīs citi katrā ziņā saka, ka arī viņi tā domā, — un, protams, tā viņi arī domā, — un tālāko nokārto [oti omulīgi un pilnīgā vienprātībā. Desmit minūtes pāri deviņiem! — mazais vīriņš piebilda, paskatīdamies savā pulksteni. — Laiks doties ceļā, cienijamo ser. Ja iztiesā lietu par laulības solījuma laušanu, tiesas zāle parasti ir pārpildīta. Labāk, cienijamo ser, lieciet izsaukt karieti, citādi mēs nokavēsīm.

Misters Pikviks tūdaļ nekavējoties pazvanīja, un, kad plebrauca kariete, četri pikvikieši un misters Perkers iekāpa tajā un brauca uz Gildhollu¹; Sems Vellers, misters Lautens un zilā soma viņiem sekoja ormaņa ralos.

— Lauten, — Perkers teica, kad viņi bija sasnējuši tiesas vestibulu, — novietojiet mistera Pikvika draugus studentu ložā! Misteram Pikvikam pašam vislabāk sēdēt blakus man. Nāciet šeit, godājamo ser, nāciet šeit!

Un, saņēmis misteru Pikviku aiz svārku piedurknes, mazais vīriņš viņu aizveda pie zema sēdekļa tieši zem karalisko juriskonsultu soliēm. Šis sēdeklis ir ierīkots atornejiem, jo no šīs vietas tiem ērti iečukstēt juriskonsultam ausī paskaidrojumus, kas lietas gaitā varētu izrādīties nepieciešami. Lielākajai skatītāju daļai uz šī sola sēdošie nav redzami, jo viņi sēž daudz zemāk kā par aizslāvjiem, tā par publiku, kuras se-

¹ Londonas Sīlijas rātsnams.

dekļi atrodas uz paaugstinājuma. Viņi sēž ar muguru pret aizstāvjiem un publiku un ar sejam pret tiesnesi.

— Tā ir liecinieku loža, man šķiet? — misters Pikviks teica, norādīdams sev pa kreisi uz kaut ko līdzīgu kancelei ar misiņa margām.

— Tā ir liecinieku loža, godājamo ser, — Perkers atbildēja, izņemdams lielu daudzumu papīru no zilās somas, ko Lautens tikko bija nolīcis viņam pie kājām.

— Un tur, — misters Pikviks turpināja, norādīdams uz pāri ležogotu solu sev pa labi, — tur sēž zvērīnātie, vai ne?

— Tā ir tā vieta, godājamo ser, — Perkers atbildēja, sīzdams pa savas šņaucamās dozes vāku.

Misters Pikviks ļoti uztraukts piecēlās un aplūkoja tiesas zāli. Galerijā jau sēdēja krietni daudz skatītāju un aizstāvju solos paprāvs skaits džentlmeņu parūkās, kuri visi kopā sastādīja skaistu un daudzveidīgu degunu un vaigbārdu kolekciju, ar kādām pelnīti var lepoties Anglijas aizstāvju sols. Tie džentlmeņi, kam bija klāt aktis, turēja lās tik uzkrītoši, cik vien tas bija iespējams, un laiku pa laikam pakasīja ar tām degunu, lai vēl vairāk pievērstu tām skatītāju uzmanību. Citi džentlmeņi, kas nevarēja parādīt aktis, turēja padusēs biezus oklāvas¹ sējumus ar sarkanām zīmitēm mugurpusē, iesietus sadegušas maizes garozas krāsas vākos, kuru tehniskais apzīmējums ir «juristu leļāda». Citi, kam nebija ne aktu, ne grāmatu, turēja rokas kabalās un rādīja tik gudru izskatu, cik vien iespējams, un vēl citi ļoti nemierīgi un nopietni staigāja šurpu turpu, lai kaut tādā veidā izraisītu nepiedzīvojušo skatītāju apbrīnošanu. Misteram Pikvikam par lielu izbrīnu, visi bija sadalījušies nelielās grupās un pavisam mierīgā garā plāpāja un apsprieda dienas jaunumus — it kā nekāda tiesas sēde nebūtu sagaidāma.

Tad mistera Pikvika uzmanību piesaistīja misters Fankijs, kas ienācis viņam paklanījās un apsēdās aiz karaļa juriskonsultiem paredzētā sola. Tikko misters Pikviks bija atbildējis uz sveicienu, parādījās seržants Snabins, tam sekoja misters Mellerds, kas pa pusei aizsedza seržantu, nolikdams uz tā galda lielu, sarkanu somu. Paspiedis roku Perkeram, misters Mellerds izgāja. Tad ienāca vēl divi vai trīs seržanti, un viens no viņiem, ar resnu vēderu un sarkanu seju, draudzīgi pamāja seržantam Snabinam un teica, ka esot jauks rīts.

— Kas ir tas vīrs ar sarkanu seju, kas teica, ka esot jauks rīts un pamāja mūsu aizstāvim? — misters Pikviks čukstēja.

¹ Oklāvas sējums — lās ir, aslotdaļoksnes apmērā.

— Seržants Bazfafs, — Perkers atbildēja, — Viņš ir pret mums: viņš vada otru pusi. Džentlmenis aiz viņa ir misters Skimpins, viņa palīgs.

Misters Pikviks, izjūdams dziļu riebumu pret šī cilvēka aukstasīnīgo negēlību, pašlaik gribēja jautāt, kā seržants Bazfafs, pretējās puses aizstāvis, uzdrīkstoties teikt seržantam Snabinam, viņa aizstāvim, ka esot jauks rīts, kad visi aizstāvji piecēlās kājās un tiesas sulaiņi skaļi iesaucās: «Klusul!» Paskatīdamies visapkārt, viņš redzēja, ka ienācis tiesnesis.

Tiesnesis Steirlijs (kas vadīja sēdes pa galvenā tiesneša slimības laiku) bija ārkārtīgi maza auguma un tik resns, ka likās sastāvam tikai no sejas un vestes. Viņš ievēlās zālē uz divām īsām, likām kājiņām un, cienīgi pamājis ar galvu aizstāvjiem, kas tikpat cienīgi pamāja viņam, novietoja savas īsās kājiņas zem galda, bet savu mazo, trīsstūraino cepuri uz tā; un, kad tiesnesis Steirlijs to bija izdarījis, no viņa varēja redzēt tikai divas mazas, aizdomu pilnas aciņas, platu, sārtu seju un apmēram pusi no lielas un ļoti komiskas parūkas.

Tikko tiesnesis bija apsēdies, tiesas sulainis zālē pavēlošā balsi iesaucās: «Klusul!» — kam atsaucoties kāds cits sulainis galerijā nikni uzsaucā: «Klusul!» — un pēc tam vēl trīs vai četri sulaiņi sauca: «Klusul!» — balsī, kas izteica sašutuma pilnu bridinājumu. Kad tas bija padarīts, kāds melni gērbies džentlmenis, kas sēdēja zemāk par tiesnesi, sāka izsaukt zvērināto vārdus, un pēc lielas klaigāšanas noskaidrojās, ka ieradušies tikai desmit speciālie zvērinātie. Tad seržants Bazfafs lūdza nozīmēt atvietotājus. Džentlmenis melnajā apģērbā sāka meklēt speciālajam zvērināto sastāvam divus no parastajiem zvērinātajiem un tūlīt noķēra kādu sakņu tirgotāju un kādu aptiekāru.

— Atsaucieties, džentlmeni, lai jūs varētu nozvērināt! — teica džentlmenis melnajā apģērbā. — Ričards Apvič!

— Seit, — teica sakņu tirgotājs.

— Tomass Grofins!

— Seit, — teica aptiekārs.

— Papemiet grāmatu, džentlmeni! Jums būs tiesāt pareizi un patiesīgi...

— Es lūdzu tiesas piedošanu, — teica aptiekārs, garš, tievs vīrs ar dzellenu seju, — bet es ceru, ka tiesa mani atvainos.

— Uz kāda pamata, ser? — tiesnesis Steirlijs vaicāja.

— Man nav palīga, milord, — aptiekārs atteica.

— Tur es nekā nevaru darīt, ser, — tiesnesis Steirlijs atbildēja. — Jums būtu vajadzējis kādu pieņemt.

— Es to nevaru atļauties, milord, — aptiekārs iebilda.

— Jums to vajag varēt, — tiesnesis atsaucās piesardmāms, jo tiesnesis Steirlijs bija viegli sakaitināms un pretī runāšanu necieta.

— Es zinu, ka man to vajadzētu varēt, milord, ja man klātos tik labi, kā es to esmu pelnījis, bet man neklājas tik labi, — aptiekārs atbildēja.

— Nozvērīniet šo džentlmeni! — pavēloši teica tiesnesis.

Tiesas sulainis nebija paspējis izteikt vairāk kā: «Jums būs tiesāt pareizi un patiesīgi,» — kad aptiekārs viņu atkal pārtrauca.

— Vai mani patiešām nozvērīnās, milord? — aptiekārs vaicāja.

— Protams, ser, — atbildēja mazais, īgnais tiesnesis.

— Labi, milord, — rezignēti atsaucās aptiekārs. — Tad, pirms vēl šī tiesas sēde būs beigusies, notiks slepkavība. Tas ir viss. Lūdzu, nozvērīniet mani, ser!

Un, pirms tiesnesis bija atradis vārdus, ko sacīt, aptiekārs bija nozvērīnāts.

— Es gribu teikt tikai to, milord, — aptiekārs sacīja, ļoti mierīgi apsēzdamies, — ka manā veikalā ir palicis vienīgi izsūtāmais zēns. Viņš, milord, ir ļoti jauks zēns, bet zāles visai labi nepazīst, un es zinu, ka viņš ir stingri pārliecināts, ka angļu sāls nozīmē oksālskābi un sennas sīrups — miega zāles. Tas ir viss, milord.

To pasacījis, garais aptiekārs ērti ierīkojās sēdekļi un, rādīdams apmierinātu sejas izteiksmi, likās sagatavojies uz vislaunāko.

Misters Pikviks ar visdziļākajām šausmām skatījās uz aptiekāru, kad tiesas zālē bija vērojams neliels satraukums un tūlī pēc tam pilnīgā sabrukuma stāvoklī ievēda misis Bārdlu, ko atbalstīja misis Klapinsa, un nosēdināja uz tā paša sola, uz kura sēdēja misters Pikviks, tikai otrā galā. Tad misters Dodsons viņai pasniedza milzīgu lietussargu un misters Fogs — pāri koka pazolu. Abi šie džentlmeņi šim gadījumam bija sagatavojuši ļoti simpātiskas un melanholiskas sejas. Tad parādījās misis Sendersa, kas ievēda māsteru Bārdlu. Ieraudzījusi savu bērnu, misis Bārdla satrūcās; pēkšņi atguvusies, viņa to skūpstīja kā neprātīga, un tad, atkal ieslīgusi histēriskā neatmaņā, šī krietnā lēdija lūdza, lai kāds pasakot, kur šī atrodoties. Atbildes vietā misis Klapinsa un misis Sendersa novērsa galvas un raudāja, bet misteris Dodsons un Fogs lūdza sūdzētāju nomierināties. Seržants Bazfats sparīgi berzēja acis ar lielu, baltu kabatas lakatiņu un zīmīgi paskatījās uz zvērīnātajiem, kamēr tiesnesis bija redzami aizkustināts un daži no skatītājiem, lai savaldītu savas jūtas, sāka klepot.

— Tiešām ļoti laba izdoma, — Perkers pačukstēja misteram Pikvikam. — Šie Dodsons un Fogs ir vareni zeļļi. Lieliski izdomāts, kā izsaukt efektu, lieliski, godājamo ser.

12.

MARTS

PAIET 60 GADI,
KOPŠ DZIMIS (1927)
ĒRIKS OŠS,
LATVIEŠU
PADOMJU
GRAFIĶIS,
KARIKATORISTS.

— Mans vecais nolēma brīvprātīgi nodot kandžas
aparātu!

E. Oša

1.

APRĪLIS

PAIET 60 GADI,
KOPŠ DZIMIS (1927)
ANDREJS SKAILIS
(A. VITE),
LATVIEŠU
PADOMJU
RAKSTNIEKS.

LIELLAIVA

Mēdz teikt, ka aktiera mūžs esot kā brīnišķa dziesma. Vai tas tā ir, vai nav, kas to lai zina. Aktieris Azbiķis, ļoti erudīts cilvēks, par minēto jautājumu izteicies visai nepārprotami: «Manu mūžu ar brīnišķu dziesmu var salīdzināt vienīgi dzejnieks vai plānprātņš.»

Nav šaubu, ka Azbiķa rūgtie vārdi ir dziļi izjusti un patiesi. Jā, tagad Azbiķi apvij slava un nemirstība, bet, atļaujiet jautāt, kur slava un nemirstība bija agrāk? Jau toreiz, pirms gadu, Azbiķis uz skatuves pietiekami traģiski mīlēja, traģiski cieta, traģiski žņaudza un traģiski šāvās, taču režisori viņu nepamanīja. Un nepamanīja tāpēc, ka šodien jaunu aktieru, kas pret pietiekami traģiski mīlēt, žņaut un šauties, saradies milzum daudz. Neviena režisors tādai armijai galvenās lomas nevar iedot, jo tik daudz galveno lomu vispār nav. Si iemesla dēļ Azbiķim vienreiz nācās būt sētniekam, kas traģiski pavicina slotu un pazūd, otrreiz pastniekam, kas traģiski atnes žurnālu «Truškopība» un arī pazūd, trešo reizi sliķonim, kas kopā ar citiem sliķoniem izlien no upes un traģiski lēkā. Tomēr visbiežāk Azbiķis stāvēja statistu bariņā, brīžam stiepa rokas pret debesīm un brīžam brēca. Lai gan roku stiepšana bija izmisīga un brēķšana neganta, režisori viņu nekādi nespēja pamanīt. Nespēja, un viss!

Bet cerību liesmiņa Azbiķa traģiskajā sirdī nedzisa. Gan jau kādreiz vienaldzības ledus lūzīs, gan jau kādreiz sitīs viņa zvaigžņu stunda. Un tiešām, tā tam arī bija lemts notikt — Azbiķa zvaigžņu stunda sita. Sišanu pavadīja brīsmīgs kļiedziens, aplausi un ovācijas, taču tam nav būtiskas nozīmes.

Pavasārī pirms sezonas slēgšanas režisors Miķeļtorņis Azbiķim sacīja:

— Tev jau būs zināms, ka nākošnedēļ mēs sākam iestudēt Bīrenfiša «Sāpju zvanus». Tad nu klausies — tu tēlosi izūtrupēto lordu Bandiju un dejosi angļu valsti ar Odzieti. Viņa būs lēdija Pičbrekresta.

Azbiķis tēlos lordu Bandiju! Azbiķis beidzot tēlos vienu no galvenajām lomām, turklāt ārkārtīgi traģisku, tieši atbilstošu viņa talanta ievirzei, jo lorda Bandija dzīve patiešām ir bezgala nelaimīga. Viņš mil skaisto, bet pilnīgi samaitāto lēdiju Pičbrekfestu, kas desmit iepriekšējos pielūdzējus ir izputinājusi un pēc tam noindējusi. Nav ne mazāko šaubu, ka vienpadsmito pielūdzēju gaida līdzīgs liktenis, un

tomēr lords Bandijs, savas tragiskās mīlestības apsēsts, lēdijai Pičbrekfestai tek pa pēdām kā saitē piesiets šūnelis. Tālāk, protams, seko lorda izputināšana. Zem āmura nāk viņa pils, tirsugas ķēve un mūniju kolekcija, ko lorda senči kādreiz atveduši no Egiptes. Visu izrādes laiku lords Bandijs gaida, kad lēdija Pičbrekfesta viņu noindēs, bet tas notiek tikai lugas beigās. Pēdējā skatā lords guļ ar dzimtas ģerboni greznotā zārkā. Tikai tagad nežēlīgā un pilnīgi samaitātā lēdija Pičbrekfesta saprot savu nepareizo rīcību. Raudādama viņa sabruk pār lorda nedzīvo līķi. Raud arī skatītāji, nolaižas melns priekškarš, un «Sāpju zvani» ir izskanējuši. Tā, lūk...

Isi sakot, šī bija raksturloma, kur aktieris var parādīt savu talantu, ka kritiķi mēdz teikt, visā tā dziļumā un daudzšķautņainībā. Āzbiķim nu vajadzēja gavitēt un raudāt šķīstas prieka asaras, bet viņš negavitēja vis, par prieka asarām nemaz nerunājot. Kāpēc?

Pirmkārt, tāpēc, ka Āzbiķis bija tragiskas ievirzes aktieris un tragiskie no prieka nekad neraud. Otrkārt, tāpēc, ka «Sāpju zvanos» lordam Bandijam bija jādejo angļu valsis ar lēdiju Pičbrekfestu, respektīvi, ar aktrisi Odzieti. Bet Odziete, lai gan par to neklājas runāt, dejoja visai viduvēji. Atklāti sakot, viņa dejoja draņķīgi. Kopā ar lielu aktrises talantu daba Odzietei bija devusi arī lielu augumu, taču ritma izjūtu noskaudusi. Dejodama Odziete pārvietojās visai nesakarīgi, un partneris nekādi nespēja uzminēt, vai viņa nākamajā mirklī paleksies vai griezīsies un, ja griezīsies, tad uz kuru pusi. Treškārt, Āzbiķis zināja, ka režisors Miķeltornis lorda Bandija lomu jau piedāvājis pēc kārtas trim izcili slaveniem aktieriem, bet tie šīs pašas nelaimīgās

dejošanas dēļ laipni atteikušies. Un viņus var saprast, jo Odzietes raksturīgš nebija visai sulains. Ja viņa pamatīgi sadusmojās, tuvimā esošiem vajadzēja piesargāties. Tiklīdz partneris viņai kaut ko neizdarīja pa prātam, vai — dies pasargil — atļāvās brūķēt lielu muti, viņa atvēzēja rociņu. Kas notika pēc tam, par to vēsture klusē, tāpēc klusēsim arī mēs. Āzbiķis pēc dabas bija traģiķis ar ļoti bīklu dvēseli, tāpēc viņu fiziska iespaidošanā ārkārtīgi biedēja. Visprātīgākais šādā situācijā būtu likt roku uz sirds, paklanities un režiisoram sacīt: «Par jūsu priekšlikumu jūtos bezgala pagodināts, bet...»

Taču Āzbiķis arī lieliski saprata, ka otrreiz tādu raksturlomu viņam piedāvās pēc tūkstoš gadiem. Visu mūžu nostāvēt statistu bariņā vai riskēt ar pāris dūšīgam plaukām — tāds, lūk, bija jautājums! Un Āzbiķis izlēma: «Riskēt!»

Režisors Miķeļtornis bija pieredzējis buks un nemandīgi juta, kurā epizodē «Sāpju zvani» var noskanēt nepareizā tonkārtā, tāpēc viņš palūdza, lai Odziete ar Āzbiķi vispirms pamēģina nodejot angļu valsi.

Rezullāts, kā jau to varēja paredzēt, bija bēdīgs, pat ļoti bēdīgs, un Odziete nedaudz sadusmojās.

— Sitajā kantorī neviens vīrietis neprot dejot! — viņa paziņoja balsī, kas necieta iebildumus. — Nekas, gan es Āzbiķi iemācīšul!

Cilvēks, kam nav ritma izjūtas, mācīs otram dejot! Miķeļtorni, kāpēc tu neprotēst? Bet Miķeļtornis, tāpat kā visi pārējie, no slavenās Odzietes bargošanās varen baidījās, tāpēc viņš nobučoja Odzietes bīstamo rociņu un laipnīgi albildēja:

— Protams, protams, gan tu Āzbiķim dejot iemācīsi!

Redzēdams Āzbiķa acis kļuva izmisumu, Miķeļtornis — lai viņam veselība, labam cilvēkam! — vēlāk pavilka Āzbiķi sāpus un teica:

— Pēc būtības lieta ir ļoti vienkārša. Tev tikai intuitīvi jājūt, uz kuru pusi lēdija grib sperties, un viņa jāpagriež pareizā virzienā. Tur visa tā gudrība!

Tas bija sirsnīgs, bet vājš mierinājums. Kā cilvēks bez īpašām gaišredzības spējām var uzminēt, uz kuru pusi nākamajā mirklī grib sperties slavena māksliniece? Un kā lai viņu pagriež pareizajā virzienā, ja viņa sver... Nē, minēt dāmas svaru būtu nesmalkjūtīgi, tāpēc vieniņi norādīsim, ka Āzbiķi pārņēma arvien drūmākas priekšnojautas.

Droši vien tāpēc, ka Āzbiķi bija pārņēmušas drūmas priekšnojautas, viņu uz ielas visai netaktiski uzrunāja brūni iededzis un muskuļains vīrs ar jūrnieka cepuri galvā.

— Ei, vecais, tu izskaties kā nocenots mironis!

Āzbiķis sarāvās — tā bija pazīstama balss. Kā tad, viņa priekšā stāvēja Kodējs! Ar Kodēju viņš nebija ticies kopš skolas beigšanas — toreiz Āzbiķis aizgāja uz teātra pusi, bet Kodējs uz upi. Nē, slīcināties viņš negribēja — kādas mulķības! — viņš sāka braukāt uz velkoniša. Par matrozi, par mehāniķi, bet tagad, skaties, Kodējs jau stāvēja pie velkoņa stūres.

— Vai viņi tev tajā teātrī ēst nedod? — Kodējs jautāja.

Protams, Āzbiķis varēja atbildēt, ka viņš ir traģisko lomu tēlotājs un tie pārāk dzīvespriecīgi nedrīkst izskatīties, taču kāpēc noņemties ar liekiem paskaidrojumiem? Labāk teikt, ka viņš no lielās slodzes ir drusku noguris. Bet tas nekas, gan vasarā viņam būs iespēja kārtīgi atpūsties.

Padzirdējis par atpūšanos, Kodējs satvēra Āzbiķi aiz pogas.

— Nāc pie manis uz galošasl Pabraukāsi pa ūdeni, ierausi gaisu iekšās un būsi cilvēks! Nu?

Sākumā Āzbiķis Kodēja vārdus uzskatīja par joku, bet Kodējs neatlaidās un sāka brēkt, ka viena cilvēka pienākums esot glābt otru cilvēku, it īpaši, ja tas otrs ir drusku sajucis.

Un tagad padomāsim, vai traģiskam mīlētājam piedien braukt ar kuģi? Bez šaubām! It īpaši vētrā, kad apkārt bango satracināti ūdeņi, un traģiskais mīlētājs, rokas uz krūtīm sakrustojis, stāv kuģa priekšgalā kā marmora statuļa. Vējš plivina viņa cirtainos matus un melno apmetni. Traģiskais mīlētājs skatās uz trakojošu stihiju, un viņam pa galvu jauca traģiskas domas. Skaisti, vai ne?

Lai notiek, Āzbiķis pēc īsas šaubīšanās Kodējam sīta sauējā. Un, re, jau nākamajā ritā viņš stāvēja uz velkonja «Spraunais» klāja. Taisnība, vētra nekauca un ūdeņi nebija satracināti. Pa rāmu Lielupi viņi stāma uz Kalnciemu gluži parastu liellaivu. Kas attiecas uz Āzbiķa domām, tad viņš neko īpaši traģisku nedomāja. Viņš prātoja, cik tas tomēr ir dīvaini, ka velkonis liellaivas nevis velk, bet stumj. Un rokas Āzbiķim nebija cēli sakrustotas uz krūtīm, rokās viņš turēja birsti un berza «Spraunā» klāju.

Pēc pāris dienām Āzbiķis vēl arvien atradās uz ūdeņiem. Reizēm viņš šo to piekrāsoja, šo to ieeļļoja vai uzslaucīja. Liellaivas viņi slūma arī pa naktīm, un tās bija spocīgas naktis. Apkārt sīta, piedūkusi tumsa, krastus tik tikko var redzēt, un mašīna viegli drebina klāju zem kājām. Brižiem viņi iebrauca vīstoša siena smaržā, brižiem no krasta oda pēc pūstošiem meldriem un brižam pēc kūtsmēsliem. Skatuve, lēdija Pīcbrekfesta un angļu valsis bija palikuši kaut kur milzīgi tālu, un Āzbiķim radās traka doma — kā būtu, ja viņš paliktu pie Kodēja uz visiem laikiem? Traģiskas mīlēšanas vietā stumt liellaivas, vai tas ir tik neiespējami?

Kodējs laikam jūta, ko Āzbiķis domā. Nākamajā ritā, kad velkonis iestūma liellaivu plašos un rāmos ūdeņos, viņš iedeva Āzbiķim stūri.

— Se, pieķeries! Ja velk uz to krastu, griez šitā, ja velk uz šito krastu, griez tā! Poņīmē?

Āzbiķis krampjaini pieķērās pie stūres, un liellaivas priekšgals lēnām, bet nenovēršami sāka griezties pret krastu, kur ganījās lopi.

— Eu, eul — Kodējs brēca. — Nebrauc virsū teļiem, teļi nekā ļauna nav darijuši! Pa labi, griez pa labi! «Spraunais» ar liellaivu likumoja kā vaguļiņš. Uz vienu krastu, uz otru krastu, uz vienu krastu, uz otru... Kad viņi tuvojās tiltam, Kodējs Āzbiķim atņēma stūri.

— Šķidri, bet cits sākumā stumj vēl šķidrāk. Nekas, pēcāk provēsim atkal!

Azbiķis tikai tagad jūta, ka viņam drusku trīs kājas. Nē, liellaivas stumt viņš neiemācisies nekad un nemūžam, tas iet pāri cilvēka spēkiem!

Stumt viņš tomēr iemācījās, un iemācījās pilnīgi negaidīti. Klusā pēcpusdienā «Spraunais» stūma ar granti piekrautu liellaivu. Azbiķis stāvēja pie stūres un pēkšņi jūta, ka liellaiva viņam klausā. Sākumā viņš pat izbijās — kā tad tā, stūre gandrīz nemaz nav jāgriez, bet liellaivas gals turas upes vidū! Nē, tas nevar būt...

Kodējs tūlīt redzēja, kas noticis.

— Nu ir uz ūsiņu! — viņš teica un iegāza Āzbiķim pa muguru.

— Nu tev tā būšana ir kaulos. Un tagad paprovē iet likumā!

Azbiķis izstūrēja cauri likumam, Āzbiķis izstūrēja pa tilta apakšu, Āzbiķis deva ceļu pretim nākošam kugelim. Jā, liellaiva viņam bija ielidusi kaulos, viņš jūta liellaivu, un liellaiva jūta viņu.

Tajā brīdī pār Āzbiķi nāca apskaidrība — ja viņš spēj pa upi stūrēt liellaivu, viņš spēs pa skatuvi stūrēt Odzietli!

— Laid mani krastā! — Āzbiķis uzbrēca Kodējam. — Krastā laid!

— Paga, pagal! — Kodējs, stipri iztrūcies, atbildēja. — Elpo labi dziļi, uzreiz paliks vieglāk!

Bet Āzbiķis neklausījās, viņam vajadzēja tikt pēc iespējas ātrāk teātrī, kamēr Miķeļtornis nav atradis citu lordu Bandiju. Redzēdams, ka Kodējs pie krasta piebraukt nevar, Āzbiķis norāva krektu un bikses, sasēja pauniņā un — plunks! — ielēca upē.

— Viņš ir traks! — Kodējs nopūtās. — Re, cik ātri teātrī cilvēks var sajukt!

Tikmēr Āzbiķis, pauniņu zobos turēdams, peldēja uz krastu.

Teātrī viņš ieradās drusku novājējis, vējā un saulē nobrūnināts. Miķeļtorni tas stipri sadusmoja.

— Mēs jau esam sākuši mēģinājumus, bet lords Bandijs vārtās pa jūrmalu! Mudīgi uz zāli!

Mēģinājumu zāles vidū cēla kā piramīda grozījās Odziete.

— Re, pazudušais grasis! — Azbīki ieraudzījusi, viņa iesaucās. — Loti labi, tūlīt sāksim mācīties angļu valsi. Mūziku!

Tiklīdz atskanēja pirmie akordi, Odziete satvēra Azbīki, un viņi sāka pārbidīties. Nē, viņi nepārbidījās, viņi dejoj! Taisnība, drusku pastīvi, bet tieši tā angļu valsis ir jādejo.

Miķeltornis bija pārsteigts. Kad izskanēja pēdējie akordi, viņš sasita rokas.

— Na nū! Brīnīšķīgi un debešķīgi!

— Jūs redzējāt, cik ātri es viņu iemācīju? — Odziete sacīja un palaida Azbīki vaļā. — Tā jaunekļi jāmaca dejot!

Teātra laudis sekmīgā dejošana izraisīja pārrunas, turklāt ļoti dzīvas pārrunas. Odziete iemācījusi Azbīki dejot! Ap-

žēlojieties, tas taču nemūžam nevar būt... Jā, bet fakti liecināja preļejo. Sakiet vēl, ka brinumi nenotiek!

Mēģinājumos Azbīkim gāja ievērojami grūtāk. Miķeltornis katrā epizodē atkārtoja kā uzvilks papagailis:

— Traģiskāk, traģiskāk! Jūs, milord, esat izputināts, jūsu ķēve ir izūtrupēta un mūmiju kolekcija pagalam! Un tomēr jūs lēdiju mīlat līdz neprātam, tāpēc nesakiet viņai vēsā mierā: «Jel uzklausiet mani!», izkļedziet šos vārdus ar saplosītu sirdi! Nu, vēlreiz!

Lai gan Azbīkis minētos vārdus patiešām izkļedza ar saplosītu sirdi, Miķeltornis saskābis bija un saskābis palika.

— Tas Azbīkis Ameriku neatklās, — viņš vēlāk teātra direktoram atzinās. — Bet dejošana viņam padodas, un pašķidri aplausi beigās būs. Ko vairāk no viņa var gribēt?

Generālmēģinājumā Azbīkis spēlēja kā vēl nekad. Pēc izrādes kolēģi viņam uzsita uz pleca un teica:

— Pilnīgi var iztikti!

Azbīkim laimīgi notricēja dvēsele — šī bija pirmā reize, kad viņam kāds uzsit uz pleca. Pirmā reize!

Ko dara aktieris, ja kolēģi viņam pirmo reizi uzsit uz pleca? Viņš kolēģus ielūdz uz nelielām, omulīgām vakariņām.

Vakariņas bija ļoti omulīgas. Viņi stāstīja teātra anekdotes, ēda, dzēra un jutās kā dievi, it īpaši Azbīkis. Vai nu šī, vai cita iemesla dēļ viņš vakara noslēgumā kļuva vaļsirdīgs un atvadoties atzinās,

— Zināt, kas mani iemācīja dejot? Liellaiva!

Kolēģi saskatījās un nogrozīja galvas. Azbiki, Azbiki, tu kļūsti pārdroš!

Azbīkis tobrīd neapjēdza, ka viņa vārdiem būs tik traģiskas sekas. Pirmizrādes vakarā, tieši pirms izešanas uz skatuves, kad lordam Bandijam jau bija pielīmēta bakenbārda un rokā iedots spieķītis, pie viņa kā varens, salracināts pieminekļis pieskrēja Odziete.

— Ak es esmu liellaiva? — viņa balsmīgi nobrēca. — To tu, puīsel, nožēlosi!

Pirmajā mirklī Azbīkis pārvērtās par bakenbārdainu statuju. Tiklīdz pār viņu nāca apskaidriba, viņš, zēlastību lūgdamies, izstiepa pret Odzieti rokas un brēca:

— Jē! uzklausiet mani! Es jums lūlīt visu paskaidrošu...

Bet Odziete jau skrēja prom, turklāt šnākdama. Azbīkim satocījās kājas. Tā, nu viss bija pagalam, Odziete viņu publiski iznīcinās, nožņaug un nositīs! Miķeltornis, kur ir Miķeltornis? Izrāde jāatliek, kamēr Azbīkis Odzietei būs visu paskaidrojis!

Ak dies, Miķeltornis neko negribēja dzirdēt:

— Priekškarš ir pacelts! Ej, lai sivēns tevi nosper!

Uz skatuves lords Bandijs uzzaģās kā dreboša ēna. Lēdija Pičbrek-festa jau stāvēja pie rožu krūma un gaidīja, kad lords viņai atzīsies mīlestībā.

— Jē! uzklausiet mani! — lorda balss noskanēja tik traģiski, ka zālē uzreiz iestājās kļusums.

Pēc lugas autora Bīrenfiša ieceres lordam tagad vajadzēja doties pie lēdijas un pasniegt viņai brīlanta gredzenu. Lords arī devās pie lēdijas, taču apstājās divu soļu attālumā — Odzietes actiņas spīdēja pārāk briesmīgi. «Viņa lūlīt man uzbruks,» Azbīkim iešāvās prātā. «Vai nu sitis, vai žņaugš...»

— Milord, jūs man solījāt gredzenu! — lēdija ledainā balsi ierunājās.

Ko darīt, kā būt? Un tad notika kaut kas tāds, ko redzēdams režisors Miķeltornis gandrīz pagāba — lords Bandijs uzmanca gredzenu spieķa galā un pasniedza to lēdijai Pičbrek-festai.

Zāle savilņojās, šur tur atskanēja smieklī. Brīdi, kad lēdija gribēja lordu apskaut, viņš pabēga tālāk. Nu jau smējās visa zāle. Vai Āzbiķis to dzirdēja? Bez šaubām, bet tagad viņam viss bija vienalga. Sī ir viņa pēdējā izrāde, to viņš skaidri saprata. Aktiera karjera ir beigusies... Ko darīt tālāk? Viņš atgriezies pie Kodēja un stums liellaivas, lūk, ko Āzbiķis darīs! Kas grib smieties, lai smejas, lorda Bandija lomū viņš nospēlēs līdz galam, paklanīsies un aizies. Uz visiem laikiem...

Ar katru brīdi jautrība zālē kļuva aizvien lielāka. Kad lords Bandijs ar lēdiju Pičbrekfestu dejoja angļu valsī, zālē skanēja ovācijas. Par to nav jābrīnās, jo dekodams lords no lēdijas turējās drošā attālumā, tāpēc vadīt partneri viņam absolūti nebija iespējams. Tā nu angļu valsī pārvērtās nesakarīgā lēkšanā un šūķšanā, turklāt katrs lēciens un šūciens izraisīja jaunas ovācijas un gaviles.

Tomēr visu pārspēja pēdējais skats. Noindētais lords Bandijs gulēja ar dzimtas ģerboni greznotā zārkā. Zārkam tuvojās lēdija Pičbrekfesta, lai dziļi izmisumā sabruktu pār lorda liķi. Taču lords ar acs kaktiņu pēdējā brīdī paguva ieraudzīt, ka lēdijas labās rokas iekšķis un rādītājpirksts ir saliekti kā vēža spiles, tātad viņa gribēja kniebt! Ar baigu kļiedzienu lords izlēca no zārka, metās bēgt, paklupa un palika guļam skatuves vidū.

Tajā brīdī bija nopietni jābaidās, vai varenais smieklu pērkons nesagraus teātri, taču Āzbiķim tas bija puslīdz vienalga — tālākais viņam rādījās kā nereālā sapnī, kā murgos. Viņš piecēlās... Dārdēja apdullinoši aplausi... viņam sniedza rozes... Vēl rozes... Vēl un vēl... Viņš kopā ar Odzieti klanijās... Nolaidās priekškar... Aplausu pērkons... Pacēlās priekškar... Viņš klanijās... Nolaidās priekškar... Pacēlās priekškar... Nolaidās... Pacēlās... Un aplausi, aplausi, aplausi!

Pāris dienas vēlāk Kodējs, izmeties pusplikš, sēdēja uz «Sprauņā» klāja un šķirstlija avīzi. Viņš meklēja sporta hroniku, bet ieraudzīja Āzbiķi. Āzbiķis bija nofotografēts uz skatuves ar milzīgu rožu klēpi rokās.

— Skaties, — Kodējs norūca, — nu viņi sākuši trakajiem rozes dot. Bet talantīgs viņš ir, stumt liellaivas iemācījās ellīgi ātri.

Brīdi pētījis fotogrāfiju, Kodējs salocīja avīzi, un — pluks! — nosīta odu, kas bija tam uzmeties uz plikā vēdera.

2.

APRIIS

**PAIET 50 GADI,
KOPS DZIMIS (1937)
VILIS ZAĶIS,
LATVIESU PADOMJU
KARIKATORISTS.
MIRIS 1977. GADĀ.**

ARMINS LEJIŅŠ

PAR VILI ZAĶI PUSGADSIMTA JUBILEJAS REIZĒ

Viņš nebija dzimis karikatūrists. Kad nāca pasaulē, liktenis bija sagatavojis tikai vienu — slinību nastu visai dzīvei. Kāds gan jautrībnieks vai jokdaris tā var iznākt? Taču pekstiņu laisītāji reti kad kļūst par istiem humoristiem un satirīkiem. Par tādiem visbiežāk top tieši tie, kuri pārdzīvojuši sāpes, ciešanas, visdažādākās grūtības. Likteņa belzienus izturējušie ir rūdīti optimisti, mīl dzīvi un cilvēkus, augstu vērtē patiesu prieku. Tikal viņu labsirdība nav naīva, un dzīvesprieks nav vientiesīgs.

Kad Vilis Zaķis strādāja Valmieras muzejā par mākslinieku noformētāju, bija interesanti pavērot, kā viņš dodas no mājvietas Pārgaujas pusē pāri tiltam uz pilsētas centru, uz darbu. Kā jau nelielā pilsētā, ceļā gadījās ne viens vien pazīstams cilvēks. Ja vien tas nedrāzās kā apmāts, Vilis sveicinot apstādināja un uzsāka sarunu. Viņš prata pieskarties tam, kas katram tuvākais, tā teikt, guļ uz sirds. Viņš zināja daudz par daudziem.

Viņam piemita asredzīgums, kas arī raksturīgs tiem, kurus dzīve nav lutinājusi. Mēs bijām labi draugi, un viņš manī pazina tik smalki, ka man nebija nekādu cerību kādudien izkļīties lieliskākam, gudrākam,

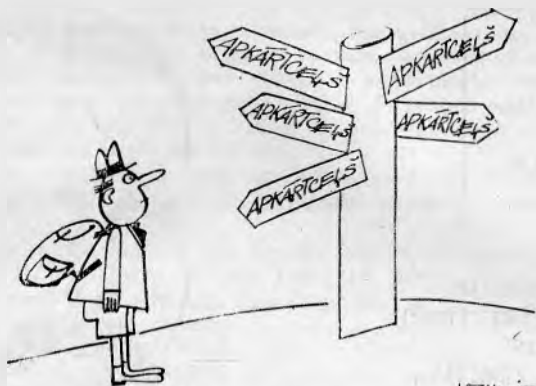
apķerīgākam. Ja arī pat nejausi mēģināju pacelt sevi augstāk, draudzīgi, zobgalīgi dūrieni lika tūdaļ izlaist uzpumpēto gaisu. Reizēm atspēlejos, kritizēdams viņa nakts darbus. Tas notika no rītiem, kad atradu viņu neizgulējušos un iekļuvu viņa darbistabā, kāpdams pāri uz grīdas nosviesto skiču un tā saukto brākzīmējumu kaudzītēm. Uz galda slāvēja naktī paveiktais, kas lielākoties bija pilnīgi svabadas fantāzijas augļi. Kritizēju tos, kuros bija zudis Vilim raksturīgais lakonisms, skaidrība, trāpīgums. Un viņš šķirās no tik grūti tapušā, un aizrāvās, sākdams uzmet uz pabeiza papīra lapām jaunas karikatūriskas situācijas.

Karikatūra viņam nebija ne laika kavēklis, ne velna dzišana, ne sevīs izlādēšanas vai piepelnišanās līdzeklis. Tādēļ zīmējumi nekad netapa gaisotnē, kurā sprēgā hi-hi vai ha-ha. (Kā to iedomājas tie, kuriem nezināšanas dēļ šķiet, ka kinoaktieru, estrādes dziedātāju un humoristu dzīve rit pasakainā vieglumā un jautrībā.) Viņš vienkārši darija savu darāmo.

Daudz ko viņš darija ar smaidu, it kā rotaļādamies. Iebūvēja istabā starp grīdu un griestiem zarainu koku, sameļstaroja virtuvē krāsalmus, stiklotus skapišus, līdz nepazīšanai pārbūvēja galdu, uz kura strādāja, izgudroja un pats izgatavoja tādas plauktu un plauktiņu sistēmas, ka citiem bija nutes vaļā. Visvairāk brīnījās, kā ar tik vienkāršiem, bet oriģināliem līdzekļiem (un minimāliem līdzekļiem!) var panākt gan praktisku, gan estētisku rezultātu. Viņa Zaķa mājokli neviens nejutās nopiests saimnieka mākslinieka dēļ. Gluži otrādi — nevarēja pat saprast, ar ko viņš vairāk ledarbojas uz citiem: vai ar savām karikatūrām, vai tieši kā interesants, iejūtīgs un reizē āķīgs cilvēks. Un ļoti dāsns. Savā sirsnībā un pat pilnīgi praktiskā devīgumā. No viņa dzīvokļa katrs, kas bija iemantojis uzticību, varēja kaut ko aizstiept prom — kādu bildi, kādu oriģināli izgatavotu nieku, kādu materiāla gabalu, kādu rāmi ar visu stiklu vai pat sadzīves priekšmetu, kas nebūt nebija beidzis kalpot.

Vilis Zaķis bija tikpat dāsns arī karikatūrista darbā. Nepietaupīja enerģiju, fantāziju, iedvesmu kaut kam citam, tā teikt, lietākam — visu, kas viņā bija, lēlika tajā parastī nelielajā, žurnāla publikācijai domātajā zīmējumā. To nevarēja nejust. Tādēļ viņam bija daudz draugu humoristiskās grafikas entuziastu vidū. Ne vien Latvijā, bet arī citās republikās.

Viņš nebija dzimis karikatūrists, par tādu tikai izveidojās, spītīgi kopdamš spējas, kas netika atraisītas augstās skolās. Viņš bija dzimis atvērtībai pret dzīves daudzveidīgajām izpausmēm ik sikumā. Kad dzīvi mīl, tad to var arī atļauties paraut uz zoba. Kad esi pašā dzīvē iekšā, tad pasmiešanās par šīs dzīves trūkumiem iznāk arī kā pasmiešanās pašam par sevi.

Bez vārdiem.

VZMERS

V. Zakis

Bez vārdiem.

V Zakis

16.

APRĪLIS

**PAIET 125 GADI,
KOPS DZIMIS (1862)
PĒRSIETIS
(KĀRLIS ZEMĪTIS),
LATVIEŠU
RAKSTNIEKS.
MIRIS 1901. GADĀ.**

PAR PĒRSIETI

Pērsieša vārds mums galvenokārt saistās ar viņa fabulām. Tūlīt nāk prātā tādi tēli kā «labas dabaš ragainīl's», «vīstas maisā», «vecāis Simanīš», «sivēni pie siles», «Duksis un Britans», «vecā babulniece» un citi. Protams, ir pazīstami arī viņa stāsti, sevišķi literatūrzinātnieku daudzdzinātais «Acīs kritoši burti», taču tajos humora un satīras mazāk.

Lasot dažādu literatūras pētnieku apcerējumus par Pērsieti, tajos uzmanību piesaista vārds «pirmais», kas tomēr katrā apcerējumā minēts ar citādu raksturotāju jēgu. Citēsim.

«Pērsietis ir pirmais latviešu reālists, kas neapmierinās vienīgi ar vērojamos uzkrātā materiāla aprakstīšanu, bet sāk tos arī pārdomāt, kritiski analizēt, meklēdams katrai parādībai izskaidrojumu un notikumam cēloni. Tā viņš tiek arī par pirmo, kas vērotāju un aprakstītāju reālismu latviešu rakstniecībā ne vien aizvirza līdz pat sabiedriskā vērotāja reālisma robežai, bet arī pats pasniedzas tai pāri jaunajā, plašajā laukā.» (Andrejs Upīts, «Latviešu literatūra» I, 1951.)

«Viņš ir pirmais latviešu rakstnieks, kas notēlojis sika ierēdnīša dzīvi Rīgā 19. gadsimtena beigās.» (Arvids Grigulis, «Pērsietis un viņa literārā darbība», Pērsieša «Izlases» priekšvārds, 1951.)

«Pērsietis ir viens no spilgtākajiem 90. gadu kritiski reālistiskajiem stāstniekiem un pirmais izcilākais latviešu fabullists.» («Latviešu dzejas antoloģija», II sējums, 1971.)

Ja meklētu, droši vien atrastu vēl citus talanta raksturojumus, taču pietiek jau ar citēto. Un tas viss sasniegts nepilnos trīsdesmit deviņos gados.

Taču mūs vairāk interesē viņa devums humora un satīras pūrā. Šai sakarā vēlreiz atkārtosim Andreja Upīša un Arvida Griguļa sacīto.

«Šķiet, tiriskā dzejā Pērsietis iemaldījies tikai kā garām ejot, neapsvēris savu spēju isto vērtību un robežas. Bet tās viņš atkal viegli atrod, pievēršamies epigrammai un fabulai, kur līdz šim latviešu rakstniecībā palicis tikpat kā vienīgais, bez īstiem priekštečiem un sekotājiem.» (Andrejs Upīts)

«Starp Pērsieša dzejoļiem pašu izcilāko vietu ņem viņa fabulas. (...) Pērsieša fabulas ir vērtīgs ieguldījums latviešu reālistiskajā dzejā.» (Arvids Grigulis)

Piebildīsim, ka Pērsieša īstais vārds ir Kārlis Zemītis un savu pseidonīmu viņš ir patapinājis no Pērses upes, kuras krastā — Iršu pagastā «Siljānos» — viņš ir dzimis, pavadījis bērnību un daļu no jaunības gadiem. Stāstu «Sīla Jānis» Pērsietis beidz ar šādu teikumu: «Kā mitzu piemineklis Sīla Jāņa izredzēto vietu šobaltdien vēl apzīmē liela sādza — Siljāni.» Tie ir Pērsieša «Siljāni», taču «Latviešu dzejas antoloģijā» (1971) šis ciems nez kāpēc nosaukts par «Siljāņiem».

PĒRSIETIS

ARI PĀRESTĪBA

Labas
Dabas
Ragainīt's

Būtu brūnais vērsēniņš,
Ja uz blēnām iedīdīts
Nebūtu no puikām viņš. —

Tā kā daži dzīvē ragus
Palaiž tur, kur nenākas,
Tā viņš savus slaidos ragus
Sāka lietot nevietās.

Un caur šādu rupju joku
Tas ar saviem duramiem
Padarīja diezgan moku
Kriekņiem lopiem — turamlem.

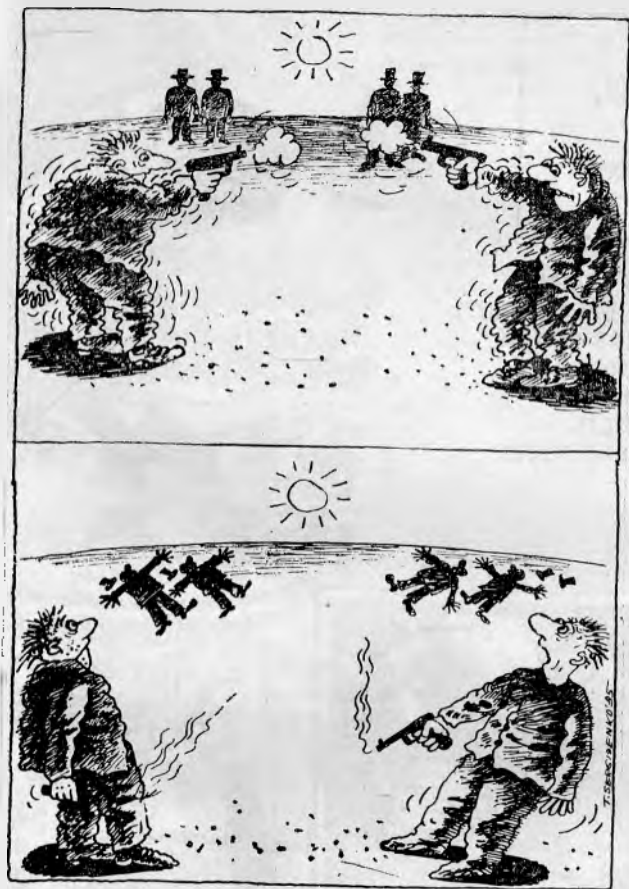
Bet drīz saimniece ar Gustu
Sāka pārspriest vakariem,
Kā vislabāk šādu krustu
Novērst citiem lopiņiem.

Vai nu siet uz pieras galdu
Palaidnīgam ragainim,
Jeb vai citādi kā vaļdu
Drīzā laikā rādīt šim? —

Gustam padoms driz ple rokas —
 Nav ko redzēt, ka jau lokās
 Viņš gar ragiem vērsenam.
 Pavecs zāģis rokā tam;
 Puiši, garais Indriķis,
 Jēpa tēvs un Miķelis,
 Sākot mazu lietu stostās, —
 Bet kad Gusts tos sačarto,
 Tad tie sagrabj tā kā sprostās
 Vērša galvu ragaino.
 Un nu Gusts kā ķirurgs
 Strādā, lūpu atmetis.
 Gustam prieks, ka amats sokas —
 Bet ko domā vērsītis?
 Viņš jūt sirdi elles moka,
 Bez ko viņas pelnījis.
 Ragl nesāp, viens kas tiesa
 Jo tie kauls un nevis miesa:
 Bet tie tricieni, kas ceļas
 Griežot ragu galotnes,
 Kairina tam smadzenes,
 Un caur visu stāvu veļas
 It kā elektriskā bultis —
 Iekšās vārās viņa žults,
 Sirds kā apšu lapa tric,
 Svētās dusmās ragainīt's
 Domā: tavu pārestību, —
 Šitā laupīt brīvestību, —
 Kā šie slepkavas to dara!
 Cik tiem cilvēcīga gara!
 Ko es darīju šiem zvēriem,
 Ka tie mani bendēt sāk ...
 Bet vai tas tam prātā nāk,
 Ko pats telēniem un jēriem
 Ir ar ragiem darījis —
 To, lūk, sen viņš atzīmījis ...

* * *

Man liekas, ne tik vērsu barā
 Mēs dažu labu sastopam,
 Kam šķiet, ka pārestību dara,
 Ja drusku ragus graiza tam.

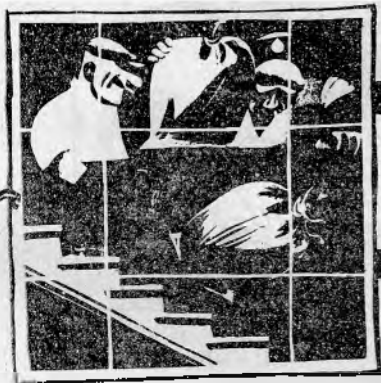
Bez vārdiem,

T. Sergijenko

3.

MAIJS

PAIET 60 GADI,
KOPŠ DZIMIS (1927)
GUNARS CILITIS,
LATVIEŠU
PADOMJU
GRAFIKIS,
KARIKATORISTS.

Septiņi gulētāji, kas vienā otrā kolhozā spēj nodarīt lielu postu jebkuros laika apstākļos.

G. Cilītis

— So diagrammu vajadzētu aizlikt logam priekšā, citādi kaut kā neērti.

G. Cilītis

25.

MAIJS

**PAIET 60 GADI,
KOPS DZIMIS (1927)
K. VEKSIS
(VIESTURS VEJS),
LATVIEŠU PADOMJU
FEĻETONISTS.**

K. VEKSIS

SLĒPTIE DEFEKTI

Loterijās man laime nesmaida. Lai gan, atzišos, bērnībā reiz viņu apzeltītu bārdas skujuamo aparātu. Kad pienāca laiks pirmo reizi skūties, tas jau bija paguvis sarūsēt.

Vēlāk izrādījās, ka loterijās man būs jāpiedalās itin bieži. Jo arī dažādu mantu pirkšana ir sava veida laimes spēle.

Piemēram, nesen man laimējās dabūt elektrisko putotāju, bet jau pēc pirmās putošanas tas sāka čerkstēt un raustīties. Neko darīt, bija jānes daikts uz garantijas remonta darbnīcu. Meistars apskatījis nicīgi pateica:

— Brāklis. Slēpts defekts. Šitam mašīnam rezerves daļu nav.

Citreiz, līdzko uzvilku kājā jaunās sandales, tām atlimējās pazoles. Sarūgtināts devos uz veikalu. Tur teica, lai griežos rūpnīcā. Uzaicināju biedros Tautas kontroles pārstāvi, ieradāmie rūpnīcā. Vispirms nonācām reklamācijas nodaļā. Pēc pusstundas stāvējām direktora kabinetā. Lai glābtu rūpnīcas labo slavu, viņš aizveda mūs uz sandaļu ceļu. Nostājāmies pie konveijera gala, kur pienāca gatavā produkcija.

— Nu, pamēģiniet atplēst zoles šīm! Ja neizdosies, lūdzu, varat izvēlēties, kuru pāri gribat!

Plepiņu vaļņus un sāku plēst. Zoles plīsa švirkstēdamas. Kontrolieris pierakstīja atplēsto zoļu skaitu. Direktors piesarka. Ievilku gaisu un plēsu atkal.

— Nekur nederīga līme... — direktors atzina un piebilda: — Kādu saņemam, ar tādu līmeņam.

— Jā... diemžēl brāķis, — kontrolieris drūmi sacīja, kad biju ticis tuvu pie simta. — Prece ar slēptu defektu.

Rūpnīcas noliktavā kā brīnumu atradām kādu sen izgatavotu sandaļu pāri. Tam zoles nebija atplēšamas. Šis sandaļs valkāju ļoti ilgi un, iespējams, būtu valkājis vēl šodien, ja diegs, ar kurām tās sūtas, nebūtu iziris.

Ar modinātājpulksteni iekritu mazliet pamatīgāk. Tam ekspluatācijas, kā mēdz teikt, laikā piemētās visas iespējamās vainas. Un kas trakākais, slēptie defekti parādījās cits pēc cita tikai pēc garantijas termiņa beigām. Bez jebkāda lēmuma pulkstenis sāka zvanīt pusnaktī, dažreiz uz rīta pusi vai pat pusdienā, kad tikko biju nolicies pasnaust. Līdz kādu dienu tas vairs nezvanīja nemaz. Starp citu, negāja arī.

— Slēpts defekts, — pulksteņmeistars pazīvoja. — Saļūzis fiksators.

Pēc tam manam pulkstenim vai katru nedēļu kaut kas gadījās: te tam nokrita rādītāji, saļūza balanssīte un zvana atspere, te pārplīsa stīks. Tagad ar pulksteni darbojas kaimiņu četrgadīgais Sandritis. Puikam ir nosliece uz mašīnām.

Un kā bija toreiz, kad gatavojos iegādāties gadslīma otrās puses tehnikas brīnumu — krāsu televizoru! Cik detaļu un līdz ar to defektu varētu slēpties šajā kastē?

Nolēmu rīkoties apdomīgi. Jebkurš defekts, tāpat kā talants, lai cik dziļi arī būtu noslēpts, vienmēr atklāsies. Tam noteikti jāizlien, tā teikt, kā īlenam no maisa. Tāpēc nolēmu doties uz nocenoto preču veikalu, jo tur tiek pārdotas tikai tās mantas, kam defekti vairs nav slēpti, bet kļuvuši redzami vai pat novērsti.

Tā es tiku pie lēta krāsu televizora, kas, goda vārds, rāda labāk nekā dažs labs jaunais! Esmu ar to ļoti apmierināts!

Un tagad ķeršos pie galvenā — pie sievas izvēles. Vai šis solis dzīvē nav vislīdākā loterija?

Lai nodrošinātos pret dažādām nejaušībām un pārsteigumiem, nolēmu darīt tā, kā māca pieredze. Un pieredze, kā nupat redzējām, liek ņemt mantu, kas izturējusi pārbaudi. Mantu, kam visi defekti jau atklājušies. Tāpēc rīt pat vilkšu mugurā svētdienas uzvalku un iēšu uz tautas tiesu, kur izskata šķiršanās lietas. Apsēdīšos malīnā un pierakstīšu kabalas grāmaliņā, kādi slēpti defekti ir atklāti nākamajām šķirtenēm. Esmu pārliecināts — jau drīz man būs sieva bez vainas!

4.

JONIJS

PAIET 60 GADI,
KOPŠ DZIMIS (1927)
GUNĀRS BĒRZIŅŠ,
LATVIEŠU
PADOMJU
KARIKATORISTS.

— Mūžu dzīvo, mūžu mācies!

G. Bērziņš

- Jaunie pēc kāzām ar žiguli aizbrauca kāzu ceļojumā!
- Un kur tad viņi pavadīja medus mēnesi?
- Slimnicā!

G. Bērziņš

9.

AUGUSTS

**PAIET 125 GADI,
KOPS DZIMIS (1862)
AUGUSTS DEGLAVS,
LATVIEŠU
RAKSTNIEKS.
MIRIS 1922. GADĀ.**

PAR AUGUSTU DEGLAVU

Par Augusta Deglava daiļradi «Dadža» kalendārā bija rakstīts sarakarā ar rakstnieka 110 gadu jubileju 1972. gadā.

Lasītājiem mazāk pazīstama ir «Augusta Deglava autobiogrāfija», kas pirmoreiz iesplesta Līgotņu Jēkaba «Latviešu literatūrā» 1906. gadā. Ar dažiem fragmentiem no tās lasītājus iepazīstināsim šoreiz:

«Esmu dzimis Plēpju pagasta (tagad Šķībes) Vigantos 28. jūlijā (vecā stila) 1862. g. Biju vecākais dēls un māju mantlinieks. (Kroņa) Viganti atronas kādu versti no Bērzes upes, 5 verstes no Dobeles miesliņa.

Skolas izglītību esmu baudījis vienīgi Aurenieku pagasta skolā no 1870. līdz 1876. g. — veselus septiņus gadus. Vienmulība un mūžīgā atkārtošana man padarīja skolas dzīvi nepanesamu. Es nebiju čakls skolēns, bet varēju apķerti. Jau no mazām dienām man ļoti patika lauku darbi. Trīspadsmit gadus vecs, tiklīdz skolas stundas bija beigtas, gāju ecēt un veļt. Tas manu tēvu pamudināja uz domām, ka būšu labs lauksaimnieks un zemes strādnieks un tādēļ tas bija pilnīgi uz miera, kad 14 gadus vecs izslājos no skolas un iestājos pie viņa par mazo puisi jeb zēnu. (..)

No viņa daudz ko esmu mantojis, ko pagasta skola man nebūtu varējuse dot. Vācu valodu viņš runāja pilnīgi tekoši kā izglīots cilvēks. Bet, diemžēl, viņš arī bija nelabojams alkoholiķis, kā arī noskatījies no sava kunga citas jaunas īpašības, it sevišķi despotismu. Ar visiem spēkiem tas raudzīja apkarot otra cilvēka brīvību un piekāpās tikai tad, ja atrada pretsparu. Ar kalpiem tas tādēļ pastāvīgi atradās naidā un prāvojās. (..)

Sešpadsmit gadus vecs reliģisku uzskatu un citu tēmeslu dēļ ar tēvu pilnīgi sanīdoss, jo es neatlīstījos pēc viņa prāta. Pie mums dzīvoja kāds vēveris, kurš sievietēm mācīja, ka Dieva neesot, bet viss pasaulē esot no dabas. Es viņam biju dedzīgs piekritējs un kolportēju šīs mācības tālāk; vēl tad nebiju iesvētīts. Tas noveda pie konflikta ar draudzes mācītāju.

Kādus pāra gadus vēlāk tēvs caur nemīģīgu lemešanu bija sabojājis galīgi savus nervus un bija ievietojams kā garā vājā slimnīcā, kur viņš pēc dažiem gadiem nomira. Valdišana pārgāja mātes rokās. Viņa bija ļoti enerģiska, uzņēmīga sieviete un gribēja, tā sakot, mājas ar varu pacelt, kas viņai arī būtu izdevies, ja zemkopībai piepeši nebūtu uzņākuši grūtie krīzes laiki. (..)

Tā kā uz laukiem laiki palika arvien grūtāki un es arvien vairāk nopratu, ka zemkopībai nederu, tad 1887. gada pavasarī atsacījoss no savām pirmdzimības tiesībām uz māju mantošanu un atnācu uz Rīgu. (..) Un mapē man bija «eposs», garāks tulkojums un pat oriģinālstāsts.

Ka savās cerībās vilos ar rakstniecību un mākslu nodrošināt savu eksistenci, tas man lieki nebūs jāaizrāda. Viss tie sacerējumi jau arī galu galā tika atzīti par derīgiem, bet maksu prasīti, to izdevēji ieskaļija par nekaunību. (..) Mans mātes brālis strādāja kādā koku fabrikā, un tur arī es atradu darbu. Veselu gadu strādāju par strādnieku, un — ja es tagad atceros — tā bija Sibīrija. No Jūrgiem līdz Jāņiem, izņemot 1. un 2. vasaras svētkus, neviens svētdienas; dažreiz bij jāstrādā no tumsas līdz tumsai. Cik labi, ka es jau biju haudijis kalpa likteni. (..) 1890. g. ziemā man nebija darba, bet tāds bij salīgts jau uz pavasari pie Augusta Dombrovska Milgrāvi. Savu vaļu turēdams, sarakstīju «Veco Piļskungu». Mans brālis, toreiz students Rīgas Politehnikā, izlaboja valodu, — jo vēl nebiju spējīgs uzrakstīt pareizu teikumu. 1890. gada augustā tas tika nodrukāts «Balt. Vēst.» un sacēla vispārēju ievēribu.»

Tālāk Augusts Deglavs mazliet pakavējās pie savas literārās darbības. Rakstnieks bija aktīvs pretalkohola kustības dalībnieks, kas atspoguļojas arī viņa daiļradē.

Augusts Deglavs miris 1922. gada 3. aprīli un apglabāts Meža kapos.

«Kliņ, kliņ, bīml... Sapulce atklāta!»

Gludu monotonu balsi Skābputrijas priekšnieks to pasludināja no katedra. Viņam pretim raudzījās cienīgas sejas, baltas vestes, resnas ķēdes un breloki, masīvi zelta riņķi mirdzošiem akmeņiem. Jo te bija sanākuši kādi 30—40 tie visgudrākie vīri un tautas vadoņi. Sapulce svinīgi sakustējās, paretam kāds ieklepojās, tad dziļš klusums...

«Alzo,» priekšnieks turpināja, «kādēļ šodien esam sanākuši, tas lasāms šīs dienas pavēstēs. Zināmi [audis, kuri saucas par «alturībniekiem», uzsākuši agitāciju pret mūsu Trimpus vakaru. Mums te ir jāspēr solī. Esmu tādēļ uzacīnājis cienījamos nobīlus no it visiem virzieniem un grupām, kreisos un labos, reformistus, progresistus, reakcionāros kadetus, vinūžniekus no tautas partijas, kreisos un labos tautībniekus, šovinistus, kuru devīze ir: «Skābputrija priekš skābputriešiem!» Kas atturība īstenl tāda ir, par to man vēl nav nosacīta jēdziena, — mēs šodien mēģināsim ar to iepazīties. Ja tā izrādīsies nevajadzīga un ar mūsu Trimpus vakaru nesavienojama, tad mēs viņu lūkosim novērst, pretējā gadījumā izlietot to mūsu interesēm par labu. Jo mēs esam Skābputrijas vadoņi un mēs stāsimies arī atturības priekšgalā, ja tāda patiešām būtu vajadzīga. Tādā gadījumā, kā jau sacīts, lūkosim to vest saskaņā ar Trimpus vakaru un citiem mūsu senču tikumiem. Alzo — pēc mūsu dienas kārtības mēs uzklausišimies: 1) Aluskausa Jukuma apcerējumu par putošo aluskausu; 2) advokāta Gudriņa referāts «Alkoholisms, tautas labklājība un vienprātība»; 3) dekadenta Pinumiņa apcerējums «Alkohols kā gars, matērijas pārspējējs un kultūras veicinātājs» un 4) dažādi priekšlikumi, kuri būs izteicējuši no referātiem un debatēm. — Val vēl kas liekams uz dienas kārtības?»

«Man!» kāds piecēlās. Viņa vaigs bija gluži neapmierināts.

Sapulce atkal sakustējās... «Ah, doktors Flaše —»

«Es atronu, ka mūsu dienas kārtība trūcīga un neaizņem paša jautājuma kodolu. Mums vajadzētu apskatīt alkoholisma kaitīgās sekas uz

cilvēka organismu, mums vajadzētu iepazīties ar alkoholismu kā ar tautas izsūcēju... Alkohols izsūc tautai pēdējo asinī» —

«Kliņ, kliņ, bim,» runātāju pārtrauca zvaniņš un arī tamlīdzīgi priekšnieka sodošais skatiens... «Doktor Flaše, vai jūs še mūsu sapulcē gribat nodarboties ar politiku?»

«Es negribu ar to nodarboties,» runātājs izbījies atvainojās, «es tikai aizrādu, ka mums jārēķinās arī ar tautu — vai mūsu lēmumi var izturēt viņas spriedumu. Un tā kā es te būšu līdzī spriedis, tad mans vārds var tikt vazāts līdzī... Mums paliešām būtu jālūko izziņāt, ko šīnī jautājumā tauta — —»

Sapulce sakustējās... «Demagogs!» dažas balsis iesaucās...

Tam sekoja priekšnieka zvaniņš. «Doktor Flaše, jautāju jums vēl reizi: vai jūs še gribat piekopt politiku?»

Oponents nobāla un sāka svīst... «Ne, ne, es nepiekopju nekādu politiku... neesmu nekad politiku piekopis...»

«Jūs runājat par «tautas izsūkšanu», par «tautas spriedumu», — atvainojat, kas tas ir, ja ne demokrātisms un politika?...»

«Ne, ne, nekādā ziņā,» runātājs izmīsis vairījās, «es nekad neesmu domājis politiku —»

«Bet tā taču ir politika,» priekšnieks stingri sarauca uzačus, «un pie tam vēl ļoti sarkana...»

Neomulīgs klusums. Doktors Flaše mīstījās tikpat kā uz adatām. No visām pusēm lūkojās uz viņu šurp zihsnījoši skatieni... «Es tikai gribēju aizrādīt,» viņš beidzot smagi nopūtās, «bet ja jūs domājat, — tad es ņemu savu priekšlikumu atpakaļ...»

«Nu, alzo,» priekšnieks apmierināts piemētināja. «Vārds tagad ir Atuskausa Jukumam... Es lūgšu...»

Sapulce atkal sakustējās, šoreiz aiz ziņkāribas, jo šis cilvēks viņu aprindās uzslājās pirmo reizi. Paltaban jau viņš atradās katedrī, alglauda savus kuplos matus, pievilka druscīņ ciešāki savu garo kakla saiti un, padevīgi smaidīdams, pat mīļi palocījās uz visām pusēm. Pirmais iespaids bija ļoti labs... «Tas taisīs karjeru!» bija dzirdamas nediktas balsis. Uz šām plezīmēm bija ne mazum lepns kāds «pilārs» ar skaitu zilsārtu degunu... acīm redzot jaunā darbinieka protežētājs. «Jukum,» viņš tam uzsaucā, «pierādi, ka esi cienīgs stipendijas...»

Runātājs atbildēja ar draudzīgu paklaņu, tad iesāka:

«Cienītie lautas darbinieki, Skābputrijas lepnums! Jauki dzīvot lēvljā, mūsu mīlā, dārgā Skābputrijā! Un kādēļ? Jūs būsāt dzirdējuši par kādu Lejputriju, kur piens un medus tek, kur diķos un akās plīst vīns, kur cepti baloži mutē skrien, kur tā labā tik daudz, ka visu vajag tikai no zemes pacelt. Bet kad laime un labklājība tik lēta, tad viņa nav neko vērtā! Tur arī nevar rasties vīri, kuri pēc laimes cīnās. Cik daudz laimīgāka šini ziņā nav mūsu mīļā Skābputrija, kurā valda senču tikums! Palasaties laikrakstos. Uzdzertas tiek augstas laimes, netiek piemirsts neviens, tiek tukšoti kausi uz mūsu labklājību, tiek paceltas glāzes uz mūsu nama mātēm, uz mūsu jauno paaudzi, uz mūsu audzinātājiem, pat uz plašām tautas masām. Ja, es tagad jautāšu ar pilnu tiesību: «Kas ir tie, kas gādā par tautas labklājības? Kas uzdzer augstas laimes šim un tam un visiņiem, kam vien vajadzīgs?» Uz to varu atbildēt ar pilnu apziņu: mums ir vīri, kuri piekopj senču tikumus. Ja, es varu sacīt ar pilnu tiesību un ar pilnu apziņu:

Dievs dod tautas darbiniekiem

Sirmu mūžu nodzīvoti — —»

Skaļi, pārkoņdārdoši, dimdoši aplausi pārtrauca šos vārdus. «Bravo, Aluskaus! Bravo, jaunais censoni! Bravo, jauno Skābputrijas ozoli!»

Citi pat proponēja šo dziesmu runas vidū nodziedāt. Tikai pamazām lroksnis aprima un runātājs tika tālāk pie vārda.

«Mani cienījamie tautas darbinieki! Jā, — ozoli vēl tēvijā, zaļo kalnos ielejās! ... Bet mums nevien lieli gari un ozoli, mums arī mazi gariņi, alturībnieki, protestētāji. Es te aizņemšu bēdīgi pazīstamo gadījumu, alturībnieku uzbrukumumu mūsu tautas ozoliem un senču tikumam, Trimpus vakaram. Es gribu apgaismot faktu, kas rādīs, cik aplami ir alturībnieku prasījumi un protesti pret Trimpus dzērienu. Ir daudz kas iespējams, bet tautai augstas laimes un labklājību uzdzert nav iespējams ar skābu putru. Es lūgtu alturībniekus, lai viņi būtu tik laipni un mums parādītu, kā tas izdarāms! Laimes uzdzert ar skābu putru, — visu ko var, tikai to vien ne! ... To jūs vislabāk varēsāt liecināt no savas ilgās prakses, jūs, tautas pilāri, kuru uzdzēšanai mums jāpateicas par visu to laimi, kas mums ir. Ar skābu putru, lai gan tā ļoti

veselīga un tautai noderīga, tas nav izdarāms! Pat pašbrūvētais mīlestiņš šim mērķim nav līgā noderīgs... mūsu senči to gan daudz dzēra, bet bez sevišķas laimes. Ikvienam kultūras cilvēkam zināms, ka priekš tam, lai uzdzertu tautai laimes, vajadzīgs savs «merzavlišķs», sava «glāze vīna», savs «šampus», un par visām lietām «putošais alus kauss»! Strickis, Ķimels, Valdšlōshens, Kuncendorfs, — tas te nekrit svarā, te ir uzsvērts tikai tik daudz, ka ar skābu putru laimes tautai nevar uzdzert, resp., sagādāt. Citādi jau viņa ir ļoti laba, un laimīga ir tā taula, kura strebja savu putru un daudz nedomā... Labais nāk neatturami arī bez viņas līdzdarbības. Vai nav pie mums izdarītas tik daudz svētīgas reformas? Vai nav atcelta dzimtbūšana, vai mums ir vairs jābīstas no maizes pātagas? Muižu klausības mēs vairs nepazīstam. Katrs var dzīvot, kur viņš grib, uz laukiem un pilsētā. Bet, kā jau sacīt, tautai vajadzīgs vīru, kas priekš viņas gādā un kas priekš viņas strādā, kas uzdzēra viņas laimes, daudz laimes! Un kā tas lai būtu izdarāms bez putoša alus kausa? Atsacīties no putoša alus kausa būtu tas pats, kas atsacīties no tautas laimes. Atsacīties no putoša alus kausa būtu tas pats, kas atsacīties no senču tikuma. Vai mēs to gribam? Vai mēs to varam? Ne un nekad! Neievērojot visas atturības, mēs brēkām, mēs paturēsim to, kas mums dārgs un mīļš, mēs neatdosim savas tautas labklājību un senču tikumu, mēs neatdosim savu putošo alus kausu! Slaval! Lai dzīvo Trimpus!»

Atkal skaļi aplausi, kuri nemaz negribēja rīmt. Aluskausa Jukums pilariem patiešām bija runājis no sirds.

«Kung!» pazīstamais pilars ar sarkano degunu iesaucās. «Piekopsim patriotismu netikvien vārdos, bet arī darbos. Lieku priekšā izsacīt mūsu jaunajam darbinim piekrišanu ar putošiem alus kausiem rokā.»

«Pieņemts!» no visām pusēm atskanēja. «E, sulain, šurp...»

Tā kā priekš katra gadījuma jau turpat kaktā uz stekļiem atradās mucīņa, tad prasījums it viegli bija apmierināms. Drīzi vien ir priekšnieks, ir sapulces dalībnieki dabūja savu, — kūsājošie alus kausi sītās viens caur otru un novēlēja laimes krustiņiem šķērsām. «Dievs dod mūsu tēvzemei ziedu laikus piedzīvoti...» Vienīgais doktors Flaše bija pasaucis puspudelīti zeltēra, un no viņa vaiga varēja lasīt, ka liela neiet viņam pa prātām.

10.

SEPTEMBRIS

**PAIET 75 GADI,
KOPŠ DZIMIS (1912)
HERLUFŠ BIDSTRUPS,
IEVĒROJAMĀIS DĀŅU
MĀKSLINIEKS,
KARIKATORISTS.**

Bez vārdiem

H. Bidstrups

Smiekl.

H. Bildstrups

7.

OKTOBRIS

PAIET 60 GADI,
KOPS DZIMIS (1927)
M. OSIS (OSVALDS MACS),
LATVIEŠU PADOMJU
FEĻETONISTS.

M. OSIS

VECĪTIS UN VEČIŅA

Ikdiena palaikam mēdz būt raiba kā pupas zieds. Un tomēr, varat ticēt, pat feļetonistam ne pārāk bieži izdodas saprecināt vecīti ar večiņu. Šķiet, ka šajā gadījumā gan neatskanēja tradicionālle saucieni par rūgtu minerālūdeni. Par to vēsture klusē. Tas arī nav galvenais. Manuprāt, svarīgākais ir kas cits, proti, tas, ko dzirdēju tiesas zālē.

Teodors Vamzis — sauksim viņu tā — bija sūdzības iesniedzējs:

— Jā, es atzistu, — viņš dedzīgi skaidroja tiesai, — esmu kļuvis greizsirdīgs uz savu mīļoto sievu. Pilnīgi iespējams, ka nav pamata, un tomēr tā ir rūgta patiesība...

Tiesnese domīgi pētīja gandrīz septiņdesmit gadus veco Otello un Dezdemonu, kura jau tuvojās pilnam sestajam gadu desmitam. Citu cilvēku jūtu kambari ir sarežģīti. Nav vienkārši izprast visus labirintus. Laulību šķiršanas prāvās nereti dzirdami pilnīgi pretēji uzskati. Sajā gadījumā valdīja neparasta vienprātība:

— Tik tiešām viņš ir sabendējis manus nervus ar savu nepamatoto greizsirdībul

Vēl mazāk domstarpību bija par mantas dališanu. Tiesas spriedumu par laulības šķiršanu abas puses uzņēma, gribētos teikt, ar gandarījumu.

Vienā no nākamajām dienām ar pilsoņa Griezes sūdzību kabatā es apciemoju jauno šķirteni Teodoru Vamzi. Viņš dzīvoja gandrīz pie pašas pilsētas robežas — tuvējā ciema teritorijā. Man līdzī atbrauca arī sūdzības autors. Katram gadījumam, kas zina, varbūt radīsies vajadzība pēc papildu paskaidrojumiem.

Abi nesen izšķirtie laulātie draugi acīmredzot bija tikuši pāri greizsirdības lēkmei un istabas priekšā saskanīgi tiesāja pankūkas ar zeļmeņu ievāriņumu.

Ķeros vērsim pie ragiem — pastāstīju lietas būtību. Lūk, tā un tā, pilsoni Vamzi, redakcija ir saņēmusi sūdzību. Jums pieder lauku māja, turpat blakus būvējat otru, uz sievas vārda. Ar to vēl jums ir par maz. Abi dēli, kuri drīz būs pilngadīgi, ir pierakstīti Rīgā kādā mazā sētas mājīņā. Sis pilsonis ir mājiņu nopircis un tagad gribētu, lai atbrīvo viņa īpašumu. Vēl jo vairāk cilvēciņu apsvērumu dēļ: viņam dzīvojamā platība ir šaura, nav kur mītināt apgādājamo māti...

Vamzis uz mani paraudzījās ar līdzjūtību. Tā paskatās uz odu, kas mēģina uzsēsties uz vējdzirnavu spārna, lai to apstādinātu.

— Jūs acīmredzot esat nonācis maldos, jo neizprotāt manus apstākļus. Māja, jūs sakāt. Fakts, kā mēdz teikt, atbilst patiesībai. Lūdzu apskatiet, kas šajā mājā dzīvol Te ir leperinājušās septiņas ģimenes. Es taču nevaru viņus atstāt bez pajumtes. Lūk, tāpēc arī pašiem nācās meklēt pilsētā kaktiņu, kur apmesties...

«Tas tikai ir fruksts!» sevi nodomāju. «To taču vajag mācēt! Savu piepilsētas māju irē un citur aizņem platību, kuru vajadzētu atbrīvot...»

Man likās, ka tie ir bezkaunības kaļngali. Bet es biju smagi vilies. Dzirdētais izrādījās tikai sīki ziediņi. Vamzis turpināja:

— Tātad, kā jūs sapratīsiet, man nav kur dzīvot. Ko cilvēks dara tādā gadījumā? Būvē māju. Tā es arī rīkojos. Nepabeigtā ēka tagad pēc laulības šķiršanas acīmredzot pāries sievas īpašumā. Un es, nelaimīgais cilvēks, būšu tikpat kā zem klajas debess...

Nekas cits neatlika — nācās ķerties pie spalvas. Radās feļetons «Greizsirdība aiz aprēķina». Tas nepalika bez atbalss. Tiesa skatīja lietu par laulības šķiršanu otrreiz, tas ir — atkārtoti. Vecītis un večiņa atkal kļuva par vīru un sievu, jo, tā tika atzīts, notikusi fiktīva šķiršanās, lai būtu iespējams saglabāt divus privātipašumus. Vamžu pāris droši vien jau nosvinējis savas zelta kāzas.

Arī manā atmiņā palicis kaut kas neaizmirstams. Toreiz līdzī, kā jau minēju, bija atbraucis arī vēstules autors. Atvadoties Vamzis, mazo pirkstiņu klīriģi pacēlis, viņam teica:

— Viņi jau nemaz nedrīkstēja mājiņu pārdot, tāpēc ka tur pierakstīti Irnieki. Jūs, Griezes kungs, esat kritīs krāpnieku nagos...

18.

OKTOBRIS

**PAIET 100 GADI,
KOPŠ DZIMIS (1887)
ALBERTS KRONENBERGS,
LATVIEŠU PADOMJU
GRAFIĶIS,
KARIKĀTORISTS.
MIRIS 1958. GADĀ.**

PAR ALBERTU KRONENBERGU

Alberts Kronenbergs mācījās pie J. Rozentāla, pie krievu pasaku ilustrēšanas lielmeistara I. Bijibina, pie gleznotājiem N. Rēriha, A. Ri-lova. Tikās ar R. Blaumani. No tiem tālajiem laikiem nācis, viņš iekļāvās žurnāla «Dadzis» mākslinieku saimē. Labsirdīgs un kluss veltīja savu darbu arī mūsu dienu vajadzībām. Viņa humors bija bez liela asuma, dažkārt tajā jaudās tikai viegls smaids, it kā bērna redzējums. Tas, protams, nebija īpaši aprēķināts. Bet vai bērna nevalnīgi jautājošo acu priekšā jebkura muļķība vai nelietība neliek sevi sajūst ar daudzkārt lielāku kaunu un neveiklību?

Savā laikā pats labākais un plašāk lasītais izdevums bērniem bija «Jaunības Tekas». Kronenbergs gandrīz vai viens pats tās piezīmēja, un mums vēl tagad liekas, ka ne ganiņš, ne darbigie ļaudis, ne ra-gana nemaz nevar izskatīties citādi. Vilks bez ļaunuma un asinskāres dara savu vilka darbu, un lapsa ar pastaliņām kājās norūpējusies gana savu zosu bariņu. Bet Kronenberga velnam pat esam piešķi-ruši tādu kā goda titulu — latviskais velns. Karikatūristiem ļabi zināms, ka ikvienai tautai ir savs velns, un Kronenbergs ir portretējis mūšējo. To par sātanu vai kādā citā smalkā vārdā nekādi nevarētu nosaukt. Viņš ir gauzām līdzīgs vienkāršam zemniekam, nebijis vie-

nīgi ragu, astes un spīco ausu galu. Taču rāgi, ar ko varētu darīt postu, pat tie ir ar apaļiem gallem. Ja Kronenberga puisēlis krīt no v ezuma, viņš nenozaujas tā, ka noplakš, bet apaļīgi noveļas. Lai mazāk sāpētu.

Ja gribam izaudzīnāt labus bērņus, bez visa pārējā viņiem jādzod Kronenberga grāmatas, tās jādzod katrai paaudzei. Tajās ir vērtības, kas nekad nomainās un nekad netiek nocenotas; no tiri mākslinieciskā viedokļa — tajās ir viss, kas vajadzīgs.

A. KRONENBERGS

REMONTS

Mums bija jāzlabo plīts
 Un jābalsina sienas;
 Tas remonts, tā mēs domājām,
 Ilgs piecas, sešas dienas.
 Drīz tiešām atnāca kāds vīrs
 Un sāka ārdīt plīti
 Gandrīz līdz pašiem pamatiem.
 Bet tiri kā par spīti,
 Kad otrā rītā ieradās,
 Mums pasacīja šitā:
 Viņš tagad esot nozīmēts
 Uz laiku darbā citā...
 Kad sāka strādāt apmetējs,
 Drīz «aptrūkās» tam java,
 Ko noliktavā laikam gan
 Tik viegli atrast nava,
 Jo pāris žurku caurumiem,

Kas aizdurvē pie sienas,
 Tas cilvēks javu meklēja
 Turpat vai desmit dienas! ...
 Tad sākām beidzot māķleri
 No dienas dienā gaidīt,
 Tas ieradās pavisam šķībs
 Un sāka tā kā smaidīt:
 Šim esot drusku pagīras,
 Un, ja tās izlāpītu,
 Viņš sāktu otu vicināt
 Ja šodien ne, tad rītū.
 Mēs viņam drusku iedevām,
 Jo ko gan citu darīt,
 Bet tā viņš neatnāca rīt
 Un neatnāca parīt...

Piezīme:
 Par remontiem ir jāteic tā:
 Ka nebūtu par sliktu,
 Ja paši tie, kas vada tos,
 Reiz remontēti tiktu.

25.

NOVEMBRIS

**PAIET 425 GADI,
KOPS DZIMIS (1562)
LOPE DE VEGA,
IEVEROJAMĀIS SPĀŅU
DRAMATURGS.
MIRIS 1635. GADĀ.**

PAR LOPE DE VEGU

Lope de Vega jau kopš jaunības dienām sāk pievērsties dzejai, bet sapņo par karagājieniem. 1583. gadā, piedalīdamies ekspedīcijā Azoru salās, Lope de Vega iepazīstas ar spāņu karavīru un jūrnīeku grūto dzīvi. Atgriezies Madridē, viņš uzsāk savu dramaturga karjeru.

1587. gadā Lope de Vegas ienaidnieki panāk, ka viņu apcietina. Par iemeslu tam bija dramaturga mīklainās attiecības ar teātra režisoru Velaskēza radniecī. Tiesa viņu uz astoņiem gadiem izraidīja no Madrides. Tādējādi nelabvēļi cerēja tikt vaļā no drosmīgā un neatkarīgā dramaturga. Atslājis Madridē, Lope de Vega piedalās slavenajā «Neuzvaramās Armādas» karagājienā. Pēc Armādas neveiksmīgās ekspedīcijas Lope de Vega kādu laiku dzīvo Valensijā. Te viņš iepazīstas ar talantīgiem aktieriem un režisoriem, apgūst spāņu tautas teātra tradīcijas.

1596. gadā, kad beidzas izsūtīšanas laiks, Lope de Vega atgriežas Madridē jau kā pieredzes bagāts dramaturgs. Sākas daudzpusīga darbība literatūrā un teātrī. Viņš atkal pievērš sev galma un garīdzniecības aprindu uzmanību; tie mēģina rakstnieka talantu pakļaut savām interesēm. Pa daļai tas viņiem arī izdodas. 1609. gadā Lope de Vega kļūst par biedru vienā no daudzajām reliģiskajām brātibām,

bet pēc tam par siku ierēdnī inkvizīcijā; to darīt viņu spēda spāņu XVII gadsimta sadzīves normas, kas noteica, ka cilvēkam, kurš sabiedrībā ieņem augstu stāvokli, noteikti jādarbojas līdz inkvizīcijā.

1614. gadā Lope de Vega tiek uzņemts garīdznieku kārtā. Taču ir pamats apgalvot, ka dramaturga tuvināšanās baznīcai ir bijusi tikai faktiskais manevrs, jo rakstnieka daiļradē šīs saites ar baznīcu nav atstājušas dziļas pēdas. Līdz pat mūža galam Lope de Vega rakstīja sacerējumus, kas ir tāli no reliģiskā fanātisma.

Ievērojamā dramaturga un dzejnieka darbība ir ārkārtīgi daudzpusīga un dažīga: lirika un episkā dzeja, novele un satīra, literatūras teorija un dažādi dramaturģijas žanri. Savu komēdiju priekšvārdā un traktātā «Jaunā māksla sacerēt komēdijas mūsdienās» (1609) Lope de Vega kā viens no pirmajiem uzstājas par skatītāja interešu aizstāvi; viņš ņem vērā skatītāja uzskatus un cenšas tam izpatikt. No Lope de Vegas milzīgā lugu skaita — ap 2 tūkstoši — saglabāties mazāk par ceturto daļu — 468 lugas.

Lope de Vegas dramaturģiju var aplūkot tās trijos galvenajos izpaušmes veidos: vēsturiskā (valstiskā) drāma, tā sauktā apmetņa un zobena komēdija un tautas drāma. Tikumu komēdijas lieliskā tehnikā un māksla visspilgtāk parādās apmetņa un zobena komēdijās; šeit viņš veiksmīgi, kaut arī vienpusīgi, attēlo spāņu muižniecības dzīvesveidu. Daudzas komēdijas iegājušas arī padomju teātra repertuārā («Suns uz stena kaudzes», «Valensijas atraitne» u. c.), jo tām ir aizraujošs sižets un humanistisks cilvēcīgo kaislību attēlojums.

LOPE DE VEGA

EPIFĀNIJA ASTROLOGAM

Pavisam necils kapakmens,
Zem kura astrologs dus sens.
Kas citus gaida, patieci spēja,
Bet savu galu neredzēja,
Ka nospers paša ēzelis.
Ja vecis būtu gudrāks bijis,
Tad zvaigznēs neskatītos vis,
Bet būtu lopu uzmanījis.

LOPE DE VEGA

* * *

Tā tevi, dārgā, milu es,
Kā gardēdis mīl piparkūku,
Kā zvirbulis mīl kaķepes,
Kā vecīgs skopulis mīl naudu,
Kā paļu udeņņus mīl tīrums,
Kā dzimteni mīl trimdnieks,
Kā savas jaunās sievas vīri
Mīl pirmās četras nedēļas.

17.

DECEMBRIS

**PAIET 100 GADI,
KOPŠ DZIMIS (1887)
JOZEFS LADA,
IEVĒROJAMAIS
ČEHU GRAFIĶIS.
MIRIS 1957. GADĀ.**

PAR JOZEFU LADU

Viņš bija stājgrafīķis, teātra dekorators, leļļu autors, multiplikācijas filmu zīmētājs, rakstnieks, redaktors, bet pāri visam — karikatūrists un bērnu grāmatu ilustrators. Ilgu laiku viņš draudzīgā jautrībā dzīvoja kopā ar Jaroslavu Hašeku, un tas vien jau ir ko vērts.

Poika būdams, Lada aiznesa uz redakciju dažus zīmējumus, kurl tūdaļ tika nodrukāti. Mēs šodien brīnītos, ja kāds pašdarbnieks piedāvātu tādas kvalitātes darbus. Un pie tam vēl gribētu mācīties.

Rūpniecības mākslas skola saviem audzēkņiem neļāva publicēties. Lada izmānījās ar pseidonīmiem, taču tik un tā naudas trūkuma dēļ no skolas bija jāaiziet.

Tajā laikā Čehijā radās daudzi humora un satīras žurnāli, kuros nodarbojās visdažādāko novirzienu rakstnieki un mākslinieki. Tie, kurl visvairāk juta ķeizara kungu uz kakla, satuvinājās. Žurnāls «Karikatūras» saveida kopā Ladu un Hašeku. Pamazām Lada ieguva savu ārkārtīgi vienkāršo un filipat izteiksmīgo stilu. Par viņa darbu saturu var teikt — tā laika čehu dzīves hronika.

Sveiks.

J. Lada

Pasaules slavu gan Hašekam, gan Ladam sagādāja Sveiks. Sveika tēls neizveidojās uzreiz. Zīmējumi, vispirms pa seši, parādījās avīzes pielikumā. Savu mūžīgo veidu «Sveika» tēli ieguva ar grāmatas trešo izdevumu. Ne teksts, ne zīmējumi vaļrs nav un nebūs atraujami viens no otra, jo abu autoru tēlošanas maniere pilnīgi sakrīt. Hašeka darbus ir ilustrējuši daudzi, arī B. Jefimovs, J. Vedernikovs, I. Semjonovs, bet Lada palicis nepārspējams. Hašeks savu ilustrēto grāmatu nepiedzēja.

Par pirmo vāku grāmatai «Sveika piedzīvojumi» māksliniekam tika apsoltas tūkstoš kronas, bet, kad bija jāmaksā, izsniedza dažus veļas un zeķu pārus.

Ko var teikt par Lada zīmējumiem? Saržēts reālisms, vienkāršība, visizteiksmīgākie silueti, žesti un mimika, nedaudz figūru, tikai pašas nepieciešamākās detaļas, risinājums plaknē, jautrība un tautiskums.

Sevišķi devīgs Lada bija pret bērniem. Ilustrēja taulas pasakas, sacerēja un ar bildēm bagātināja savus priecīgos, asprātīgos stāstus.

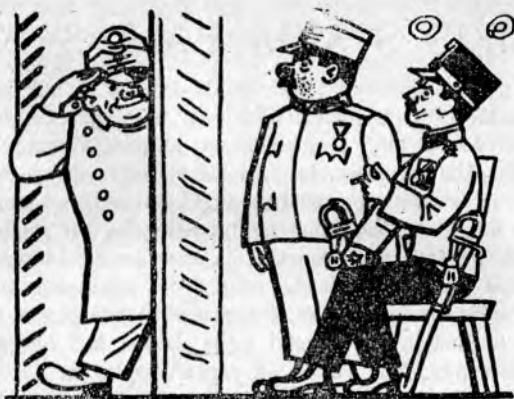
Viņš teica, ka bērnu grāmata nav kaprīze vai greznumpriekšmets. Bērns to lēto tāpat kā apģērbu vai apavus, kamēr pilnīgi nolieto. Bērns nereti zīmēto labo pasaku varoni cenšas paharot ar puīriņu.

J. Lada

J. Lada

J. Lada

Labestība modina labestību. Lada ar redzīgu aci vēroja un dziļi izprata bērna un grāmatas attiecības. Viņa domas vajadzētu zināt Jekuram Izdevējam, kas iespējž darbus bērniem. Diletanta, tāpat kādas paviršas rokas radīts priekšstats par tautas varoni var bērna apziņā iespiesties uz visu mūžu. Bet vai visi par to domā?

Jozefs Lada pieredzēja daudz ko no tā, kas jāpieredz humora un satīras žurnāla redaktoram. Viņam nācās saskarties ar uzskatiem, ka viss svešais, kas ir aiz robežām, ir labāks, kaut arī čehu humors pats gāja pasaulē. Bija jāuzklausa pilnīgi pretēji un kategoriski spriedumi, sīkmanīga «piekasišanās» detaļām. Bet bija arī, lūk, kas: «Man lesāpējās sirds,» sacīja Lada, «kad pēc publicētas humoreskas, kurā bija runa par dzirnavām, kas vecas tantiņas pārmaļ jaunās meitenēs, es saņēmu ar drebošu roku rakstītu vēstuli, kas beidzās ar vārdiem: vai tad fums nav bijusi veca māte?»

Lada uzskatīja, ka redakcijā nedrīkst valdīt drūms noskaņojums, bet lai pašā laikā bija pārliecināts, ka humorists nav maiznieks, kas pēc pasūtījuma var izcept humoru vai to izkratīt no piedurknes.

Mūža nogalē Jozefs Lada bija Tautas mākslinieks, cienīts un mīlēts visā pasaulē.

PIDRIĶIS STAIGĀ BALTĀS BIKSĒS

Blakus parkam liefa nama trešajā stāvā ir tāda un tāda tresta projektēšanas birojs. Birojā katru dienu no deviņiem līdz septiņpadsmitiem sēž divdesmit pieci projektētāji un projektētājas priekšnieka Rožteļa vadībā. Vai nu tāpēc, ka projektētāji katru dienu ierodas darbā ne vēlāk par deviņiem un aiziet ne agrāk par septiņpadsmitiem, biroja darbinieki līdz šim ir saņēmuši vienīgi pateicību, bet kurjers Dvēselītis prēmiju piecpadsmit rubļu apmērā. Ja kāds teiktu, ka birojs atgādina jauku miera ostu, viņš daudz nekļūdītos. Uztraukumi un skandāli atgādijās citās tresta nodaļās, bet projektēšanas birojā nekad.

Tā tas turpinājās līdz karstai jūlija dienai, kad birojā pa atvērto logu ielidoja papagailis. Liels zili sarkans putns ar dzeltenu asti un zaļu galvu.

Papagaiļa parādīšanās izraisīja vispārēju sajūsmu.

— Viņš ir neticami skaists! — kopētāja Mīcīte sauca un plaukšķināja rokas. — Sāpnis, ne putns!

Pārējās biroja dāmas viņai pilnīgi piekrita, un arī vīrieši atzina, ka papagailis patiešām izskatās tā nekas. Bet vai viņš prot runāt?

Kā tad, papagailis prata runāt! Viņš cienīgi izslējās, atpleta knābi un noķēra trīs vai četrus vārdus.

Visi saskatījās — ko viņš teica? Mīcīte to zināja.

— Viņš teica: «Labrīt, vecie murmuļi!». Vai tad jūs nedzirdējāt?

Patiešām, kad papagailis noķērcās vēlreiz, visi klātesošie vārdus «labrīt» un «murmuļi» saklausīja pilnīgi skaidri.

Nu sajūsma par skaisto viesi kļuva vēl lielāka.

— No kurienes viņš ir atlidojis? — Rožteklis jautāja.

Neviens to nezināja, tāpēc nosprieda, ka putniņš laikam būs noklidis. Mīcīte noglāstīja papagaiļa zaļo galvu.

— Nelaimīgais! Viņš vairs nezina ceļu uz mājām ...

Jā, bet ko ar viņu lai tālāk dara?

— Jāseko, vai avīzē nebūs sludinājums, — Rožteķis sacīja. — Tik dārgus putnus likteņa varā nepamet.

Visi tam piekrita. Lai notiek, viņi sekos sludinājumiem, un, kamēr īpašnieks nebūs zināms, papagaiļi dzīvos tepat birojā.

Daži gan iebilda, ka putniņš visur atstās vizitkartes. Un kas tādu cūcību cietīs? Vairākums tomēr bija citādās domās. Ne nu viņš visur atstās vizitkartes, nekā. Papagaiļi ir gudri putni, tāpēc viesi varēs iemācīt sēdēt uz palodzes, bet apakšā noklās avīzi. Tās būs gan ērti, gan higiēniski.

Kamēr projektētāji sprieda par viņa nākotni, papagaiļi vairākkārt noķerca: «Labrīt, vecie murmuļi!», un katrs ķērciens izraisīja vispārējas jautrības vilni.

Tā las turpinājās līdz pēcpusdienai, kad birojā iegriezās kurjers Dvēselītis. Noklausījies kārtējo papagaiļa ķērcienu, viņš, drusku norūpējies, sacīja:

— Putniņš jau ir ļoti skaists, bet mums var rasties nepatīkšanas.

— Kādas nepatīkšanas? — vairākas balsis tūlīt jaulāja.

— Viņš saka: «Dzer, brālīti, dzer!» Visi domās, ka savu runājamo papagaiļi iemācījies šeit.

Dvēselīša vārdi visus nepatīkami pārsteidza.

Mīcīte tūdaļ kategoriski noliedza, ka papagaiļi kaut ko tāmlīdzīgu sacītu, bet Rožteķis ieteica ar kategoriskiem apgalvojumiem nesteigties.

— Ieklausīsīmes viņa vārdos vēlreiz. Un labi uzmanīgi!

It kā saprazdams, ko klātesošie vēlas, papagaiļi cēli izslējās un ...

— Paliēsām, par murmuļiem tur nav runas, — atskanēja domīgas balsis. — Toties vārdiņš «dzer» ir dzirdams skaidri. Un tādā intonācijā, kādā parasti ķērc žūpas ...

— Starp mums runājot, man jau pašā sākumā likās, ka viņš saka: «Dzer, brālīti, dzer!» — Rožteķis ierunājās. — Bet, lai būtu kā būdams, tādu putnu birojā mēs turēt nevaram.

Pēc isām debatēm Rožtekim visi piekrita. Patiešām, kam gan vajadzīgs provocēt kompromitējošas valodas, ka projektēšanas birojā notiek dzeršana? Jā, bet kur lai papagaiļi liek? Prom viņu triekt būtu necilvēcīgi.

— Es viņu ņemšu, — Dvēselītis bez liekas domāšanas sacīja. — Pie manis viņam būs labi!

Patiešām, kāpēc gan papagaiļi nevarētu pabūt pie Dvēseliša? Dvēselītis kopā ar dēla ģimeni dzīvoja ārpus pilsēlas nelielā mājiņā dārza

vidū. Turklāt viņam bija diezgan pamatīga siltumnīca, kur vedekla audzēja puķes ģimenes vajadzībām. Papagaiļi varēs uzturēties istabā, varēs dzīvot pa dārzu vai siltumnīcu, kā nu viņa sirds vēlēšies. Kas attiecas uz runāšanu, tad tā nekādas raizes neradīja — Dvēselītis bija pensionārs, un pensionāriem no kompromitējošiem ķērcieniem nav jābaidās.

Tā nu, visu apsvēris, Dvēselītis piezvanīja dēlam un teica:

— Ir iespējams par velli dabūt smuku un dārgu papagaiļi. Lec kastē un brauc uz kantori pakal! Bet tūlīt!

Papagaiļa ierašanās Dvēseliša mājā bija svinīga un aizkustinoša. Pie vērtīgiem viņu sagaidīja vedekla un divi mazdēli. Kad Dvēselītis ar papagaiļi izkāpa no mašīnas, mazdēli ieslēdza magnetofonu un magnetofons sāka spēlēt «Mazo putniņu deju». Visi gribēja papagaiļi noglāstīt, visi viņu gribēja pacienāt, un visi lūdza, lai papagaiļi pasaka kādu vārdu.

Tas arī tika darīts. Pagrozījis savu zaļo galvu, viņš spalgi nobrēca:

— Dzer, brālīti, dzer!

Dvēseliša dēls smējās līdz asarām, vedekla smējās līdz asarām, bet mazdēli no prieka lēca gaisā.

Pie Dvēselišiem papagaiļi jutās tikpat labi kā projektēšanas birojā. Sevišķi viņam patika cēli pastaigāties pa siltumnīcas stikla jumtu,

zem kura tieši tad plauka ļoti skaistas rozes. Brīvā dabā viņa brēkšana skanēja iespaidīgi, un kaimiņi paklusām sprieda:

— Sausmīgi smuks putns... Interesanti, cik Dvēselītis par to ir izgrūdis?

Nav ne mazāko šaubu, ka papagailis uz Dvēseliņa siltumnīcas jumta būtu sēdējis vēl ilgi, bet nākamajā dienā pēc viņa ierašanās pasniece Zilctante Dvēselītim atnesa pensiju. Papagailim pasnietie laikam patika, tāpēc viņš Zilctanti apsveica ar sevišķi skanīgu brēcienu.

Zilctante aiz pārsteiguma tikko neizmeta no rokām somu ar naudu.

— Ak tu, debesu brīnums! — viņa iesaucās. — Tik skaists un tik skaidri runāt!

— Ļoti skaidri! — Dvēselītis Zilctantei piekrita. — Bet to dzērāju teicienu viņš iemācījies citur.

— Kādu dzērāju teicienu? — Zilctante jautāja. — Viņš par dzeršanu nerunā, viņš saka: «Griežas, draņķis, griežas!»

Dvēselītis satrūkās.

— Vai tas var būt? Nē, nē, griešanos viņš neņemini!

— Kā nu ne! — Zilctante nepadevās. — Ieklausies vien uzmanīgāki!

Dvēselītis ieklausījās. Patiesi, vārdiņu «draņķis» tā kā varēja sazdirdēt, bet «griežas» — ne un ne!

Vakarā notika Dvēseliņu ģimenes apspriede. Kad visi klātesošie trīs reizes sevišķi uzmanīgi bija noklausījušies papagaiļa brēcienu, Dvēseliņa dēls sacīja:

— Starp mums runājot, man jau pašā sākumā likās, ka viņš saka: «Griežas, draņķis, griežas!». Tā nu tas ir, papagailis mūs visus iegrūdis negodā.

— Ko tu muldi! — Dvēselītis iebūrās.

— Es neko nemuldu, — Dvēseliņa dēls atbildēja. — Visi domās, ka mēs dienu un nakti runājam, kā siltumnīcu apsildīt ar zagtu elektrību.

— Ar zagtu elektrībul

— Nu jā, Teiciens «Griežas, draņķis, griežas!» taču attiecas uz skaitlītāju, to pat zidainis saprot!

Pēc Dvēseliša dēla vārdiem ģimenes apspriedē iestājās nelāgs klusums. Galu galā Dvēselītis nopūtās un teica:

— Tad nekā... Būs jādod tas putniņš projām. Bet kam?

Papagaiļa liktenis alrisinājās pavisam vienkārši — viņu pievāca Zilcante. Zilcantei siltumnīcas nebija, tāpēc papagaiļa muldēšana viņai kaitēt nevarēja.

Tā nu Zilcante ielika papagaiļi kurvī, kurvī apsēja ar lakatu un aiznesa mājās.

Zilcantes laulātajam draugam Ernestam putniņš ļoti patika.

— Va vellos, — viņš teica. — Tik trakoti smuks un prot runāt! Bet vai tu, zaļā galva, uz pleca proti sēdēt?

Jā, papagaiļis uz pleca prata sēdēt, turklāt viņš sēdēja varen cēli. Kad Ernests nesa nodot stikla taru, papagaiļis, uz pleca sēdēdams, laiku pa laikam skaļi sacīja:

— Griežas, draņķis, griežas!

Stikla taras punktā, kā jau tas taras punktus pieklājas, stāvēja gara rinda. Ar lielu sajūsmu un rēkšanu stāvētāji nolēma, ka tik gudrs putns ar savu saimnieku var iet bez rindas, ko Ernests arī priedīgs darīja.

Mājās viņš atgriezās pacīlāts.

— Tas papagaiļis ir zelta vērts! Turpmāk mums vairs rindās nebūs jāstāv, ar papagaiļiem laiž bez rindas! Es tev saku, vecā, svētīga tā dienīņa, kad tu viņu pārnesi!

Viss būtu labi, bet vēlu vakarā, tā ap divpadsmitiem, pie dzīvokļa durvīm kāds klauvēja. Kad Ernests durvis atvēra, aiz sliekšņa stāvēja panīcis vīriņš. Ne vārda netelcīš, viņš deva Ernestam divdesmit rubļus.

— Ko jums, lūdzu, vajag? — Ernests, stipri apjucis, vaicāja.

— Šnabi, — vēlnais klauvēlājs atbildēja un ielika divdesmit rubļus Ernestam plaukstā.

— Man šnabja nav, — Ernests teica. — Tas būs kāds pārpratums. Klauvēlājs sadusmojās.

— Netēlo muļķi! Vai tu staigā apkārt ar papagaili? Staigā! Vai papagailis saka: «Par divdesmit rubļiem!» Saka! Nu, būs šnabis vai nebūs?

Ticis važā no ciemiņa, Ernests stenedams nosēdās blakus Zilcantes gultai un teica:

— Starp mums runājot, man jau pašā sākumā likās, ka viņš saka: «Par divdesmit rubļiem!» Kamēr nav radušās lielas nepatīkšanas, dod viņu projām!

Bet papagailis nekur prom nebija jādod. Otrā dienā pēc viņa atnāca Dvēselītis nepazīstamas dāmas pavadībā.

— Tas ir viņš! — dāma iesaucās un apraudājās. — Nāc šurp, nāc, Pidrīķi! Kur tu, mīļumiņ, biji pazudis?

— Mēs izlasījām sludinājumu, ka pazudis papagailis, — Dvēselītis paskaidroja. — Un nu viss ir kārtībā!

Kā tad, viss patiešām bija kārtībā.

— Viņu taču var ļoti, ļoti viegli pazīt, — dāma priecīgi runāja. — Viņš tik skaidri saka: «Pidrīķis staigā baltās biksēs.» Ak tu, manu putniņ, ak tu, manu plāpiņ!

Ar to tad arī varētu beigt. Bet, starp mums runājot, mēs taču jau pašā sākumā sapratām, ka papagailis nerunā par murmuļiem, par dzeršanu, par griešanos un divdesmit rubļiem, mēs sapratām, ka papagailis patiesībā saka:

— Pidrīķis staigā baltās biksēs!

Vai ne?

Katraim kukainītim uz šīs zemes esot kāda vietiņa. Droši vien tas tā arī ir, jo kur citādi tie visi liktos. Dažā vietā būtu tāda burzma, ka cits citu nost spiež, citur — tuksnesīgs tukšums. Bet re, nav vis, un katrā mūsu mīlās planētas stūrītī atrodams kāds tarakāniņš.

Ja jau tas tā notiek ar nesaprātīgo radību, kāpēc lai citādi būtu ar cilvēku. Arī viņam vajadzīga sava vieta, un, ja nu tās tomēr nav, tad tur vainojams cilvēks vai īpaši nelabvēlīgi apstākļi. Un, šo iso, bet principā vajadzīgo apceri beidzot, atliek vienīgi izteikt cerību, ka vajadzētu būt tā, lai ikviens savu vietu atrod, ievērojiet — tikai savu vietu, jo nav glīti aizņemt vairākas.

Iespējams, ka kaut kas līdzīgs bija noticis Cibencelma tuvumā, jo, kad viņš, mūžam tā uz vidu nākot, atskatījās atpakaļ, tad tā nebija priecīga bilde, ko viņš ieraudzīja. Visādi šaubīgi tēviņi bija ieņēmuši vietas, kas, to Cibencelms skaidri jūta, bija kā radītas viņam. Kāpēc tā? Atklāti runājot, Cibencelms nezināja. Iespējams, ka mūžā viņš bijis par kautrīgu, nelauzdamies citiem virsū ar elkoņiem, bet gan rāmi nostāvējis malīnā. Tikpat labi pie vainas varēja būt arī priekšnieku tuvedzība. Kāpēc viņi nebija ievērojuši Cibencelma gaišo personību? Varbūt tas bija kaut kāds īpaši nelabvēlīgu apstākļu krustpunkts, kādā nonācis Cibencelma liktenis. Tā tas tiešām varētu būt, un šī apziņa viesa skumjas Cibencelma sirdī. Ja tiktu apjautāts kāds cilvēks no malas, iespējams, viņš būtu runājis par dažām nelīgām Cibencelma nosliecēm, piemēram, uz glāzīti, ko smalkāk varētu apzīmēt arī par hedonisku dzīves uzīveri. Varbūt tās ietekmē Cibencelms kādreiz nebija atradis sevi spēku beigt kādu nopietnāku mācību iestādi. Varbūt izkoptā pašcieņa nelāva viņam uzklaut citu padomus, jo Cibencelms bija svēti pārliecināts, ka pats sevi viņš saprot vistabāk. Viņš neatzina kritiku ne no augšas, ne no apakšas, varbūt varētu runāt vienīgi par kritiku no iekšpuses. Bet viņš neatļāvās ar tādu aptumšot pats sev mūža dienas, kuras, ak vai, ir tik īsas.

Tā tas bija un tā izskatījās ap to laiku, kad Cibencelms bija aizgājis, teiksim tā, no kārtējās darba vietas un patlaban domīgi skatījās apkārt, kādu citu meklēdams. Tas nenācās viegli, jāskatās bija tālu, jo tuvākās darba vietas visas jau bija, ja tā varētu sacīt, amortizētas. Kā parasti tādās reizēs, Cibencelma dzīves ceļš uz laiku ierīdēja tuvējās gumijas rotālietu fabriņas katlu telpā. Un tad viņš skatījās atkal, bet, lai cik skatījās, nevarēja nekā ieraudzīt. Neviens kadru daļas darbinieks nevēlējās saistīt savas iestādes likteni ar viņējo.

Cibencelms skumīgi kvernēja savas maziekārtotās istabas vienīgajā mīkstajā krēslā un apcerēja pasaules netaisnību. Tas ir plašs temats. Un Cibencelmam bija briesmīgi šķidri ap dūšu. Pilnīgi automātiski viņš paņēma rokā avīzi, kas jau labu laiku nomesta gulēja uz galda un vēl vienmēr nebija tikusi izlasīta. Cibencelms ņēma un atšķīra to un sāka no vietas lasīt visus artikeļus, pat tos, kuri aplūkoja pašdarbības koru attīstības problēmas. Lai gan Cibencelmam nebija dziedamās rīkles.

Cibencelms grūtsirdīgi prātoja, varbūt viņa dzīves nelaime ir iekš tam (viņš domāja gramatiski nepareizi, taču loģiski šai domai nevarēja noliegt zināmu racionālu kodolu), ka viņš nav dziedājis kori. Ja būtu, varbūt dabūtu iepazīties ar daļu meiteni, kurai ir turīgi vecāki, tagad būtu vieta un cieta alga, brauktu žiguli, audzinātu bērnus un tomātus. Nē, tomātus audzētu. Viņš pats jutās stipri ģimenīgs. Nevarēja būt Cibencelma vaina, ka viņš klist pasaulē kā veca nauda, nenesdams citiem prieku un pats tādu nerazdams. Viņš pāršķīra lapu, paraug, te divi lietpratēji ķīlidojas, vai jaunā autora Tādsuntāda romāns «Pērkonis un zibeni» galvenais varonis ir pirms septiņdesmit pieciem gadiem mirušais žanra bilžu gleznotājs Odjānis vai ne, un, ja tas nav Odjānis, tad kāpēc Tādsuntāds paņēmis visiem zināmus faktus no Odjāņa biogrāfijas, pat nosaukdams romāna varoņa māšicu viņa

pirmās sievas vārdā. Lietpratējs bija ļoti noskaities un draudēja lietu tā neatstāt. Tam Tādsuntādam gan tagad nevar būt labi ap dūšu. Cibencelms nodomāja. Paskaties, mūžība un trīs dienas jau pagājušas, kopš tāds pindzelmanis dzīvojis, bet vēl šodien ceļ brēku ap viņa māšicu. Tu re, cik tādi prototipi cimperlīga lieta.

Domīgs viņš aizšķīra avīzi. Cibencelmam prātā stāvēja nepazīstamais otas meistars Odjānis un viņa raibais dzīves gājums. Pēc

Iaiciņa viņš to aizmirsa, bet tad atcerējās atkal, kad savā nelielajā virtuves skapī nevarēja atrast neko tādu, kas spētu kārtīgi nomierināt apeliiti. Nez vai Odjānim arī tā gadījās, viņš nodomāja. Var jaubūt, jo nācijas lasīt, ka no bada cietējiem iznākot lieli ģēniji. Derētu to ievērot jaunajām māmiņām, iekams viņas ņemas pārbarot savas atvašites.

Cibencelms gulēja ļoti slkti. Tukšā vēdera dēļ viņam rādījās visādi nejauki sapņi, starp tiem arī tāds, kurā Cibencelms pats bija kļuvis par prototipu un ļoti šķen-dējās par to...

Ekstremālas situācijas mudina rīkoties. Uzmodies viņš apcerēja stāvokli. Cibencelms bija aizņēmis naudu no visiem, no kuriem bija varējis izdiedelēt. Maz cerību, ka viņi gribēs aizdot vēl. Ko tālāk? Viņš atkal atcerējās mākslinieku Odjāni. Varbūt sākt mācīties gleznot? Nē, no tā nekās nevarēja iznākt, un tomēr Cibencelmam bija tāda sajūta, ka Odjānis un prototipu problēma viņam var noderēt. Kā noderēt? Pagaidiet, Cibencelms arī pats vēl nekā nezināja, viņš tikai domāja. Un, Iaiciņu padomājis, viņš vilka mugurā mētelīti un devās uz pašu tuvāko bibliotēku.

Tur viņš palūdza visus jaunākos oriģināldarbus prozā.

Cibencelms lasīja un kaut ko pierakstīja kabatas kalendārīti. Bibliotekāre skatījās ar cieņu, un patiesi Cibencelms nedaudz izskatījās pēc gadsimta sākuma censonā, viņam pat bikšdibens spīdēja. Tādus cilvēkus šodien reti redz, ai, cik reti, bibliotekāre skumji nodomāja un sevišķi laipni atņēma Cibencelma sveicienu, kad viņš, grāmatliņu pilnu pierakstījis, devās projām.

— Vai jums kas noderēja? — bibliotekāre laipni jautāja.

— Ļoti noderēja! — Cibencelms priecīgs atsauca. Viņš patiesi bija pacīlāts un nobriedis darbībai.

Pirmo viņš uzmeklēja rakstnieku Junkuru. Tas mita labiekārtotā dzīvoklī, kur, domājams, bija arī uzrakstījis savu jauno romānu «Grēks un svētums». Junkurs bija nedaudz pārsteigts par apmeklējumu, bet, kad Cibencelms uzdevās par lielu Junkura daiļrades cienītāju, aicināja vien istabā tekšā. Cibencelms piezīmēja, Junkuram esot daudz grāmatu.

— Tas vēl nav viss! — Junkurs glaimots atsauca. — Man citās istabās tāpat...

Nevarēja saprast, vai viņš grasās aicināt viesi aplūkot arī citas istabas. Viņi sēdēja un skatījās viens uz otru, diezgan garlaicīga situācija, un tad Cibencelms nokrekstējās un teica, viņš esot atrācis sakarā ar cienījamā rakstnieka jauno romānu.

— Jā, «Svētums» cilvēkiem patīk! — Junkurs moži atsaucās. — Val jūs no kādas organizācijas vai...

— Es, redziet, esmu jūsu varoņa Kārpas prototips, — Cibencelms rāmi virknēja vārdus citu pie cita un vērigi raudzījās rakstniekam sejā.

— Jūs?...

— Es gan, — Cibencelms zīmīgi pagrozīja galvu.

— Pardon! — Junkurs iesaucās. — Es jūs taču pat redzējis neesmu!

— Tas jūs neatbrīvo no atbildības. Viss sakrīt. Mana un Kārpas biogrāfija, mats matā! Sakiet, vai jums par mani nestāstīja... Ak, kaut ko tādu stāstīja Rozencveigam un jūs apsoliātles klusēt par šo mazo pakalpojumu! Atradis, ar ko runāt, kam apsollīt Sitas blēdis vēl nav sēdējis cietumā, bet es gādāšu, lai viņš tur nokļūst! Man pietiek! Un jūs vēl ejat viņam pavadā, ai, ai, kas to no jums būtu domājis! Paņem! manu godīgo biogrāfiju, aprakstīt pat to, kā mana vecmāmiņa precējās, un pēc tam iegrūst mani morālā piķa katlā!

— Kādā katlā? — Junkurs leivaidējās tik apjucis, ka zēl bija uz viņu skatīties.

— Pats zināt, pats zināt, — Cibencelms pamācīgi sacīja. — Nedariet kā kādreiz svētais Pēteris, neaizliedziet man! Protams, tagad gan tas jums maz ko līdzēs, avīzē es visu izteikšu, kā bija, un par to jums galvu vis neglaudīs. Un lasītāji, ak, kas tā viņiem būs par vilšanās! Jā, jā!

— Jūs taču nedomājat... jūs taču negribat... — Junkurs klusi vaidēja, un Cibencelms laipni paskaidroja, ka viņš gribot gan. Un arī izdevniecībā viņš iegriezīšoties, lai turpmāk zina, ar kādiem autoriem viņiem darišana.

— Klausieties... padomājiet... nevajag! — Junkurs salika rokas. — Es patiešām... un to Rozencveigu es...!

— Kas padarīts, padarīts. Es par sevi vēl neko. Bet apvainota ir visa mana ģimene.

— Vai jūsu vecmāmiņa vēl dzīva? — rakstnieks bažīgi apjautājās.

— Nē, — Cibencelms izjusti nopūtās. — Cauri baltām smiltiņām līdz viņai varbūt neaizklīdīs šī kauna ziņa... Tas man ir neliels mīrinājums.

Iestājās klusuma brīdis. Sarunas biedri atkal skatījās viens otrā. Junkurs noslaucīja sviedrus no pieres.

— Redziet, — viņš tad sacīja. — Ticiet manam goda vārdam..

— Es ticu faktiem, — Cibencelms atteica ar grūti noslēpjamu lepumu, — pat ja tie runā skarbu valodu. Un tāpēc!

— Neejiet uz redakciju! Es jūs ļoti augsti cīenu...

— Nevaru. Tas ir mans pienākums.

Autors metās pie skapiša un izvilka no tā konjaka pudeli. Pat nopietna bāriņa viņam nav, Cibencelms ar sērām nodomāja. Junkurs paskalināja pudeli rokā, tur vēl bija apmēram puse. Cibencelms pakratīja galvu.

— Es nelietoju.

Junkurs bailīgi palūrēja un tad ar nopūtu atlika pudeli atpakaļ. Atkal un atkal viņi skatījās viens otrā; Junkurs, cik nomanāms, cepās uz lēnas uguns.

— Labi, ka jūs man atsaucāt atmiņā netaiņa vecmāmiņu, — Cibencelms ieminējās, kad pauze vilkās par garu. — Man jāuzllek viņai piemineklis, to šis krietnais cilvēks pelnījis. Un tieši šal brīdī, vai varat iedomāties, man...

— Vai atļausiet man no savas puses? — Junkurs priecīgi iebrēcās.

— Ko tad? — Cibencelms rādījās nesaprotam. Taču viņa sirds jau gavīleja un pareģoja bagātīgas pusdienas kā pelnītu atalgojumu par izpalikušām brokastīm.

Junkurs neteica neko, tikai, skaļi vilkdams elpu, spēda viņam sauja kaut ko čaukstošu.

— Ko jūst! — Cibencelms vairījās.

— Mirušos vajag pieminēt, — Junkurs dvesa Cibencelmam pie auss. — Un tā redakcija... kā jums liekas, varbūt tomēr nevajag turp iet?

— Jā, kapu kantoris arī pavisam uz citu pusī, — Cibencelms skaļi domāja.

Pusdienas viņš ēda restorānā. Viesmīļi pašķībi blenza uz Cibencelma nospīdināto uzvalku, bet nekā izdarīt viņi nespēja. Un Cibencelmam garšoja arī tādā uzvalkā.

Par nākamo upuri Cibencelms izvēlējās Puskoku, kurš nule bija publicējis savu pirmo romanu. Jaunais talants nemēģināja daudz liegties, kad Cibencelms, kurš par vecmāmiņas pieminekļa naudu bija nopircis pavisam pieklājīgu ancuku, viņam paziņoja, ka galvenajā romāna negatīvajā varonī, kuru kritika vienbalsīgi bija nosaukusi par spilgtu, ne tikai viņš pats, bet arī viņa tuvinieki saskatot viņu, turklāt ar nesamērīgi riebīgu garīgo ģimī. Puskoks teica, ka īsti nezinot, vai kāds viņam to visu sastāstījis, bet varot jau būt, jo viņš, Puskoks, kādreiz, svaigus tipus meklēdams, nolaižoties līdz istiem dziļumiem. To sacīdams, viņš dramatiski iekērās sev ar roku matos, taču Cibencelmu šis žests nesamulsināja, ar neviltošu pašcieņu viņš paziņoja, Puskoks varot laisties, kur vien gribot, bet Cibencelmu lai liekot mierā.

Viņš neesot ne uz pusi tik slikts, kā Puskoks viņu uzmālējis. Un vispār, pastāvot taču personas aizsardzības likums, un uz to viņš gribot atsaukties, literatūras žurnālā iegriezies,

Puskoks lūdza to nedarīt. Viņam bija bailes, un tās auga arvien lielākas, tā ka viņš pat neiedomājās salīdzināt savu negatīvā varoņa un Cibencelma ārieni. Turklāt viņš labi zināja veco likumu, ka lasītājam vienmēr taisnība. Tāpēc, kad Cibencelms sāpju māklā balsi pastāstīja, ka pēc romāna iznākšanas viņam atteikusi iecerētā (patiesībā tas bija noticis vairāk nekā pirms desmit gadiem, kad Puskoks vēl tikai beidza astoto klasi) un tagad viņš nezino, kā atgūt tās labvēlību, jo dzīvi bez untumainās saderēlās Cibencelms nespējot iedomāties.

Puskoks priecīgs atsaucās, lai liekot runāt puķēm, pret šo valodu katra sieviete esot bezspēcīga, un ātri iestūķēja Cibencelmam kabatā čaukstošu vīstoklīti. Kāpņu telpā Cibencelms guvumu pārskatīja un drusku apskaitās, tur bija tikai piecdesmit rubļu. Cibencelms jau gribēja griezties atpakaļ, bet tad viņa prātus apskaloja silts labestības vilnis. «Jaunajiem izdevēji taču ne velna nemaksā,» Cibencelms nodomāja, «nu labi, lai tā ir un palick.»

Viņš rausās lejup pa tumšām kāpnēm, jo Puskoks vēl nedzīvoja rakstnieku mājā. «Nav slikti,» Cibencelms domāja, «tikai man jābūt vēl nepiekāpīgākam, jo to romānu agri vai vēl pietrūks.» Un tiešām, gada laikā necik romānu neiznāca. Cibencelmam gan vēl pastāvēja iespēja pagrābt dziļāk laika dzīlēs, bet tas tad arī bija viss. Tulkotie romāni nespēja ienest neko.

Taupīgi un prātīgi dzīvodams, Cibencelms kaut cik uzlaboja savas finanses, bet kas gan tas bija salīdzinājumā ar dažu laba cita cilvēka dzīves līmeni! Tāpēc Cibencelms cītīgi apmeklēja nelaimīgos rakstītājus, savās morālajās prasībās kļūdams arvien cietāks un nepielaidīgāks. Goda jautājumos viņš bija neiecietīgs kā spāņu augstmanis. Autori veltī pulējās izskaidroties ar briesmīgo Cibencelmu. Maz trūka, un kādu vecāku vīru, rāmu un godīgu cilvēku, viņš būtu izsaucis uz divkauju, jo tas apgalvoja, ka viņa varonim Hipālijam neesot ne ma-

zākās līdzības ar Cibencelmu. Kas vēl nebūs, Cibencelms visu zināja labākt Un, ko viņš zināja, pie tā viņš palika: vieglprātīgais rakstītājs ir pie vainas, un Cibencelms ies un zēlosies. Viņam klājās tīri labi, un vienu dienu viņš jau sāka prāt, vai tikai nepamest necilo vietīņu katlu mājā, bet tad izlēma, ka ne, labāk tomēr ne. Un tas bija gauži prātīgs lēmums, jo... Bet klausieties vien visu pēc kārtas.

Jā, Cibencelms nebija vlenas dienas saimnieks un tāpēc arī nepusdienoja restorānā katru dienu. Viņš slauca savas dievdotās gosniņas, sirdsapziņas pamata likumus ievērodams, un paziņodams savus noteikumus kārtējam opurim, viņam par sirds uztaisīšanu mēdza paleikt arī kādu labu vārdu par pieminēto daiļdarbu visumā. Vai viņam žēl? Reizēm viņš arī atļāvās dažu ieteikumu, kādu vērtīgu ideju, un viņam bija prieks, ja klausītājs to lika aiz auss. Tā Cibencelms dzīvoja, nezāģēdams zaru, uz kura sēdēja, un, ja viņa piemeklētie upuri varbūt nejutās gluži laimīgi, viņam par to bēdu bija maz.

Cibencelms lūkoja neapmeklēt korifejus. Viņam bija pamats domāt, ka tie neielaidīsies uz provokācijām. Un pa daļai viņš tā rikojās varbūt tāpēc, ka pats taču kādreiz skoīā bija mācījies šo korifeju daiļradi. Un bija vēl viens apstāklis, varbūt ne mazsvarīgākais, kaut arī kā beidzamais pieminēts: korifeji pēdējā laikā ļoti maz rakstīja, laikiem atstādami vairāk vietas jaunajiem. Nu jā, kas to tā pavisam skaidri varēja zināt.

Vienā reizē Cibencelmam uznāca dikti spiedīga naudas vajadzība. Dažs varbūt sacīs, tā nav tiesa, nauda vajadzīga vienmēr un vienādi stipri. Droši vien tā tas arī ir, taču šajā reizē Cibencelmam zeme dega zem kājām. Viņam vajadzēja, un viņš nezināja, kur ņemt!

Un tajā reizē tad Cibencelms notēma tomēr dolies pie viena no korifejiem. Kas būs, būs, Cibencelms teica padevībā liktenim un apjoza savus gurnus lielās gaitas priekšā. Korifeju sauca par Kāsi, un viņš dzīvoja mājā ar liftu, un tāpēc laikam viņš varēja atļauties mitināties piektajā stāvā, kājām gan viņš neuztīpinātu tik augstul Cibencelms šo gājienu bija izdomājis smalki kā lielmeistars savu prestiža maču. Te viņš spīdēs ar savu neatlaidību un erudīciju, un te viņš plūks, nu, sacīs droši, sava veida laurus. Sava upura opusu Cibencelms zināja no galvas. Nekāds fenomenāls sniegums tas gan nebija, jo Kāsis bija laidis pasaulē visai plānu grāmatīņu. Bet tur bija negatīvais varonis, ai, mihiši, es jums teikšu, tādu nelietl jūs diezin vai kad būsiet redzējuši! Cibencelmam nenācās viegli piemērot viņu sev, taču galā ar šo uzdevumu viņš tika. Laimīgā kārtā gan nelietim, gan Cibencelmam bija iešķības acis, un šo trumpu Cibencelms tūlīt aizbāza aiz ikšķa. Ak tā, smieties par cilvēka fiziskajiem trūkumiem? Turktāt izdevīgi varēja izmantot arī nelieša jaunības detaļas, viņš, tāpat kā Cibencelms, bija sēdējis pa vairākiem gadiem vienā un tai pašā klasē.

Bet vai maz tādu, kas sēž! Un kāpēc tāds nesmukums jāzbazinē pa pasauli? To un ne tikai to Cibencelms bija nolēmis celt priekšā Kāsim. Šītai lietīnai vajadzēja iet, citādi nemaz nevarēja un nedrīkstēja būt, jo Cibencelmam mājās malciņa gāja uz beigām. Proti, viņš, nabadziņš, dzīvoja mājā ar krāsns apkuri. Cibencelms reizēm domāja, būtu to prozaīku vairak, viņš varētu sakrāt sev kooperatīvajam dzīvoklim.

Bet pagaidām viņš apņēmīgi devās pie prozaīka Kāša, lai sakurinātu tam pirti, par kuru beigās, kā jau par katru sabiedrisku pakalpojumu, būs jāmaksā Un sāļt jāmaksāj!

Kāsis izrādījās no izskata krampīgs vecītis; pēc bīdes, kura laikam bija taisīta drīz pēc iesvētīšanas

diēnas, Cibencelms viņu bija taksējis vecāku. Re, ka dažam cilvēkam gadi nekā nevar padarīt! Kāsis skatījās uz Cibencelmu kā velns uz vardi un mazliet atmaiga tikai tad, kad tas pateica, viņš nākot sakarā ar Kāša jaunāko publikāciju, lai gan, protams, viņš esot pastāvīgs Kāša literāro darbu cienītājs. Kāsis nokrekrējās, sacīja «tā, tā» un negribīgi atkāpās no sliekšņa, kuru bija gatavs stingri aizstāvēt. Pareizi ir: kas ir mans, lai mans arī paliek, un nav ko veltīgi riskēt.

Kāša istabas iekārta bija vienkārša, bet solīda un izturēta. Vecmodīgajā grāmatskapī Cibencelms jaudāja saredzēt tikai paša Kāša grāmatu muguriņas. Vai velns, Cibencelms ar cieņu nodomāja, šitas ir gan! ... Viņš neteica pats sev, kas īsti ir Kāsis, taču tā nebija nekāda īpaša noslēpumainība, vienkārši, Cibencelmam tāpat bija skaidrs, ko domā. Viņš vispār labi saprata pats sevi.

Kāsis britīņu grozījās gar galdu kā nesaprašanā, vai ciemiņam ko piedāvāt, bet tad cieši saknieba lūpas un apsedās Cibencelmam priekš.

— Es klausos, — viņš teica dikli oficiāli, taču Cibencelmu arī tāds tonis nespēja nobiedēt. Viņš zināja, ko grib. Ja cilvēks skaidri zina, ko grib, tad viņš jau ir pusceļā uz savu nolūku īstenojumu.

— Es kopš jauniem gadiem cienu jūsu grāmatas, var sacīt, esmu ķeršus izķēris visu, ko vien jūs esat uzrakstījis... — Cibencelms sāka

un lūkojās uz Kāsi. Tas sēdēja, kūkumu uzmetis, un savukārt lūrēja pretī. Vai tikai šitas ķēms nemāk domas lasīt, Cibencelmam iesāvas prātā nepatīkama varbūtība. Bet tagad jau zinātnieki apšauha šādas iespējas. Tāpēc, rampas drudzi pārvarējis, Cibencelms drosmīgi metās tālāk.

— Kad es uzzināju, ka jums iznākusi jauna grāmata...

Kāsis košlāja savas planās lūpas, Cibencelmu māca nelāgas aizdomas, ka tas netic nevienam viņa vārdam. Varbūt tiešām būtu pareizāk atvainoties un laisties? Ar šitādiem veciem bukiem lieta tomēr nav droša, viņš, sātans, taču kaut ko jūt un jūt!

— Nu, turpiniet, — Kāsis sacīja.

Kad tev liek, tad jādara vien ir, Cibencelms norīja satraukuma siekalas.

— Un tieši jūsu jaunākais darbs man sagādāja lielu vilšanos.

Kāsis sarāvās kā strāvas ķertis. Caur degunu viņš izgrūda nesaprotamu nūrdienu. Kas būs, būs, Cibencelms domāja. Un ko viņš īstenībā var man padarīt? Manā pusē ir mani gadi, un durvis man arī tieši aiz muguras.

— Paskatieties uz mani, — Cibencelms teica drebošā balsī. Viņam tikai nule bija iekritis prātā šis gājiens, un viņam tas likās ģeniāls. — Nu?

— Nu? — Kāsis apmulsis atjautāja.

— Vai mans izskats jums neko neatgādina?

— Es, — Kāsis nervozī sacīja. — Man... Man jums jāsaprot, mans dzīves veids vienmēr bijis stingri atturīgs un iekļāvies ciešās morāles normās, tāpēc es domāju... — Viņš laikam mazliet aizrijās un sāka aizgūtnēm klepot.

— Nē, nē, — Cibencelms neallaidās, — paskatieties uzmanīgāk!

— Nevar būt, ko jūs, — Kāsis vārgi protestēja. — Un pat ja kas būtu bijis, tad pēc tik ilgiem gadiem...

Viņš, acis izbolījis, vērās Cibencelmā. Un, kad tas beigās bija sapratis, kāds drausmīgs pārpratums draud izaugt viņu abu starpā, tad... jā, varbūt tad Cibencelms izdarīja kļūdu. Vēlāk viņam pašam tā likās. Bet varbūt tomēr nebija kļūda, kas to tik droši var zināt.

— Nē! — Cibencelms iesaucās. — Man ir pašam savs tēvs, tas ir, bija, tā ka, ja jūs par to...

Kāša plānajos vaigos pamazām atgrīozās sārtums.

— Bet kas tad? — viņš nedroši leivaicājās. — Kādi apstākļi, ja tā var izteikties... Un kāpēc?...

— Jūsu varonis, — Cibencelms paskaidroja. — Vai, pareizāk sakot, jūsu nevaronis.

— E? — Kāsis jautāja.

— Jūs esat uztaisījis viņu pēc mana ģimja un līdzības, — Cibencelms sacīja. — Un nemaz nemēģiniet liegties! Kas jums deva ticības, es prasīu!...

Isā, bet tēlainā runā Cibencelms — o, tagad viņš ar savu pieredzi salieks ragā šito kāsi, pagaidiet tikai — aprādīja, kādu morālī sodāmu noziegumu Kāsis izdarījis. No nejauši saklausītām, pat nepārbaudītām liecībām par nabaga godīgo Cibencelmu viņš sastikējies šito atbaidošo tipu. Tagad visi, kas tikai attālu pazīst Cibencelmu, rāda

uz viņu ar pirkstiem, sacīdami: raugiet, kas par pekles izdzimumu! Raugiet, kas tas par liclu melnu traipu uz mūsu gaišās dzīves fonā! Vai to iespējams paciest? Nu, ja kāds arī var, lai cieš, Cibencelms tas nebūs. To, ko Kāsis viņam nodarījis, nevar novērtēt nekādā materiālā izteiksmē, viņa dzīve ir salauzta un sasīta, un Cibencelms šodien atnācis šurp, lai Kāsim pateiktu: pēc visa notikušā viņam, Cibencelmam, atliek tikai padarīt sev galu.

Cibencelms bija runājis spoži, viņš pats to juta. Bet, tā runādams, viņš nebija palūkojis Kāsim ģimī un tāpēc nebija pamanījis, kādas izjūtu gammas tur pa šo laiku paspējušas nomainīt cita cilu. Saubu vietā bija nākusi kautra ticība, un pašreiz Kāša pabalējušajās actiņās spulgoja gaišs prieks.

— Jūs tā sakāt? — viņš vaicāja un Cibencelms pabrīnījās, cik jau-neklīgs mundrums skan Kāša balsī. — Vai jūs to varat apliecināt?

— Es varu, — Cibencelms drūmi atteica. Jo viņš juta, te kaut kas vairs neiet pēc scenārija. Nu, bet ja tā tiešām bija, vai te varēja sacīt Cibencelma vainu?

— Jūs sakāt, es savu nevaroni, kā jums labpatika izteikties, esmu norakstījis no jums? — Kāsis jau gandrīz gavilēja.

— Jā gan, — Cibencelms ne visai droši apliecināja.

Kāsis apskrēja apkārt galdam un cieši satvēra abas Cibencelma rokas. Velns, lam vecajam ir spēks iekšā, Cibencelms nervozi nodomāja. Jāpiesargās... Bet izskatās taču, ka tas vecais sumpurnis būtu priecīgs! Par ko viņš varētu priecāties?

— Un jūs esat ar mieru to pateikt liecinieku klātbūtnē?

— Kāpēc tas vajadzīgs? — Cibencelms piesardzīgi pānteresējās.

— Ir vajadzīgs! — Kāsis sauca. — Un kā vēl vajadzīgs! Vai zināt,

man būs likšanās ar lasīlājiem, tad es lūgšu jūs atnākt! Noteikti atnāciet un no tribīnes pasakiet to pašu, ko teicāt man!...

— Kāpēc? — Cibencelms jautāja atkal un jūta, ka viņam ir šausmīgi mulķīga sejas izteiksme.

— Es viņiem parādīšu! — Kāsis sajūsmināts klaigāja. — Visus kritikus uzaicināšu! Nu viņiem vienreiz mutes būs cieļ! Kāsis, re, savus varoņus negemot no dzīves! Lai nu paskatās! Lai nu redzi! Mēmi viņi man būs! Pagalam viņi būs, un tā viņiem vajag! Lai tikai paskatās uz jums! Un jūs viņiem pateiksiet, jā?

— Nē, — Cibencelms cieļi atteica.

— Nu ieprieciniet vecu vīru! — Kāsis sāka lūgt un atkal ņemās žņaudzīt Cibencelmam rokas. — Manā mūžā man ir tik daudz pāri darīts... Mani tik daudzi nav sapratuši... Visiem ciliem gods lika pa priekšu un tikai pašās beigās man... Nu, vai jums tiešām grūti?

— Es nezinu, es neprotu... — Cibencelms stostījās. Viņam bija izsists pamats zem kājām. Kā jūtas cilvēks, kad viņam tas izsists? Nu, bez šaubām, nestabili! Un Cibencelms arī jutās nestabili, un tāpēc viņš nespēja ne lāgā aizstāvēties, ne uzbrukt.

— Es jums aizbraukšu pakaļ ar mašīnu! — Kāsis neatlaidās.

Cibencelms jūta uznākam tādu kā mazu sirds vājumiņu un pievēra acis.

Kad viņš kāpa lejā no piektā stāva — viņam, lūk, gribējās mazliet apdomāt notikušo — viņš jūta, ka viegli triec. Varbūt tomēr vajadzēja braukt ar liftu? Un nesamais Cibencelmam arī bija smags, Kāsis viņam, redzat, bija uzdāvinājis savus jubilejas sējumus.

Un tas arī bija viss.

Kaut ko es par to antikvariātā izraušu, Cibencelms domāja. Bet tas būs ļoti maz. Un savā lasītāju konferencē, vai kā to hūšanu sauc, tu mani redzēsi tāpat kā savas ausis, Cibencelms domāja tālāk. Šī doma viņu it kā zināmā mērā mierināja, taču tā bija par maz. Cibencelms, lūk, bija cerējis daudz vairāk. Viņš tik labi visu bija izdomājis!...

Nē, tā tiešām nebija Cibencelma vaina, ka tā iznācis. Taču iznācis bija.

Būs jāmeklē kāds cits piepeļņas avots, Cibencelms rūgti domāja. Un rudens arī nāk vīrsū, un malka jāpērk.

CALS MELAMEDS

BĒDIGS SALIDZINĀJUMS

— Mūsu atvase netiek mums līdz! —
Balss tik vārga un augums sīks, —
Rūc orķestri kontrabass īdzīgs,
Vērojot skumji, kā vijole čīkst.

RECENZIJA

Kad vajag vērtējumu dot,
Viņš negrib darbu nomelnot,
Bet skandē vien pa visu Rīgu:
— Pelēcīgi!
Pelēcīgi!

NENOKOMPLEKTĒTS

Ko var prasīt no tevis,
Kur lai gudribu rod,
Ja dieviņš tik maz tev ir devis,
Kad varēja vairāk dot.

TEĀTRA TRAĢĒDIJA

Nav stāsta skumjāka nūdien:
Šo lugu neskatās neviens.

Atdzejojis Arnolds Auziņš

Bez vārdiem.

T. Sergljenko

KĀ ES POZEJU LEAI DAVIDOVAI-MEDENEI

— Ja jūs esat ar mieru, ka es jūsu ģīmi netaisu tik skaistu kā Hilda Vika un tik romantisku kā Alvīne Veinbaha, tad lūdzu ierodieties pie manis darbnīcā un lūkosim! Skaistus vīriešus es netaisu. Nav nekā garlaicīgāka, kā ņemties ar filmaktieriskiem smukuljiem. Bet jāpozē ilgi, es neko ātri pabeigt nevaru. Un darbnīca ir auksta, labi saģērbieties!

Pēc tāda ielūguma, pat ja nu man patiešām būtu Pieša filmām nepieciešamais skaistulis vaiģis, ir tad es nedrīkstētu atteikties, taču, uz spoguļa «rādītājiem» paļaudamies, varēju tēlniecei apliecināt savu nederību smukai filmai, bet absolūto piemērotību skulptoram, kas netaisa skaistus ģimjus.

Darbnīca neapšaubāmi ir auksta un augsta, toties krautīn piekrauta cēlām galvām, starp kurām pa vidu dažā sprlega zirga mugura.

— Uz tām jūs neskatieties, tās ir Lilijas Lices lietas. Man zirgu nav. Ja jūs šeit gribat demonstrēt Vīnes augstākās jāšanas skolas papērnienus, tad man būs jālegādājas bērnu jājamzirdziņš. Taču es vēlētos, ka jūs nevis sēžat, bet stāvat, un stāvēt vajadzēs vismaz stundas četras. Vīrieši jau nu gan tagad ir nožēlojami vārgi, visi grib allupties. Pauļuks vienīgais pats pieteicās stāvēt un stāvēja kā profesionāls modelis nepakuslēdamies. Es sastingšanu neprasu, tomēr mazu koncentrēšanos gan. Šo to esmu jau uzlikusi.

Un tēlniece noņem plastmasas pārklāju kādai galvai, no kā varētu tapt otra manējā.

— Nu, vai ir kāda līdzība?

Līdzības, protams, nav nekādas, bet varbūt strādājot attālināšanās būs vēl dairāka? Galva izskatās pēc Meldera veidotā Pāvila Roziša. Un es saku, ka varbūt vairāk nemaz nekā nevajag, jo Rozītis jau ir un es diezin vai jaudāšu viņu pārspēt.

— Jūs jau nu Rozīti nepārspēsīt nekādā ziņā, bet es gribu pārspēt Melderi.

Uhu, te nebūs nedz viegli stāvēt, nedz viegli vārdos pastāvēt!

Kamēr Medene ar saviem amata rīkiem ko vikšas darīt ar māliem, metu skatus apkārt un raugos, kādus neglīteņus tēlniece spējusi Rīgā

sameklēt. Un vispirms ieraugu savu vistiešāko konkurentu Hariju Liepiņu, apgāztu ar pakausi uz leju un sadzītām naglām kaklā. Tas nu man vairs nav nekāds konkurents. Un es priecīgs saku par savu secinājumu.

— Vienīgais skaistais vīrietis, ko esmu veidojusi, ir Harijs Liepiņš. Neskatieties uz viņu tik pašapzinīgi! Es nespēju parādīt viņu tādā celumā, kāds viņam patiesībā piemīt. Tagad es raugu pagarināt kaklu. Viņa skaistā galva neder uz podesta, bet es vēl neprotu atrisināt tās augstu turēšanas pāri laikmetiem.

Naglas, saprotams, ir stipri materiāli, un, pie tādām ķeroties, var patiesām cerēt uz palikšanu šeit arī vēl pēc naves.

— Nabaga aktierī! Viņi sadedzina sevi uz skatuves, un nekas no viņiem nepaliek pāri. Memuārus viņi rakstīt neprot, un, kas metas klāt, tas parāda, kāds muļķis viņš īstenībā ir. Ne rakstnieks var spēlēt teātri, ne aktieris izlikties par rakstnieku.

Kā ne, Hermanis Paukss, kaut arī Leļļu teātri, Zīgurdam Neimanim sagādājis ērtas situācijas rakstnieka izrādīšanai «Intervijā»!

— Nav, nav daiļākas galvas kā Harijam Liepiņam! Es piecus gadus mokos un nevaru parādīt, kas nepieciešams.

Piecus gadus man vajadzēs šai aukstajā telpā stāvēt kājās pa četrām stundām no vietas?

— Kam nekā nav iekšā, to es varu uztaisīt pāris scانسos. Vai nu maz esmu roku vingrinājusi. Bet lieli vīri rokā nedodas.

Pie kādiem vīriem tieku es pieskaitīts, to jau nu tad redzēsīm, kad man tiks ierasties vēltreiz,

— Un sevišķi mīļus cilvēkus es veidoju vairākkārt.

Darbnīcā redzu divas gatavas Imanta Ziedoņa galvas un viena viedējama caur pārsegu.

— Jūs skatāties uz Ziedoni, manu mīļo?

Lai kur es metu acis, it visur ir pa kādai cēla vīra galvai, retāk arī kādas dižas sievas galva. Ja es uz Līces zirgiem vien vērsos, tēlniece nodomās, ka viņas kolēģes darbus vairāk atzistu, un, ko zini, ka nebūju tad zirgagalvu uz sava kakla.

— Bet tie mīļākie man ir tie nežēlīgākie. Ne viņus var pierunāt uz šurp nākšanu, ne viņiem gana laika ar mani parunāties. Atnāk Ziedonis, iesēžas krēslā un tūlīt gatavo kaut kādus referātus. Nē, es tā nevaru, es jau neveidoju viņa pakausti, man vajag redzēt acis! Nu, jūsejās jau nu ir importētas noteikti, latviešiem tik melnu acu nav. Un tā patika uz Līces zirgiem? Tad jau kāds čigāns man jūsu radu rakstos jāieskaita būs gan.

Līdz šim es lepojos ar to, ka manos senčos nav ne zviedru, ne vācu, ne poļu muižnieku asiņu, čigānu barons mani ir ietekmējis vienīgi uz operetes skaluves. Bet gan jau tēlniece prafis ar acīm pierādīt, ko notūkojusi. Par laimi, skulptūras, lai būtu kādā materiālā būdamas, netiek krāsotas, un bronza vai kāds cits materiāls neļaus atšķirt — acis man no čigāniem vai ne.

— Pēc divām stundām laisim pauzi, bet jums no tās nekāda lauma nebūs. Ednīca mums te ir tik sliktā, ka es bīstos kaut ko no tās piedāvāt. Man ir sacīts, ka jūs pret ēdiena galavotājam esot tieši tirānisks un neviens jums neko nevarot iztaisīt pa prātam. Es salikšu uz galda produktus, un jums pašam jāizšķiras, ko ēst. Citādāk jūs mani nopelsit kā neprašu kulinārijā; kurzemnieces, kas es arī esmu, nekad nevar smalkajiem vidzemniekiem izdarīt pa prātam. Vidzemnieki mūs sauc par kužām, bet vai jūs zināt, ka Dundagā ir tādi Kužnieki?

Tik pamatīgi uz pusdienām galavotam, patiešām ēstgribas vairs nav, un es varu stāvēt vēl divas stundas ar kafijas lasi vien: no ēdnīcas atnestā kollete ar makaroniem, redzu, noteikti spriedisies rīklē.

— Džinsbiksēs jūs taču nestāigājat. Ja esat tās manis dēļ iegādājies, tad veltīgi tērējis sint rubļus. Pilnā augumā varētu veidot Imantu Ziedoni, viņš kā nekā pieder pie karaļiem, citiem vārdiem sakot, viņš ir dzejas karalis, pārējiem tik daudz bronzas tērēt vienkārši nepieļaus. Cik virieši tagad kļuvuši jocīgi: agrāk viņi visādi lūkoja izcelt savu galvu, tagad apmierinās ar gurnu eksponēšanu.

— Jūs no maniem kalķainajiem rikiem neizbijāties vis. Bet Harijs Gulbis, kad man pozēja, viņš šē stāvēja nepārtrauktās bailēs. Tāpēc es viņu veidoju kā izbijušos pūci.

To ir bez teikšanas varēja gan manīt. Taču rūpīgāka izpētišana, vismaz Valsts Mākslas muzeja vestibilā, kur skulptūra savulaik bija nolikta, nesekmējās, jo dramaturga galva stāvēja tik ļoti tuvu dāmu pusei, ka viriešiem priecāšanās par viņa skaistajām pūces acīm būtu bijusi nepieklājīga pārdrošība.

— Kā es ar jums te amizējos, tāpat arī ar Gulbi vēlējos dziļāk pārrunāt dzīves un mākslas lietas, bet man pēkšņi aizķērās kurpe aiz kādas naglas — ne no Harija Liepiņa kakla —, un es nogāzos zemē. Gulbis stāvēja pozā, kādu biju viņam noteikusi, acis tapa vēl lielākas no izbailem, bet no savas vietas viņš nekustējās, itin kā es būtu ar

nolūku zemē kritusi, lai uz viņa daiļajām acīm palūkotos, tā teikt, no apakšas.

Mēs, citi, varējām centties kā cenzdamies, protams, protams, bet vienīgi Jānis Pauļuks būs pratis labi stāvēt un Harijs Liepiņš — pareizi uzvesties, es pat teiktu: pareizi izskatīties. Līvija Akuratere kādreiz bija apcerējusi Gunāra Cilinska pareizi veidotos sejas pantus, bet Medene uz tādas pareizības āķi uzķērusies nav. Vai varbūt Cilinskis pieder pie mākslinieces neieredzētās filmaktieru kategorijas? Viedējot viņa panākumus, tā jādomā,

— Jums ir atriebēja seja. Lūpas savādā kārtā nemaz nestāv īsti horizontāli, bet visu laiku viens kaktiņš griežas uz leju, otrs — uz augšu, tā ka izskatās, itin kā čūska tur lodātu. Es no čūskām nebīstos. Murjānos to ir tik daudz, ka man vajadzētu mainīt vasaras mitekli, ja es visām pievērstu vērību.

Es nesaku, ka Murjānos dzīvo ne tik vien Imants Ziedonis, bet arī liels pulks citu sabiedrisku darbinieku un ka tur atrodas pat tāds

ka aktieru jaunrades nams. Mana teikšana nozīmētu līdzību meklēšanai; man jāatļauj bez iebildšanas izriekties ar līdzībām māksliniecei, jo sievietes taču aizvien ir bijušas visu mākslas darbu galvenās nolēicējas. Kas gan cits māksļa ir, ja ne līdzību meklēšanai. Un kas sievietes līdzību meklēšanā var pārspēt?

— Liepājas aktrisei Verai Šneiderai šavādā kārtā ir ar jums daudz kopīga. Es tikai vēl nevaru šo kopību īsti nosaukt.

Tēlniece paceļ plastmasas plīvuru, lai es apskatītu savas miesas un gara līdzinieci. Vai tikai vienīgā līdzība nav skulptores vēlēšanās aktrisei piešķirt vīrišķīgus vaibstus?

— Visi aktieri ir vīrišķības demonstrētāji, jo viņi sadedzinās uz skatuves, pat pelnus nepaņemdami nākotnei. Tāpēc es viņus tā dievinu, jo traģiskums ir apzīmogojis viņu dzīvi un viņu mākslu, pat ja cilvēks uz skatuves visu mūžu tikai noākstās vien.

Pēc Veras Šneideres un aktieru cildinājuma man tomēr šķiet, ka denktajai liepājniecei pārlietu uzsvērts vīrišķīgums, pat tāds kā žandarmiskums jūtams visādā izteiksmīgajā mālā.

— Vīriešu izpratnē jau sievišķība slēpjas tikai krūšu apmēros. Nē, uz tādām banalitātēm jūs mani nenošņāpsit. Tā jau nu tikai vēl trūka, ka es iešu nolaišties līdz vergošanai skaistu torsu tīkotājiem!

Un tēlniece uz mani raugās ar skolotājiski nosodošām acīm, ka es esmu kārojis pēc sievišķības, kas patiešām šais laikos ir varen gājusi mazumā.

— Kur tad sievietēm pretī ir vīrieši? Vai jūs bez Harija Liepiņa varat man nosaukt kādu vīrišķīgu vīrieti? Jūs domājat Pauls Putniņš, kas bija uzrakstījis savu nekrietno apceri par aktieri, vērtējams mīšanu uz kājas par yaronību!

Vai kāds jebrošināsies Harijam Liepiņam likt līdzās dramaturgu, kaut arī viņš ir apguvis teātra mākslu un tātad pārvalda pat modernās piecīņas paņēmienus? Visu jauki atrisinātu pati māksliniece, ja nemtos veidot Paulu Putniņu, kas ar savu jubilejas rakstu Harijam Liepiņam tēlnieces izpratnē nodarījis tik gauži pāri. Man, tāpat kā Margerim Zariņam, liekas, ka jebkuras uzmanības — arī negatīvas — pievēršana cilvēkam nāk par labu vairāk nekā distancēla, vēsa klusēšana.

— Nedomājiet jau nu, ka Margeris Zariņš bija ar savu — tas ir — manu — galvu mierā. Es nezinu, vai viņš vēlējās izskatīties skaistāks, bet par manu akmeni viņš nekādu sajūsmu neizteica, iepriekš atsacījies no pozēšanas. Labi, tad es viņu taisu, kādu redzu. Un, lūk, tur viņš ir! Ja nepatīk, lūdzu, atpērc, samaksā pāris tūkstošu un sit kopā! Bet jūs, vīrieši, taču esat skopi. Skopums ir jūsu pamatīpašība. Un uz

it nekādām pārgalvībām jūs vairs neesat spējīgi. Tagad visas afēras taisa sievietes.

Ar rūpīgu apkārtlūkošanos nevienas afēristes galva šeit tomēr nav saskatāma. Mirdza Kempe par sevi dažkārt mēdza teikt: «Nu es atkal laižos vienā afērā. Jebkurš darījums ar vīriešiem — pat nieka dzejoliņu konsultēšana — ir afēra.» Tomēr dzejnieces galva ir ēģiptiski smalka, pat ar tādu kā noslēpumainas dievišķības zīmotni apbalvota, Dina Kuple gan izskatās raganiska, bet, vai nu Steina kundzes garo monologu gandrīz simt reizes norunājušai un vīrišķīgas pretī runāšanas nedzirdējušai, var palikt bez raganības elementiem?

— Uz Dinu Kupli jūs tik aizdomīgi neskatieties! Lai gan akmens ir melns, tas domāts aktrises gaišās dvēseles izcelšanai.

Tad jau nu man arī jāilgojas pēc iespējami melnāk patinētas bronzas. Ko zini — ar tādu varbūt varu tikt baltāks vismaz sieviešu raudzījumā.

— Kāpēc jūs savas grāmatas izdodat tik slikti iesietas? Tās izskatās, itin kā ar naglām piedzītas, kā ar dzelonstieplēm sašūtas, nemaz nav lapas pāršķiramas, uz galda tāds ērnis neturas. Vai jūs varat no manis prasīt, lai es grāmatu lasu, visu laiku to turēdama rokās? Uz galda tās krīt ar tādu pašu troksni ciet kā mani plaksti aiz garlaicības.

Naglu pieminēšana man atkal liek raudzīties uz vīrišķīgāko un skaislāko vīrieti, kas, gaismām mainoties, tagad izskatās pēc krusā sista. Ko mil, to pārmāca. Vai arī rāšanās ar mani būtu labu pārvērtību vēstītāja? Un Gēle jau sen konstatējis, ka ar mīlēšanu pilnīgi pietiekami, lai elle pārvērstos paradīzē. Reizē ar to velniem tiek balti

spārnī un viņi var vieglāk ietikt dāmu dvēselēs, kur varbūt viņu melnajām aslēm (uz Paula Putniņa apceri orientējoties) nepietiktu vietas. Bet balti spārnī maigi sedzas pāri visam. Arī tēlnieces darbnīcā haltais ģipsis mierīgi paslēpis visas dažzīgās sarunas, kādas neapšaubāmi bijušas slarņ modeli un tēlnieci, darbiem no māla pārlopot mūžības materiālā, pat ja modelis nemaz nav sarunās ielaidies un gata-vojis referātu nākamai radošās savienības valdes sēdei.

Referāta rakstītājs un mākslinieces sirds priecinbēdinātājs laikam tik bieži nebūs vis uz darbnīcu gājis, kā man ir noteikts — gandrīz katru otru dienu pa obligātajām četrām stundām, tomēr poēta galva slāv darbnīcas centrā, ikreiz apmīojama. Bet viendien redzu: lielais matu vilnis ir liecis galvu uz sāniem un seja ir piespiedusies līdzās noliktajam sievietes ģipsim. Tēlniece reiz runāja par dažām nīprām basketbolistēm, droši vien tā ir kāda no viņām (sporta māksla nav mans žanrs, un aktrises šai teātrī nepazīstu). Bet sporta meistārēm laikam vajag kāda fundamenta arī zem galvas, un redzu — Tautas dzejnieks ir maigi piespiedies sportistes cietajai krūtij tādā aizgrābtībā, ka viņa mikstais, vēl pilnīgi nenozūvušais deguns ir kļuvis pagalam šķībs. Smieties par nejausību būtu tirā niekkalbība, taču es nekādi nevaru nolurēties, un māksliniece par manu iedrošināšanos gauži uztraucas. Pārliecinājusies par defektu, viņa dzejnieka galvu strauji pagriež pret gaismu un saka:

— Ar visu šķībo degunu viņš ir mans mūžīgs ceļa rādītājs. Un, lai jūšējais būtu, cik taisns būdams, tāpat mēs, pēc tā savu ceļa virzienu noteikdami, neglābjami nonāksim ellē. Taču man vajag paradīzes, ko šeit, zemes virsū, iespējams sasniegt tikai īstenu vīriešu sabiedrībā.

Es redzu šo varoņu rindu veļdojamies, bet pārlietu gara tā nav, un šā vai tā vedēju uz elli iznāk vairāk nekā to, kas drošiem soļiem rauj uz paradīzes vārtu pusi.

— Kā presē rakstīts, jūs veselu vakaru, sabiedrojies ar krauklbalsīgo Bruno Egli, nežēlīgo āmuriņu belzēju Silviju Deiduli, izsmējībā nenokausējamo Rūdolfu Plēpi un sanīknotās sliekas izracēju Dinu Kupli, esot veselas divas stundas āzējis manu mīļo modeli. Jā, viņš ir dzejas karalīst izsmiekls viņu neķer. Bet jūs pats esat presē apliecinājis, ka vislabāk jūtaties starp ēzeļiem. Valdis Artavs ir pat uzrakstījis efektīgu parodiju par šo iesauku — grozīties starp ēzeļiem, kuru vidū, protams, jums pirmā vieta ir nodrošināta, pēc karaļa goda nemaz nelikojot.

Vai sievietēm kādreiz nav bijusi taisnība un vai par Valdi Artavu kāds asprātīgāk ir jaudājis uz mūsu vājībām — dzīvē un dzejā — raudzīties? Ne velti dažs apsmietais iet par Artavu žēloties uz sekretariātu, lai parodistam izsaka aizrādījumu par neslavas celšanu. Bet es, kā jau ēzelim klājas, esmu vien pacietīgi kalpojais mākslai. Ai, es

pat rikojos pēc šo jauko dzīvnieku parauga drusciņ spītēties savā autorvakarā.

— Nu, Ērika Adamsona Lielo spītnieku jau nu jūs nekad nepārspēsīti! Pantofilando jaudāja pat karali aizturēt uz ceļa.

Es nemaz netīkoju pārspēt Adamsona ēzeli, jo apzinos, ka esmu vienīgi mazs spītnieks salīdzinājumā ar dižo spāņu zemes stiprinieku. Tāpēc man jāapmierinās ar vakaru, kas saucas «maza spītēšanās», ja es iedomātos, teiksim, ka Dzejas karaļa deguns nav mans ceļa rādītājs.

— Ak, šie garie plebaldzēnu deguni, ar kādu jūs arī šai saulē prezentējaties! Tie liecina, ka aizvien ir ļaudis, kas pāri visām lietām sajūt Irekna viruma kūpēšanu Jeb, kā sacījis kāds estēts: «sajūt, sajūt mana nāss, kaut kur smaržo ananass». Man atliek jūs taisīt ne vien ar garu degunu, bet arī ar garām ausīm, jo līdzības jūs pats meklējat, Artava nemudināts. Un pacietīgās stāvēšanas dēļ es jūs ieteikšu par modeli Felicitai Pauļukai, arī viņa grib, lai tas, kas nācis, kalpo mākslai uzcītīgi.

Cerība sēdēt kādā no Liliņas Līces zirgiem tādējādi man zūd uz visiem laikiem. «Dadža» kalendāra iepriekšējā numurā bija publicēts Ingridas Sokolovas epigrāfs, kurā Medenes modelis atzīts par labāko inteliģences aprindu žokeju. Tēlniece, varbūt nemaz rakstnieces vērtējuma sportisko pusi neapšaubīdama, katrā ziņā pretojusies pieskaļīt modeli pie inteliģences, pārliecināta, ka inteliģenta cilvēka pamatīpašība, ko izteic latīņu vārds («saprāšana»), nav modelim pietiekamā mērā piešķirta, jo visievērojamāko šās darbnīcas modeļu neapšaubāmi nekritizējamās pozitīvās īpašības viņš ar klusēšanu vai skaļu protestēšanu nav sapratis vai ir pat tās nepiedodami apšaubījis.

MAZĀIS JĀNĪTIS

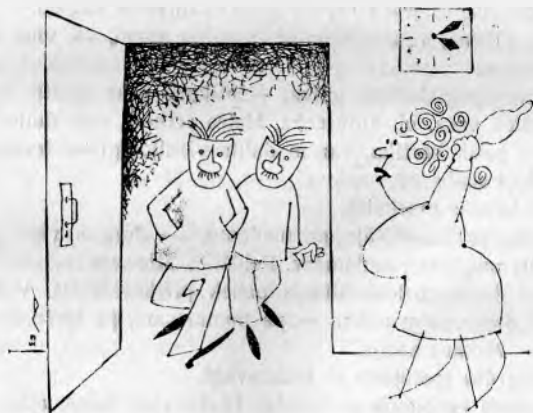
Jānītis nekādā mērā
Neiederas interjerā:
Viņam it nekas nav svēts,
Kas mums acis kvēli dedz:
Pašu dārgāko no vāzēm
Viņš nupat uz grīdas gāzis;
Dabūs viņš pa pakaļu —
Apcūrājis paklāju.
Būtu mācījies, kā tētis
Izturas pret visu svēti:
Ziguli viņš kopj, kā senāk
Bāliņš savu kumeliņu —
Latvju dainas prātā ienāk,
Redzot likņājamles viņu!
Salā bargā naudu bargu
Pelna tētis, nevis nieku,
Tulpēm pasakaini dārgām
Piestūkējis bagāžnieku.
Bet ko Jānītis? Knaši nu
Savu rotaļmašīnu
Mammaš franču smaržās mazgā,
Kuru cepa — ak! — nav mazā...
Reizēm gan viņš palīdz tētim —
Zigulēnam riteņus
Viņš ar krēmiem importētiem
Smērē uzcītīgs un kluss!
Jūs, kas mītat mīlas sfērās,
Vīkšat balgos kāzu godus, —
Neiederas interjerā
Tas, kas rezultātā rodas!

- Cikos tu solījies būt mājās?
— Cilvēks domā, dievs dara ...

I. Melgailis

- Nesaprotu, kāpēc tu uzstāji, lai mēs uzliekam vienādas maskas?

V. Ardašovs

CUKURBIETES

Cukurblešu lauks bija pie pašas upes. Garas, taisnas kā kareļļu rindas parādē cukurbiešu vagas stiepās pret kalnu un tālumā aplūda zaļā paklājā.

Pie vagām kā irbes tupēja retinātāji, veci un jauni, vīri un sievietes. Pats cukurbiešu retināšanas laiks — jāsarauj.

Kantorī runa bija īsa. Tev ir piemājas zemes gabals? Nu tad šē tev arī cukurbiešu gabaliņš. Jo šito velna stādu ne ar kādiem mehānismiem neizretināsi, vajadzīgi veikli pirksti.

Pensionārs Jurgus jestrī rāpoja starp cukurbiešu vagām.

— Mana vecene, rau, aplimusi, atsūtīja mani, — viņš teica kaimiņam Mikņam.

— Bet man pagīrās sāp galva, — Mikņus sāka stāstīt. — Tad nu manējā šodien saka, ej, viņa saka, bietes retināt, vējš dullumu izdzis. Šogad man patik kārtība, visiem dalīts vienlīdzīgi — izvelc numuru, saņem biešu gabalu...

Pie upes ierūcās moskvičs.

— Skaties, priekšsēdētājs ar madamu, — Jurgus viņu pārtrauca. — Meita arī jau liela jaunkundze, Peldētles atbrauca...

— Ko tu darīsi, priekšsēdētājs paliek priekšsēdētājs. Vai viņš ies tev retināt. Bet visiem citiem — pa numuriņam, pa biešu lauka gabaliņam... — Mikņus sacīja.

Garām aizrūca motocikls ar blakusvāģi.

— Galvenais agronomis ar kundzi. Blakusvāģi māsa, atspere galīgi taisnas alliekušās, — Jurgus teica, pametis skatienu uz braucēju pusī.

— Kā tad, kā tad, es jau to pašu saku, galvenais. — Mikņus piekrita. — Ar darbiem ļoti noslogots cilvēks...

Jurgus aizkūpināja pīpīti un neteica neko.

Tālīt arī kā deviņu jodu triekts atdrāzās gaziks un, mezdams likumu, tikko nefebruca upē. No gazika lēca ārā jaunas sievietes.

— Veterinārs ar sievu, — Jurgus pat nepaskatījies teica, — grāmatvede, rēķinvede un garāžas priekšnieks...

— Viņiem, redzi, jāslrādā ar galvu. Nav viegli, — Mikņus līdzjūtīgi nopūtās. — Viss jāskaita, jāuzskaita. Šitās pašas cukurbietes visiem vienlīdzīgi sadalīt, tas nav joks, brālīt.

Atkal ierūcās motocikls. Ticis līdz upei, braucējs nogriezās uz taciņas un ienira krūmos.

— Priekšsēdētāja vietnieks un fermas pārzine. Sie abi arī peldēlies. Atskreja, bet te jau cilvēku kā gada tirgū... — Jurgus piezīmēja

— Jokšs kantori mēģināja atrunāties, šis jau esot vecs, sieva veca, abi esot pensionāri, kur viņam tās cukurbietes... Un tad viņam noskaldīja kā ar cirvi: piemājas zeme ir, ir, še tev cukurbiešu gabals! Hi-hi-hi, — Mikņus iesmējās.

Pie upes dārdēdama atbrauca smagā mašīna. No kulbas izbīra ļaudis.

— Velk arī šodien visi uz upi gluži kā dzērves... Briesmīgi karsts... Agronoma vietnieks, brigadieris, kasieris, visi ar sievietēm, — Jurgus vēlreiz paskatījās apkārt, iebāza pīpīti kabalā un teica kaimiņam:

— Paklau, Mikņū, vai tu skaitīl proti?

— Nu vai zini, trīs klases beidzis, nemācēšu skaitīt! — Mikņus apvainojās.

— Tad aizej pie upes, saskaitīl tos visus un fedod katram pa numuriņam, lai šie zinātu, cik viņiem katram cukurbiešu jāizretina.

Mikņus — plakši — apsēdās uz izretinātajām bietēm.

— Vecais, atjēdzies! — viņš iesaucās, atguvis valodu. — Tu esi saules dūrienu dabūjis, vai?

«VIŅŠ» SIEVIŠKĪBAS SPOGUĻOS

Parasts precētas sievas monologs

Viņš? Nu, protams — viņš, tas ir viņš, mans vīrs, kurš gan cits. Ak, kur man bija acis toreiz, kad ar viņu precējost! Sāpīgi tagad noskatīties kā 8. Martā tik skaisti apsveic sievietes darba vietās, kā visi vīrieši atceras un pasniedz ziedus, bet viņš, viņš pārvelkas mājās pēc pusnakts piesūcies kā lops un izlamā vēl, pat roku palaiž. Lūk tā.

Citas kolēģes man jautā: — Kāpēc ciet? Ko tu nešķiries? Kam netriec viņu ratā? — Viltīgās čūskas. Domājat, es nesaprotu? Es aiztriekšu, bet viņas pievāks, tas skaidri zināms. Un viņš galu galā, ja vien neiet četrpāpus, ir gluži izskatīgs vīrietis, pret svešām prot izturēties galanti. Palaid tikai vajā, tūlīt uzklups šis izkāmējušās vārns. Kā nekā viņam ir pieklājīgs darbs, alga 210 rubļu mēnesī, bez tam vēl prēmijas. Kad sabļauj, viņš mājās vīriešu darbus padara, malku sacērt, ūdenskrānus salabo. Algas dienā vien pašai jābūt acīgai, jāpauzē pretī, lai maku var laikus pārtvert. Reizēm jau iznāk pat uz ielas saķīvēties. Bet vai tad bez vīra būtu vieglāk?

Pati par savu naudu es nopirku šos auskariņus ar imitētajiem rubīniem, lai skaugenes pabrinās. Šis prasa: — Kur tu dabūji? — Es saku: — Man vīrs uzdāvināja 8. Martā. — Vai tas tavējais? — šis atkal. — Jā, — es saku, — viņš nolūdzās, metās manā priekšā ceļos. — Un daudz jau es nemeloju, tur jau viņš priekšnamā pa grīdu vērtījās, galvu iebāzis kurpju kastītē. — Bet kāpēc tad viena acs tev zila un mati izrauslīti? — šis neatlaižas. — Vai patiesi? Tas man netišām, es laikam tumsā būšu uzskrējusi skapja durvim.

Pilnīgi patstāvīgas sievietes monologs

Viņš? Jūs domājat, vīrielis? Kam tas man vajadzīgs? Lai es nepārtraukti vāriņu ēst, lai stieptu smagās somas no tirgus, lai mazgātu viņa netiros kreklus, zeķes, apakšbikses? Un tik pa māju vien diendienā, lai berztu, spodrinātu un par šo uzpurēšanos saņemtu pārmetumus? Nu, nē — es esmu brīva patstāvīga sieviete un pēc laulības važām neilgojos. Ja kādu vēlos saņemt, es to uzaicinu pie sevis man izdevīgā laikā, bet vispirms labl apskatos, vai viņš ir pietiekami intelektuāls un tīrīgs, lai gan pēc aiziešanas tikpat dzīvoklis ir jāmazgā.

Ja, es gribēju bērnu, tā bija mana nopietna vēlēšanās, lai vecumdienās nepaliktu gluži viena un lai būtu kāds, kas par mani parūpētos. Un bērns man ir — tā ir meitenīte — viņai jau deviņi gadiņi, — kārtīga, paklausīga, un man ar to pilnīgi pietiek. Ja gribat zināt, es to nokārtoju tā, ka iepriekš apdomīgi izvēlējos gudru, apdāvinātu, izskatīgu cilvēku. Es sabiedrībā viņu ilgāku laiku novēroju, izvērtēju un tad vienkārši uzaicināju uz nelielām vēlam vakariņām — kopā ar brokastīm, protams... Un pēc tam, — paldies! Un sveiki! Viņš gan atvadošies it kā gribēja mani apkampt un skūpstīt, sacīja: — Mīļumiņ, kad mes atkat tiksīmies? — Bet es atbildēju korekti un vēsi: — Nu, ko jūs! Kam tāda lieka sentimentalitāte! Vai gan to var uzskatīt par nopietnu femeslu draudzību?

Bērnu es audzinu pati un kā gribu. Nevienš man nepinas pa kājām un mani netraucē. Es mīlu savās mājās kārtību, tīrību un mieru. Un es neciešu vīrieša smaku savās istabās.

Vientuļas sievietes jeb — kā agrāk telca — vecmeitas monologs

Viņš? Kāpēc tad viņš? Man viņi ir divi — Tedijs un Ričs, abi vienlīdz mīļi. Tedijs ir gausš un smagnējs, lempīgs mazliet, mūžam norūpējies un domīgs. Ričs toties sportiski attīstīts un veikls, var sacīt — ļoti acīgs un federīgs. Kad es nāku mājās, Tedijs mani parasti sagaida gultā, un tikai no viņa acu izteiksmes saprotu, cik viņš ļoti

pēc manis ir noilgojies. Bet Ričs, tas izskrien pretī, lēkādams aiz prieka, un bučo, un bučo, ka ne atgaidāties. Un, kad mēs ejam stāigāt, Tedijs vienmēr eleganti iet man kreisajā pusē un pilnīgi pieskaņojas maniem soļiem, kamēr Ričs — nu, tas ir viens dendijs un šarlatāns, tikai grozās un met acis visapkārt, un man viņš ļoti cieši jāsatur. Tik atšķirīgi viņi raksturā, lai gan, gods kam gods, abi nākuši no ļoti labām ģimenēm. Par to mani skauž un ar neslēptu ne-

novīdību noskatās, kad mēs tā slidam pa bulvāri.

Pa nakti — tad Ričiņš tiecas pieglausties man pie vaiga, noliek savu galvu man uz krūtīm, kamēr Tedijs ņemas tustīdams pa kājgali, nevarēdams vien labi iegrozīties. Dažureiz mums visiem trim gultā kļūst tā kā par šauru.

Vai viņi nav greizsirdīgi? Nu kā tad nē! Pat ārkārtīgi greizsirdīgi savā starpā, reizēm glūn viens uz otru atņirguši zobus un nikni rūc. Lai gan esmu viņus pieradinātsi pie tā, ka viss tiek dalīts uz pusēm. Un katram ir sava ēdienu bļodiņa pie ledusskapja. Sopavas ar man viņi atkal jāpotē pret trakumsērgu. Ai, cik tad man žēl, ja Ričiņš iekaucas, kad veterinārārsts neuzmanīgāk viņam iedur špicīti. Un Tedijs, mans gausulītis — viņš tad tik žēli iekunkstas, un viņam pat no acu kaktiņa izriešas asariņa.

Līgavas monologs

Esmu tik bezgalīgi laimīga! Beidzot atnākusi istā mīlestība. Viņš noteikti ir man likteņa izraudzīts. Toreiz, kad stāvēju rindā pēc kino-biļetes, viņš uz mani paskatījās un tad vēl un vēlreiz atskatījās. Bet, kad mūsu skatieni sastapās, tajā brīdī es skaidri sajutu divainu satraukumu, it kā sakarsētas buļtas izskrietu cauri ķermenim. Un tad jau es zināju, ka nespēšu no viņa izvairīties.

Pēc kino, bez šaubām, viņš sekoja man un mani uzrunāja. Viss noritēja tik pasakaini gludi. Un, kad pēc nedēļas es paziņoju mammai, ka mēs precēsimies, viņa tikai saķēra galvu un skatījās mani tadām acīm it kā būtu jukusi.

— Bet, bērns, ar ko? — viņa kļiedza. — Bet ar ko? Kas viņš tāds

ir? — Un mamma uzstāja, ka katrā ziņā gribot viņu redzēt.

— Viņš ir no ļoti labas ģimenes. Tevs zinātnieks, bet no mātes ir aizgājis, gluži tāpat kā mūsu tētiņš, bet viņa mamma toties ļoti labi pelna. Viņš pats ir otrā kursa students, kolosāli gudrs un apdāvināts, vienu gadu par mani vecāks, arī augumā ikšķa tiesu garāks. Un ko tu vēl gribi zināt?

Vispār visi veči ir tik piekasiģi un slīmīgu aizdomu pilni. Viņiem svarīgi izdibināt, kur mēs dzīvosim un par kādu naudu, it kā tas nebūtu pats par sevi saprotams. Viņš, protams, savu stipendiju ir zaudējis, jo dažas ieskaites augstskolā nav nokārtojis, bet vecmāmiņa, es ticu, savu pensiju mums neliegs. Manai mammai viņš nepatīk, to var just, bet — vienalga — viņam ir tik globāli un cildeni nākotnes nodomi. Viņš ir jau izplānojis, ka viņa māte varētu pavisam pārvākties uz vasarnīcu un dzīvokli, loģiski, atstāt mums. Un no mūsu mājas savukārt varētu paņemt mammai guļamistabas iekārtu un vēl šo to izskatīgāku un pārvest uz turieni. Bet no mana tēva mūsu kāzu gadījumā, tāpat viņš arī no sava tēva ar morāliem pārmelumiem mācētu izspiest tik daudz naudas, ka mēs tūlīt spētu nopirkt žiguli, viņš tik veikli prot vadīt auto! Un ar žiguli, ja apbraukātu laukus, mēs no vientiesīgām tantiņām savāktu vērtīgus retrokrāmus, ko var komisijas veikalā pārdo. Bez tam tēvs viņam katru mēnesi dod kabatas naudu, un arī manai mammai tagad būs jāmaksā par manu uzturu. Ja padomā, es nezinu vispār, kā līdz šim esmu spējusi bez viņa dzīvot.

Bet, ja viņa mamma nomirs, un var gadīties, ka arī mana mamma reiz nomirs, tad mums būs divi dzīvokļi un varēsīm apmainīt tos, pret ko vien gribēsīm.

Atstātas sievietes monologs

Prom viņš ir. Kas to būtu domājis, ka tā iznāks. Un tagad nav neviena, uz ko dusmas izgāzt. Vai es varēju paredzēt, ka viņam būs tik nenoturīgs raksturs.

Var jau būt, ka es pati mazliet biju pie visa vainīga. Kartupeļus viņš mizoja labprātīgi, tāpat traukus mēdza katru dienu kārtīgi nomazgāt un nosusināt. Varbūt apvainojās, kad pēdējo reizi viņu sabāru par to, ka viņš nebija siko veļu izgludinājis. Zekes jā, tās bija pat

salāpījis, bet kabatlakatiņus un dvieļus piemirsis. Lielo veļu jau nu viņš vienmēr rūpīgi izmazgāja bez īpaša atgādinājuma, palagus izgrieza un izkāra bēniņos. Bet varbūt nēma ļaunā, ka es šorīt pastrupāk izmetu: «Atkal tu neesi jēdzis nopirkt līrgū to, kas vajadzīgs.»

Un tovakar viņš, no darba pārnācis, kluslīniņam izberza vannu, sabaloja mazmājiņā ūdensskalotāju, dzirdēju, kā viņš ar putekļu sūcēju vēl līrija parketu viesistabā. Kad viss palika klusu, es domāju — nu nāks pie manis guļamistabā pavaicāt, kas vēl būtu darāms, bet nē. Vēlāk pie stenderes atradu piespraustu zīmīti: «Piedod, es aizeju pavisam, jo nespēju vairs sirdij pavēlēt.» Padomājiet tikai — sirdij pavēlēt?!

Ko nu lai daru? Es taču nevaru tā dzīvot vientuļā un pamesta. Nē, nē, es tā neesmu radusī, neesmu tā audzināta. Tādēļ uzrakstīju avīzē precību sludinājumu:

«Man 35 gadi, augstākā izglītība, mīlu grāmatas, mūziku, teātri. Pievilcīga āriene, augums 160 cm, gari kastānbrūni mati, tumšas dedzīgas acis, daļi iekšējie un ārējie

dotumi, salicīgs raksturs ar gaišu humora izjūtu. Sabiedriska, komunikabla — ja jums ir ne vairāk kā 45 gadi un esat jau iepazīnis vien-tulības sūrumu, tad atsaucieties. Vēlos sastapt spēcīgu sportiska tipa vīrieti, saimniecisku, darbīgu, bez kaitīgiem ieradumiem, kurš pietiekami orientējas instalācijā, santehnikā, pieprot nelielus būvdarbus un ir spējīgs patstāvīgi remontēt gan mājsaimniecības aparātus, gan automašīnu VAZ-2103, līdz ar to būtu ietilpīgs pret visu labo un cil-deno dzīvē.»

Labi situētas sievietes monologs

Šodien man ārkārtīgi laimējās. Vispirms jau ādas galantērijā es nopirku jaunu rokassomiņu — bēšīgu, iegarenu, ar asiem stūriem, jo ovālās nu jau sāk iziet no modes. Bez tam melna, tumši brūna, zila un bordo man jau ir, bet kāda gaišos toņos man tieši bija ļoti vajadzīga.

Tad veikalā «Laimdota» es nopirku burvīgu naktskreklu viegli sātā aprikožu krāsā, gaisīgu un plīvojošu ar izšūtām rozītēm pie kakla un apakša; es izdomāju, ka tāds man jātur rezervē. Pie viena izstaigāju vēl universālveikalu, parfimērijas veikalu, iegriezios «Baltijas modēs», kurpju veikalā un trikotāžas ateljē. Bet tad — kā pavēru komisijas veikala durvis, tā tūlīt ieraudzīju viņu. Mans dievs! Kaut ko tādu, nē! Es skriešus metos pie letes, jo it kā maģiska vara man čukstēja: — Lūk, tas ir tev. Tik ārkārtīgi elegants! Tik cēls! Tik fascinējoši nevainojams! Paplats, diezgan pagatš pēc formas, mazliet iesirnu spalvojumu. Es kā apmāta skatījos uz viņu vien, un jutu, ka tikai viņu, tikai viņu vien es gribu.

Viņš karājās uz drēbju pakaramā aiz pārdevēju mugurām, tā ka pati es nevarēju aizsniegt un apglāstīt, es lūdzu, lai dod man viņu piemērit. Tik viegls, ērts un mīksts, no zilganpelēkām ūdeņādiņām un sēž gluži kā uzliets.

Es tūlīt zvanīju vīram uz darbu un jautāju: — Vai nauda tev ir? Es beidzot esmu viņu atradusi. Nu to, ko tu man solīji. Nu kažoku, protams. Un nav nemaz pārāk dārgs, trīs tūkstoši seši simti. Tev nav klāt? Labi, tad es izņemšu no krājkases savu naudu, bet tev būs man jāatdod. Es pārdevējam jau liku izrakstīt,

Kad apturēju taksi un drāzos pēc naudas, es skaidra jutu, cik ļoti alkstu viņa, kā es iekšīgi drebu nepacietībā ātrāk viņu dabūt sev un gribu, lai viņš apskauj manus plecus un manī silda. Es sapratu, ka tikai ar viņu jutišos labi un būšu istī laimīga.

Vecmāmiņas monologs

Paldies, bērni, par puķītēm — tencinu! Tās man tūdalīn atgādina vectētiņu. Viņš bija pret mani tik uzmanīgs. Kad es kā jauna meitene dzīvoju kauniņos, viņš skrēja pie manis pāri auzu laukam palēkdami, palēkdami vien. Un rokā priekš manis viņam allažin bija vai nu kliņģerītes, vai zilās neaizmirstulītes.

— Vei, vei, kāds tur raibs taurenītis, — man tik vajadzēja būt!

— Tu to gribi? — vectētiņš noprasīja un kā zibens aizdrāzās tam pakaļ, norāvis no galvas savu cepurīti. Mans zella vecītis!

Jāpu naktī uguns kuriem pārī mēs lēcām — ai, kā mēs lēcām! Vectētiņš bija visaugstākais lēcējs, tikai tāpēc arī izgāju pie viņa par sievu. Stāstīja, ka viņš piedzimis tajā gadā, kad pie debesīm parādījusies aste zvaigzne, lik apbrīnojams cilvēks viņš bija. Vectētiņš,

kad bijis mazs puisītis, lecis visiem dobulšiem pāri — tik, oplā, un pāri — oplā, un pāri. Pēcāk, pēc zaldātiem, viņš ekusezi un prankusezi maklen labi prata un izmanijās izgrozīt mani tik smalki, ka muižas madāma brīnījās vien. Ače, kā viņš no bildes uz mums skatās, kā smaida.

Sausajā gadā visi lopiņi mums iznīka, paputēja viss, kas bija par manu pūra naudu gādāts. Mēs iekritām lielos parādos, un, kad es uz viņu urkšķēju, kad zūdijos, viņš tikai atmeta galvu un izsaucās: — Madiņ, lēksim tām nedienām pāri! — Tik gaišs cilvēks viņš bija. Un jaunā Andersona kāzās mēs devām vajā tādu galopi, ka klons pulēja kā zemdegā. Un viņš to ar visu klibo kājiņu, ko samaitāja ziemā, ballīkus vedot. Un lēcām, es jums teikšu, nevar tagadīn tā vairs itin neviens.

Skat, ūsas viņš uzskrullējis smuki uz augšu, ne tā kā tagadīn — apaug puīši kā ar rudzu zelmeni, tikai acis glūn ārā. Un vai zirgam tagadīn kāds prot mugurā uzlēkt? Ak, dieviņ, kas to smuko lopiņu izkants gan pirmajā, gan otrajā pasaules karā! Tagad vairs automobili vien ir.

Pa reizei viņš pie manis sapni atnāk un jautā: — Nu, vai lēksim? Un es, it kā jauna vēl būtu, ceļos ar augšā un...

Viņš jau nu, mans vecītis, tagadīn debesīs pa mākonīšiem lēkā. Tur jau arī visi tie zirdziņi. Tik es te vēl kā veca piepe čurnu.

Eita nu jūs, bērniņi, arī palēkājieties — eita, eital! Tik jau vien pasaulē ir tā priekā!

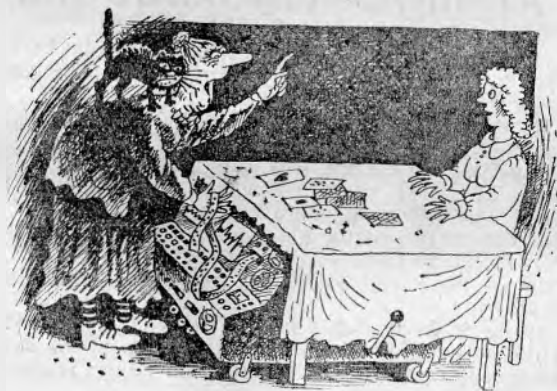
LAIMONIS VACZEMNIEKS

KRIKUMI

Sevi taupīdams,
netaupi biedrus!
Kas nežēlo vārdus, —
ietaupa sviedrus.

✽

Tā patiesība sīrmā
ir tiešām ļoti veca;
kas haidās dūri vēzēt,
lai sit uz pleca.

Bez vārdiem.

T Sergijenko

DZIRDĒJUMI

- Lēmumu vajadzēja uzrakstīt asāku.
- Nevarējām, zīmulis lūza.

* * *

- Kas tad no viņa valrs ir? Vājpiena aizstājējs, vairāk nekas.

* * *

- Zirgs jāapiet no priekšpuses, priekšnieks — no mugurpuses.

* * *

- Tauki pannai piedziedāja plūnu galvu.

MERIJA MUSA

ATMIŅAS VINGRINĀJUMI

Divas reizes pēc kārtas aizmirsis nopirkt veikalā kartupeļus un saņēmis par to no sievas pamatīgu brāzienu, Pusmuciņš žēlojās kolēģim Urķītim:

— Nu galīgi nekā valrs nevaru atcerēties. Mēģinu pierakstīt, bet pēc tam neatmiņos, kur to zīmīti esmu nobāzis.

— Jā, tā paliešām mēdz būt, — Urķītis piekrita.

— Varbūt, kā iesaka presē, ēst vairāk biežpiena? — Pusmuciņš prātoja. — Vai arī piekopt veselīgu dzīvesveidu?

— Esmu spiests tev sarūgtināt, — Urķītis smagl nopūtās, — bet tā lieta nav ārstējama ne ar plāksteri, ne zālēm.

— Ej nu! — Pusmuciņš sabijās ne pa jokam. — Vai tiešām nekā nevar līdzēt?

— Tā nu tas ir, ka medicīna izrādās bezspēcīga, — Urķītis dziļdomīgi skatījās grīstos. — Taču, par laimi, starp mums dzīvo cilvēki, kuri ar to nesamierinās. Viņi meklē un atrod pilnīgi jaunus ceļus. Kā, piemēram, Graķītis.

— Mūsu bijušais sētnieks? Tas, kuru atlaida no darba par llelo jautrošanos un mazo strādāšanu? — Pusmuciņš brīnījās no sirds.

— Tas jāsaprot tā, ka Graķītis beidzot ir atcerējies, kur prātiņš jāmeklē? To es zinu arī bez viņa...

— Nesaki vis! — Urķītis bridinoši pacēla rādītāju. — Nepārsteidzies! Graķītis nodevies cilvēka iespēju izziņāšanai un guvis, es tev sacīšu, pārsteidzošus rezultātus. Labiem draugiem viņš ar mieru palīdzēt bez rindas.

Jā, pie Graķīša tagad kā pie lielākajiem medicīnas spīdekļiem pilsoņi rakstoties rindā, jo viņš dod nenovērtējamus, dzīvī paša pārbaudītus padomus, kuri palīdz pret visādām kaitēm. Graķītis esot izstrādājis arī veselu virkni atmiņas vingrinājumu. Ja tos lietojot, cilvēka galva kļūstot tik skaidra, ka viņš atceroties notikumus savas piedzimšanas pirmajā dienā. Urķītis zināja daudzas sabiedrībā pazīstamas personas, kas bez Graķīša padomiem nesprotot ne soli. Sīks arguments Pustumuciņu pārliecināja, un viņš nolēma izmēģināt Graķīša apbrīnojamo spēku. Kas zina, varbūt ar tā palīdzību Pustumuciņam izdodas vienmēr laikā sagatavot ceturkšņa pārskatus. Tad nebūs jāklausās rājienu par slinkumu. Kāds nu tur slinkums, ja cilvēkam gluži vienkārši nāk miegs, vai jāiet pie švāģera uz jubileju vai atkal jābrauc makšķerēt! Drīzāk jau tā ir pāraizņemība. Bet vai priekšniecība to saprot? Varbūt Graķītis to lietu noregulēs.

Aizvests pie izdaudzīnātā brinumdara, Pustumuciņš bija diezgan stipri vilies. Graķīša mitekļi nebija ne grāmatu kalnu, ne kādu citu atribūtu, kuri licinātu, ka piekvēpušā dzīvokļa saimnieks nodotos pamatīgām studijām. Kolēģa neizpratnī pamanījis, Urķītis viņam pačukstēja ausī, ka Graķītis visu gudrību saņemot no dabas. Ja par dabu uzskatīja nikulīgu gumijokku ar divām lapām smēķu galiem piemētātā māla podā, tad patiešām Graķītim pa rokas bija savs spēka avots.

— Ak atmiņas traucējumi? Nevarat atcerēties, cik bērniem jāmaksā alimenti? — Graķītis lietpratīgi vaicāja. Un Pustumuciņš, sarkdams kā puķa, izstostīja atbildi, ka viņš, zināt, dzīvo kopā ar paša sievu un paša bērniem.

— Nu, šītai lietai var viegli līdzēt, — Graķītis atkal lietpratīgi paziņoja.

Pusmuciņš gribēja pārvaicāt: kādal liet, vai dzīvošanai ir sievu, taču aprāvās, jo no bērniņas bija mācīts, ka dakteriem un skolotājiem jautājumus neuzdod, tas var slikti beigties.

Graķiļš lika pacientam strauji mirkšķināt acis, grozīt galvu un pateikt trīs vārdus, kuri sākas ar burtu «r».

— Tas «err» labi iekustina smadzeņu rievās, — Graķītis to vairāk gan sacīja Urķītim. Laikam tādēļ, lai tas šo ziņu varētu nodot tālāk. Visbeidzot Graķītis iedeva Pusmuciņam pudeli ar zilu šķidrumu, likdams ar to ik rītu un vakaru smērēt kāju pēdas. Cauri korķim sitās tāda kā petrolejas smaka, un Pusmuciņš ar safrakurnu domāja, ko par šīm brīnumzālēm sacīs sieva. Bet Graķīti taču laikam patiesi bija kas no gaišredzības, jo viņš, acis piemiedzis, teica:

— Ja laulene sāk stipri klepot, arī viņu vajag iesmērēt!

— Nu?! — kad bija tikts laukā no Graķīša ūka, Urķītis iesaucās. — Redzēji? Tā tev vis nav ambulance! Seit ir augstākas matērijas. Graķītis ir velna vīrs! Ar savu metodi viņš jau ticis tik tālu, ka pats atceras vairākas savas iepriekšējās dzīves.

— Ej nu! Kādas tad? — Pusmuciņš brīnījās no sirds. Pēdējā laikā šur tur runāja par šīm iepriekšējām dzīvēm. Pusmuciņš gan tādas lietas neņēma galvā. Sieva bija pārliecinājusī, ka bez viņas viņš vispār nekas nebūtu, tāpēc viņa sūtība šajā pasaulē bija sākusies kopš precēšanās. — Kādas vēl citas dzīves?

— Tā jau Graķītis, protams, ar savām spējām neplātās, neba katram tādas dotas. Taču, ja, hm, gadās tā mazliet... nu, ieņemt kādu mēriņu, tad viņš mēdz atcerēties, ka reiz bijis bruņinieks un cīnījies ar zaļo pūķi. Tad viņš paķer slotu vai kādu citu sitamo un, hļaudams: «Es tev, zaļais nešķīstēni, parādišu!», cērtas ar to nezvēru līdz galīgam spēku izsīkumam. Un vēl man ir nācies dzirdēt, ka reizēm Graķītis atceras to dzīvi, kurā viņš bijis runcis.

— Tas gan nevar būt! — Pusmuciņš negribēja ticēt.

— Var gan būt! Graķītis tādos brīžos medī baltas pelītes. Jā, jā. Viņš redz, kā tās lien ārā no visiem kaktiem! Vari ticēt, Graķītis ir neparasts cilvēks. Viņš jau daudziem ir atgriezis visādas spējas. Drīz tu būsi kā no launa piedzimis.

KAIMIŅŠ AR BĒNIŅU ATSLĒGU

Smags, es teikšu, sasodītī smags tāds koferis. Cinijos augšā pa kāpnēm kā karnielis tuksnesī, un paskat — knapi trešais stāvs, bet piere jau slapja. Ufl Beidzot esmu galāt Atvelku elpu, noslauku sviedrus un piespiežu zvana pogu. Durvis atveras, un tajās parādās būdīgu apmēru tēvainis. Seja viņam izplūdusi varen saulainā smaidā.

— Maestrol! — tēvainis rupjā balsī priecīgi iesaucas. — Lūdzu! Nāciet iekšā!

Nepagūstu ne atļēgties, kad esmu jau priekšnamā. Spēcīgas rokas rauts, man blakus nočīkst sasodītais koferis.

— Oh! — Tēvainis paraugās mani ar apbrīnu un cieņu. — Ja tāds katru dienu jāstaipa, pēc gada var sākt cilāt svaru stieņus.

— Nav gluži diendienā, — es mēģinu smaidīt. — Zināt, es... Es atnācu...

— Alfons, — tēvainis mani pārtrauc. — Alfons Padēklis. Jancīgs uzvārds, vai ne? Bet es esmu pieradis.

Viņš sagrābj manu roku un spēcīgi krata.

— Krišs Tecīta, — es saku un ar pūlēm izrauju roku no Alfona plaukstas.

Viņš joprojām smaida. Un viegli, it kā nemanot, iebida mani istabā.

— Ko jūs, maestro? Balto? Ar balzama piešprīci? Varbūt ko citu? — Alfons vaicā un lokās pie bufeles kā nēģis ap akmeni.

— Man? — es pārsteigts prasu. — Atklāti sakot, es gribeju...

— Ak konjaku? Bet lūdzu! — Viņš vēlīgi sauc un sniedz man glāzīti.

— Kā nu uzreiz tā? Svešs cilvēks...

— Svešs? — Alfons sirsniņi brīnās. — Vai mēs tikko kā nelepazīnāmies?

— Bet... Es, redziet, vispār reti lietoju...

Alfons kļūst drūmāks.

— Jūsprāt es izskatos pēc žūpas, ko?

Nel Apvainot šo labsirdīgo cilvēku nav manos spēkos. Lai sieva rūc, lai aknas smeldz, lai noliek kas notikdams.

— To es saprotu! — Alfons atkal smaida un pļēcīgs sasit plaukstas. — Lai tad liet uz otru kāju!

Pamazām man galvā sakāpj skurbums. Tā vien liekas, ka es jau no bērības pazīstu šo sirsniņo Alfonu, šo brīnišķo cilvēku.

— Vai jums savureiz neapnik pa tiem ūdeņiem ķēpāties? — brīnišķīgais cilvēks taujā. — Kātru dienu slapjums vien apkārt.

— Tā jau tas ir gan, — es rāmi saku un prātoju, kur gan viņš dabūjis zināt manu profesiju. — Bet kādam arī šis darbiņš veicams.

— Pareizi vārdi, maestro! Zelta vārdi! Uz to raujam vēl pa vienai un tad ķeramies pie lietas. Citādi runās vien visa diena paies.

— Taisnība. — Es paloku galvu. — Laika tiešām nav daudz. Es, redziet, gribēju...

— Kuš! — Alfons bridinoši paceļ pirkstu. — Dzirdat?

Blakus telpā kaut kas vienmuļi skan: pakš, pakš, pakš...

— Odens pil, — es saku. — Laikam krāni netur.

— Profesionāla dzirdel! — Alfons uzgavilē. — Tas ir vannas istabā un, piedodiet, tualetē arī. Vai koferi nest turp?

— Kādu koferi?

— Nu tak jūsējot! To, kas prlekšnamā.

— Nesaprotu, kādēļ mans koferis būtu jānes uz tualetī!

— Ahā! Jūs instrumentus izņemsit tepat?

— Kādus instrumentus?

Alfons pletvīkst. Smaidis viņa sejā nodzīst kā nopūsta svece un smagā dūre nodimdina galdu.

— Netēlojiet plānprātīgu! — viņš uzbrēc. — Pletiek tempt konjaku! Tūlīt labojiet krānus, citādi...

— Krānus? — es pārprasu. — No tādām lietām man jēgas maz. Un vispār...

— Ja gribat strādāt par santehniķi, tad jēgai jābū! — Alfons man neļauj izrunāt līdz galam. — Tādēļ es palūgšul...

— Neesmu nekāds tehniķis, — es saku. — Kur jūs to rāvāt?

— Kā? Pats teicāt — visu dienu pa ūdeni vien, pa ūdeni vien. Kas tad jūs esat?

— Odenslīdējs. Jūsu jaunais kaimiņš no pirmā stāva. Sieva sūlīja pēc bērniņu atslēgas. Jums esot. Veļa, redziet, jāizkar, lai žūst...

Smags, sasodīti smags ir tāds koferis ar slapju veļu. Lēni vilkos lejup pa kāpnēm un centos nedomāt, ko man teiks sieva. Man pretī kāpa vīrietis ar portfelī padusē. Apstājos un pagatīju, lai viņš tiek garām. Dzirdēju, kā viņš, smagi elsdams apstājās trešajā stāvā un piespieda Alfona Padēkļa durvju zvana pogu. Pēc tam pa visu kāpņu telpu noskanēja Alfona rupjā balss:

— Maestrol! Kā es jūs gatdījul! Te viens tips...

Manu sirdi pārņēma atriebīgs prieks. Vīreli es pazinu. Viņš ir mūsu rajona siko grauzēju indētājs.

ARNOLDS AUZIŅŠ

BALĀDE PAR NOSISTO LAIKU

Ar iepriekšēju nodomu
(Vai rikoties var glupāk?)
Pa vakariem un svētdienām
To nežēlīgi slātām,
Turklāt vēl bleži grupā.

Par vēlu tagad nožēlot
Un valmanāt, un šukstēt —
Guļ nosists mūsu dārgais talks,
Un, kas ir beigts, pagalam,
Tas neceļies vairs pukstēt.

Mūs gaida bargs, bet taisnīgs sods,
Splež sprledums lejup plecus,
Un nevaram to pārsūdzēt,
Jo šoreiz tas ir galīgs:
Vecums.

PARASTA DARBA DIENA

VIENCĒLIENS

Darbojas:

Puķe — grāmatvedis

Buberts — rēķinvedis

Cimdiņa — uzskaitvede

Maizīte — tabelvede

Motocikls «Pannonia», 1967. gada izlaidums.

Puķe, Buberts, Cimdiņa un Maizīte sēž pie rakstāmgaldiem kādas necilas iestādes necilā kantorī. Katrs kaut ko dūšīgi dara: Maizīte lasa grāmatu, Cimdiņa skaita adīkļa acis, Buberts ar Puķi iedziļinājies šaha spēlē. Neviens nerunā, un klusumu traucē tikai vientuļas mušas sikšana. Pagalmā pēkšņi ierūcas, tad aplūst motocikls.

Cimdiņa: — Jau atkal! Jau kuru reizi!

Buberts (nepacēlis acis no šaha dēlīša, nīgri): — Tas ir kurinātājs Voldis. Kas viņam nekais — var braukt uz mājām veselu stundu agrāk nekā mēs.

Maizīte (rūpīgi saglauž matus un, iepriekš ielikusi starp lapām papīriņi, aizver grāmatu): — Biedri, neaizmirsīsim, ka kurinātājs Volde-mārs Zirnis darbā ierodas jau piecos no rīta. Tas ir droši, man tabelē viss reģistrēts.

Buberts: — Kas nu pie tām krāsniņām daudz darāms — savied iekšā ogles un beigta balie! Būtu labāk vienreiz kārtīgi izremontējies savu sagraubēju «Pannoniju!» Varu derēt, viņš ar to nekur šodien neaizbrauks!

Puķe (paceļ galvu, ironiski): — Es jūsu derības pieņemu. Uz cik?

Atz loga motocikls atkal sāk tarkšēt. Tā troksnis Bubertam traucē atbildēt, tāpēc viņš nogaididams klusē. Maizīte pietrūkstas kājās, piešleidas pie loga un skatās lejā. Motocikls aplūst.

Buberts: — Jūs par tām derībām nopietni?

Puķe: — Bez šaubām.

Buberts: — Jūsu noteikumi?

Puķe (apdomājas, lēnām skaita): — Tātad tā: ja kurinātājs Voldis savu motociklu stundas laikā, tas ir, līdz mūsu darba dienas beigām saremontē un aizbrauks, jūs liekat galdā...

Cimdiņa (nomet adikli sāpus un sasit plaukstas): — Pudeli šampānieša! Cik interesanti!

Maizīte (visu laiku uzmanīgi vērojusi, kas notiek pagalmā, dusmīgi pagriežas atpakaļ): — Kā tu darba laikā vari domāt par tādām lietām?!

Motocikls ierēcas atkal.

Puķe (galanti uzsmaidīdams Maizītei): — Sādā brīdī, dārgā kolēģe, arī par darbu nav iespējams domāt. Tātad tā: ja kurinātājs līdz pulksten pieciem aizbrauks, jūs, Bubert, uzliksiet man galdā divas biļetes uz Amigo Stokarelli vieskoncertu. Es zinu, jūsu māsiņas virabralim pāris biļetes sagādāt ir ītrais nieks. Bet, ja motocikls līdz tam laikam nekustēs, es...

Buberts (pārtrauc): — ...es saņemu spīnīga spoli, kuru jūs atveidāt no Ungārijas. Norunāts?

Puķe: — Likmes nav gluži līdzīgas, tāpēc...

Motocikls pagalmā spalgi ierēcas. Brīdī klausījies, Puķe atmet ar roku un skaļi paskaidro, ka viņš ir ar mieru. Cimdiņa iegrūž adikli atvilknē un priecīgi skrien pie otra loga. Tikpat pēkšņi kā sācis dārdēt, motocikls aplūst.

Cimdiņa (pagriežas pret abiem vīriešiem): — Kas šķirs derības?

Puķe (nopietni): — Džentlmeņu derībām šķirēju nevajag. (Pret Bubertu.) Jūs taču sevi uzskatāt par džentlmeni, vai ne?

Buberts: — Protams. Bet jūs abas būsiēt liecinieces! Sahs, grāmatvedil!

Abi pēta stāvokli uz šaha dēlīša. No pagalma dzirdama remontinstrumentu šķindoņa. Cimdiņa un Maizīte stāv katra pie sava loga un skatās ārā. Abi šahisti izdara vairākus gājienu.

Puķe (nesteidzīgi pieceļas kājās): — Mats!

Buberts neapmierināts pieceļas, sagāž figūras. Brīdī padomājis, paļetas uz loga pusi un nostājas Cimdiņai aiz muguras.

Arī Puķe pietē pie loga blakus Maizītei.

Motocikls sāk ducināt, bet pēc brīža apklust.

Cimdiņa: — Redz nu, ka nevar vis tik lēli sataisīt.

Buberts: — Nesataisīs arī! Puķe grībētu ko teikt, taču tikai pavīpsnā uz Buberta pusi.

Maizīte (ievērojusi Puķes skatu): — Saremontēs gan! Zirnim tā nav pirmā reize.

Buberts: — Tieši tāpēc, ka nav pirmā reize, nesataisīs! Tas grabulis taču knapi turas kopā.

Motocikls sāk piesardzīgi ducināt.

Puķe (Maizītei): — Viņš tagad iestādījis motoru uz mazajiem apgriezieniem un regulē aizdedzi. Līdzko aizdedze būs kārtībā, tā tūda!...

Motors apklust.

Buberts (Cimdiņai): — Ne jau aizdedzē tā vaina! Ar nobrauktu motociklu ir tāpat kā ar vecu zirgu: tu viņu vari kopt un barot, cik gribi...

Motocikls rūc atkal.

Cimdiņa (priecīgi): — Nu jau brauks! Re, re, viņš krāmē kopā instrumentus, pogā jaku ciet, ņem mugursomu...

Maizīte: — Būtu bijis daudz labāk, ja kurinātājs Zirnis savus tiešos pienākumus veiktu tikpat apzinīgi kā personiskā motocikla remontu!

Puķe (paskatās pulkstenī): — Precīzi pieci!

Buberts (smīnēdams): — Jā, pieci gan! Kad varu saņemt savu spiningu spoli?

Puķe (vēsi): — Kad atnesīsiet Stokarelli koncerta biļetes, varēsiet spiningu apskatīt.

Buberts: — Atļausiet aizrādīt, pulkstenis jau rāda vienu minūti pāri pieciem!

Puķe: — Bet kurinātājs savu motociklu salaboja bez vienas minūtes piecos!

Buberts: — Derību noteikumos, kurus, starp citu, jūs pats diktējāt, bija teikts: ja kurinātājs līdz pieciem aizbrauks. Bet viņš vēl nekur nav aizbraucis!

Cimdiņa: — Miliši, ko jūs vēl strīdaties! Darba laiks jau beldzies!

Maizīte: — Pilnīgi pareizi! (Ieliek grāmatu atvilktnē.)

Cimdiņa izslēdz galda lampas, Puķe saber kastītē šaha figūras.

Buberts: — Bet kā paliek ar derībām?

Puķe (Maizītei): — Pārbaudiet, lūdzu, kolēģe, vai tējkanna nav palikusi ieslēgta!

Cimdiņa: — Nav, nav, viss kārtībā! Varam iet.

Maizīte, Cimdiņa un Puķe iet prom. Buberts, atslēgas meklēdams, paliek pēdējais. Šodien viņa kārta slēgt durvis.

Priekšskars.

ERIKS HÄNBERGS

DZIRDEJUMI

— Mums tik daudz speciālistu, ka nevar atbildību sadalīt.

* * *

— Jo vairāk zimuļu, jo mazāk atbildētāju.

* * *

— Viena trešdaļa projektētāju strādā ar galvu, divas trešdaļas — ar kājām: kamēr visur izskraida un visu saskaņo.

* * *

— Gaļas veikalā teļu daudz, bet nav kur cirtējam cirvi atvēzēt.

* * *

— Viņš nav drošs, bet nekaunīgs. Ar uzbāzību tēlo strādātāju.

* * *

— Dažs govī, tāpat kā žigull, noīriec gada laikā.

* * *

— Vispirms cilvēkā jāiedabū prāts un tad nauda. Bet mēs nereti sākam ar naudu.

Nodaļa

Laiku pa laikam mūsu iestādes gaitēnos paklist valodas par jaunas nodaļas dibināšanu. Man ir aizdomas, ka tās palaiž tīšām, iespējams, pat pēc direktora norādījuma, lai izraisītu un atraisītu mūsu snau-došo enerģiju un darbaprieku. Sai periodā pamostas arī lielākie gu-lavas, lai ražīgā darbā pierādītu savu atbilstību gaidāmajiem ama-tiēm. Tādēļ daudz neko nebrīnījos, kad kādreizējais kursa biedrs Anrijs Kazenājs, paaicinājis mani kāpņu telpā un tramīgi palūkojies augšup un lejup, paziņoja, ka dibināšot jaunu nodaļu. Brīnīties es sāku tad, kad viņš kļusā pašcieņā atzinās, ka viņu laikam celšot par priekšnieku.

Ir kursa biedri, kurus priekšnieku amatos grūti iedomāties. Bet vai nu mazums dzīvē tāda, ko grūti iedomāties. Un tādēļ es tikai dziļā izbrīnā noliecu galvu un pieklājīgi apvaicājos, vai tāda atbildības nasta viņam nebūs par smagu. Anrijs domāja, ka nebus vis, jo pusi no grūlībām viņš bija iecerējis novelt uz maniem pleciem.

— Ja es būšu priekšnieks, — viņš jaunajiem pienākumiem pieska-ņolā tonī pavēstīja, — tu būsi vietniece.

Izvirzīt mani par vietnieci Anri-jam bija morāls un materiāls pa-mats. Augstskolā, kur abi reiz mā-cījāmies, es biju biedriskākā stu-dente visā kursā. Par mērenu at-līdzību rakstīju laboratorijas, kur-sa un pat diplomdarbus tiem līdz-biedriem, kuri, hebūdami mant-rauši, zinību krāšanu uzskatīja par lieku greznību. So to no sava to-reizējā čakluma laika galtā biju nezkur pazaudējusi, tomēr uzrak-slīt Anrija vietā kādu ziņojumu vai referātu biju spējīga vēl jo-projām.

Nopriecājusies, ka labi gan, ja biedri tā aug un izauguši, nealz-mirst arī savus mazāk apsviedīgos līdzgaitniekus, sāku apsvērt, kādas

Iespējas sola tik necerēti iegūtais postenis. Vai man kā vietniecel tiks lerādīts atsevišķs kabinets? Vai manā rīcībā tiks nodota dienesta mašina? Lidzīgas problēmas, jādoma, nodarbināja arī Anriju, taču viņš, kā jau vadītājs, raudzījās plašāk.

— Būs vajadzīgi kadri, — viņš norūpējies paziņoja, lerikodamies ērtāk uz pelniem nobārstītās palodzes. — Ko tu gribētu leteikt no savas puses?

Pirmajā elpas vilcienā es gribēju leteikt savu draudzeni Rudī. Otrajā elpas vilcienā es pārdomāju. No vienas puses, Rude ir zelta cilvēks, bet, no otras puses, lielāku raganu grūti ledomālies. Un, kamēr viss labais, ko zinu par Rudī, mani cīnījās ar visu slikto, Anrijs lepat kāpnēs deva pirmo vadošo norādījumu:

— Nekādas blatošanās un draugu būšanas! Tādas nosodāmas izricības es savā nodaļā necielišu!

Viņš bija tik principiāls, ka nebūtu ņēmis pat Zeņģi, ar ko ik svētdienas brauca kopā maksķerēt, ja vien šis Zeņģe nebūtu draumīgs intrigants.

— Kā? — es pārsteigumā lepletu muti. — Vai tad jaunajā nodaļā mums būs vajadzīgi intriganti?

Taču izrādījās, ka ne jau tādēļ bija vajadzīgs Zeņģe, lai viņš jaunajā nodaļā dzītu intrigas, bet gan tādēļ, lai viņš tās nedzītu kur citur. Es, prolamis, piekritu, ka Zeņģi mēs pāraudzināsim, lai gan sirds dziļumos tam ļagā nelicēju.

Ja nodaļā derēja Zeņģe, man likās, ka derētu arī Kazanovskis. Viņš ir vīrietis, kura klalbutnē es pat ar kartupeļu maisu pār plecu jūtos kā sieviete, taču Anrijs, kā visi vīrieši, Kazanovski nevarēja ciest ne acu galā. Savu noliedzošo attieksmi viņš formulēja miglaini, bet īsi:

— Mums tur nebūs nekāds golfa klubs!

Kopš tā laika es par golfa klubiem domāju to jaunāko, tomēr Kazanovska vīrietisko pievilcību tas nebūt nemazina. Drizāk otrādi.

Par kolēģēm nederēja arī Rita un Margarita. Ritai bija pārāk daudz bērnu, Margaritai — gadu. Mums ar Anriju bija vajadzīgi kadri, kuri kā cīruļi slavētu sauli un pavasari, nevis kā kurnji raktos pa drūmo sadzīvi. Cīruļa lomai mums puslīdz piemērots likās vecpucis Cabiņš. Viņš nebija vairs tik jauns, lai bez apdoma tiektos pārspēt Anriju, un nebija arī tik vecs, lai turpat pie rakstāmgalda sāktu baudīt pelnīto atpūtu. Mums patika arī Lerums, kluss, salicīgs vīriņš, Anrija lemījoto galdaspēļu partneris. Taču nodaļa bija lecerēta tik plaša, ka ar diviem daudzīnāz ciešāmiem kadriem vien nepietika.

Es liku priekšā Rozi un Dārtu. Abas ir godājamas rokdarbu pulciņa biedres un no algas līdz algai spēj notamborēt platības, kas, vienā līnijā izstieptas, būtu divreiz aptinamas ap zemeslodi. Kā pret cilvē-

kiem Anrijam pret viņām nebija nekādu iebildumu, kā vadītājs viņš tikai gribēja zināt, ar ko viņas nodarbojas no taborēšanas brīvā laikā. Tas nu bija jautājums, uz kuru nespētu atbildēt pat pašas taborētājas, es zināju pateikt vienīgi to, kā algu viņas saņem regulāri. Kā cilvēkam tas Anrijam likās ļoti cilvēciski, kā vadītājam — ļoti negodīgi.

Nu tikai mēs redzējām, cik grūti ir dibināt jaunas nodaļas, un diez vai mēs vispār būtu kaut ko nodibinājuši, ja abi reizē nebūtu atcerējušies Magdalēnu. Es — kā negatīvu, Anrijs — kā pozitīvu piemēru.

Katrā iestādē ir persona, kas ar ziedojumu listi rokā augām dienām staigā pa kabinetiem. Mūsu iestādē tā ir Magdalēna. Viņa allaž zina visu, pat to, kurai neprecētai kolēģei nākamgad būs jādāvina bērnu ratiņi. Informācijas plūsma, kas nāk no Magdalēnas, bez grūtībām spētu notriekt no kājām ziloni. Anrijs domāja, ka šī dabas dāvana mums varētu lieki noderēt cīņā pret jaunās nodaļas ienaidniekiem, un principā viņam būtu taisnība, ja vien Magdalēnas enerģija praktiski nebūtu nevadāma.

Tad jau prātīgāk bija pieaicināt Butleru. Viņš ne vien zināja, bet arī spēja visu, pat uz pārskatījuma nopirkt stāvlampas ar zīda abažūriem. Anrijs darba atmosfēras radīšanai savā kabinetā izvēlējās vēl arī kāzadas klubkrēslus. Es devu priekšroku puķainam samtam. Anrijs gribēja daļu sekretāri, es — alētisku sekretāru, un abi mēs cerējām ar laiku kāpt vēl augstāk. Un to mēs, bez šaubām, būtu arī darijuši, ja ar listi rokā mūs pat šeit, kāpņu telpā, nebūtu atradusi Magdalēna.

— Rubli, kolēģi, rubli! — pēkšņi nez no kurienes iznirusi, viņa mūs atgriezta skarabajā istenībā. — Sveiksim ar ziediem jauno nodaļas vadītāju!

Magdalēnas gaišroģes skatienam mūsu vilšanās nebija noslēpjama.

— Nekas! — viņa visus mierināja ar profesionālu ieturību. — Tas jaunais rādās traki strādīgs, bet tā ir riskanta īpašība!

To teikusi, viņa piemiedza kreiso aci un saucienu: «Rubli, kolēģi, rubli! Kas grib, var dot arī vairāk!» atkal ienira mūsu iestādes tikumainajos gaitējos.

dadža autori

Nu jau divus gadu desmitus «Dadža» lasītāji var iepazīties ar nodalījumu «Kleksīši». Šie īsle izraksti no skolēnu sacerējumiem ar savu naivumu, stila kontrastiem, pazīstamu literāru varoņu atgārnajiem raksturojumiem, pārspilējumiem un grēkošanu pret loģiku aizvien izraisa smaidu. Lielu daļu «Kleksīšu» ir sameklējis A. Barisjans. Spriežot pēc iesūtītā materiāla, viņš ir skolotājs, jautrs un asprātīgs cilvēks.

«Dadžis» A. Barisjanam uzdeva dažus jautājumus.

«Dadžis»: — Kas jūs pamudināja krāt un publicēt «Kleksīšus»?

A. Barisjans: — Tautas paruna saka: «Ar ko esi saslimis, ar to jāarstējas.» Kad ar skolēnu burtiņu labošanu un kļūmju skaidrošanu stila kļūdas tonēr nebija iznīdējamas, nolēmu pēc katra sacerējuma klasi iepazīstināt ar dižākajiem sasniegumiem šai jomā. Pēc kopīgas pasmiesšanās tas daudzliem līdzēja. Kad reiz «Dadži» pamanīju šādu telkumu kopu, ko kāds cits skolotājs bija iesūlījis kā humora materiālu, atvēru savu pierakstu kladi un, izrakstījis košākos stila ziedus, tos nosūtīju redakcijai. Ievietoja. Un turpina ievie-
tot nu jau piecpadsmit gadus.

D.: — Cik «Kleksīšos» ir skolēnu pašu uzrakstītā un cik liela ir skolotāja darba daļa?

A.B.: — Dabā jau irradņū nav daudz. Rūdas bagātina. Arī «Kleksīši» dažkārt jāpadziļina. Esmu mēģinājis arī pats kādu sacerēt — nekas neiznāk. Lai kaut ko tādu uzrakstītu, jāsež skolas solā. Kas tam netic, lai pamēģina.

D.: — Kā uz «Kleksīšu» publicēšanu skatās darba biedri — skolo-
tāji — un priekšniecība?

A.B.: — Publictēties pagaidām neviens vēl aizlēdzis nav. Ir gan tādi, kas auguši mundtera goda aizstāvēšanas tradīcijās, autoram ir gudros rakstos pārmetuši noslēpumu izpaušanu. Prātīgākie no katra žurnāla «Kleksišus» izgrīž, lai izmantotu stila mācības stundās.

D.: — Un ko saka skolēni, «Dadzī» atpazīnuši savus gara ražojumus?

A.B.: — Sevišķi lepni nav, bet nav arī īpaši satriekti, jo «Kleksišis» jau ir iztirzāts klasē.

D.: — Vai ir autori un tēmas, par ko rakstot «Kleksišu» skaits procentuāli pieaug?

A.B.: — Iemīļotu tēmu un autoru «Kleksišiem» nav. Taču ir daži literatūras programmas darbu varoņi, kurus aprakstot skolēni kļūdās biežāk. Tādi ir Plūdoņa Atraitnes dēls, Blaumana lugas «Indrāni» personāžs, Birznieka-Upiša stāstu varoņi, Viļa Lāča Oskars Kļava, Andreja Upiša «Zaļās zemes» salmiņi un kalpi. Piemēram, virkne «Kleksišu», kas stāsta par minētajām personām.

Atraitnes dēlam māte dod daudz mazāk naudas nekā mūsdienu jauniešiem, bet viņš tomēr mācās.

*

Tā, kā murgu Plūdoņa Atraitnes dēls, latviešu literatūrā vairs neviens nav murgojis.

*

Atraitnes dēls bija levērojams ar to, ka mācēja darbu apvienot ar mācībām.

* * *

Indrānu mātes galvenais pārkāpums pret savu dēlu Edvartu ir tas, ka viņa slimo ar acīm pašā labākajā siena laikā.

*

Neskatoties uz to, ka māte vairs neko neredz un tēvs vairs neko neēd, Indrānu Edvarts savus vecākus neciena.

*

Vecais Indrāns ir feodālisms ar visiem iebildumiem pret to.

* * *

Birznieka-Upiša stāstā «Zem ābeles» mūsu vadmotīvs ir ābele.

*

Kā pirms, tā arī pēc Jēkaba nāves, visi ciema ļaudis un arī viņš pats tic, ka taisnība uzvarēs.

*

Jaunais kalejs ir pilns veselības, ko reizēm pārtrauc kāss.

*

Vienīgais, kas Bīrznieka-Upīša stāsta varonim pleder, ir smags darbs, sieva, dēls un nabadzības pilna māja.

* * *

Oskars Kļava ir zvejnieks ar stipru ārieni.

*

Tas, ka Oskars ir cieta kaluma cilvēks, ļoti uztrauc Anitu.

* * *

Upīšu Mārtiņš ir tāds kalps, kas visos darbos cenšas pārpulēties.

*

Brīvīgu saimnieks parasti bija augumā liels, ar kuplu bārdu.

ZIGFRIDS STRAUS

TRAK BOSAN

Siev bi bodes prom tik ilg,
Ka var noplerkt zilon,
Bet es ķēķe kalt ka smilg,
Kandīde uz dilon.

Apnīcs gaidīt, es uz gāz
Uzcep pusduc oliņ,
Pagalme, kur diže vāz,
Apsēdes uz soliņ.

Pepeš acs man palik traks,
Nosvīd korpes plezn.
Blondīns sievišķs apsēd blaks,
Smuks ka nācs no glezn.

Kas mām mellmataine siev?
Ro, kur bombong īstē!
Jā pe sānem šitād lev,
Kas gan čūsks ta bistē!

Un es sace: — Miļe dām,
Degans man ka borkans,
Bet tas štrunts. Nav dvēsel rām,
Taje ploses orkans.

Blondīn salēces ka kaķs:
— Oi, ka medš tav mutiņš.
Vell tu redzet, stīves kraķs,
Ja pe roks but tutiņš.

Nu es vārste mul kā plekst,
Slapš no acem tece.
Kļūv es tāds kā gaišs bez sekst.
Tā tokš bi mām vecen!

Ezāģe man kosmētīk,
Rādes, ka uz gadem.
Siev kā sargzaldats a štik
Nu uz dārb mām vade.

Brīvdienes šī klikšķan klok,
Skates films un smēķe,
Bet man jānes uzkost gorķ,
Jašivere ķēķe.

Viņrit patēc — šī mūn mīt,
Ta ka vanags cālit.
Nenīks es ka sprostē pil,
Jamūk prom pe brālit.

KATERINS BOZIS

ĻAUNAIS GARS

Protama lletā, ka Regīnīte nav mānticīga. Draugu pulkā viņa mēdz jautri pasmīties par visādām dumjām pazīmēm, sapņu grāmatām, zivju zvīņām un laimes zīrnēķiem.

Bet tramvaja pieturā viņas uzmanību saistīja eleganta dāma pusmūža gados. Un Regīnīte pēkšņi nolēma: ja tā dāma iekāps tramvajā un brauks, arī viņa brauks. Ja tramvajs būs pilns un dāma gaidīs nākamo — tāda var gribēt braukt brīvi, ar ērtībām — viņa arī pagaidīs. Tāpat vien. Joka pēc. Lai, piemēram, ābolu pankūkas, ar kurām Regīnīte bija iecerējusi pacienāt dažus uz vakariņām aicinātus viesus, izdotos garšīgas.

Pienāca tramvajs. Pārpildīts. Eleganlā dāma nekāpa. Regīnīte arī. Līdz vakaram vēl tālu, no kokiem lēni krit dzeltenas un sarkanās lapas, pār visu pasauli spīd silta oktobra saulīte. Gaļu galā nevar pā dzīvi nemitīgi joņot kā uz ugunsgrēku. Vajag apstāties, atvilkt elpu svaigā gaisā.

Bet tā dāmiņa aizlaida garām arī nākamo tramvaju. Regīnītei nekas cits neallika, kā arī palikt uz vietas. Principa pēc.

Trīs lietas labas lietas, Regīnīte nosprieda, kad garām aizriņoja jau trešais pēc kārtas — un gandrīz vai pilnīgi tukšs!

Regīnīte, augstpapēžu zābaciņus klikšķinādama, pastaigāja pa pieturas platformu.

Dāma joprojām stāvēja kā miera iemlēsojums un, kas zina, varbūt nemaz negaidīja tramvaju.

Regīnīte apņēmīgi piegāja pie dāmas un pajautāja:

— Kāpēc jūs nebraucat? Pārpildīti tramvaji? Tas pirmais bija. Bet nākamie taču aizgāja pustukši!

Dāmai kļuva neomulīgi. Viņa jau labu brīdi bija neuzkrītoši vērojusī šo sievieti, kura mēta viņai apkārt cilpas. Kas viņa tāda? Varbūt traka?

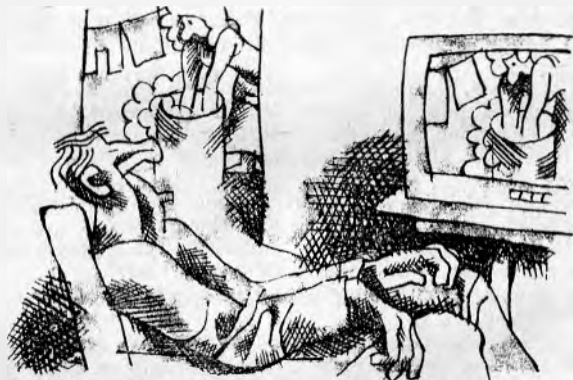
— Kāpēc nebraucu? — dāma izdvesa. — Tāpat vien! Skaists laiks. Plēnāca vēl viens tramvajs. Dāma steidzīgi tam priekšā pārskrēja pāri ielai un aizsteidzās prom. Tikusi līdz šķērsielai, vēl pameta skatienu atpakaļ un nozuda aiz stūra.

Regīnīte vēl brīdi pastāvēja, tad pagriezās un arī devās mājās.

— Tas noteikti ir kāds jaunais gars, kas mani bija apšēdis, — viņa domāja pie sevis.

No pankūkām, protams, nekas neiznāca. Domādama par ļaunajiem gariem, Regīnīte galīgi aizmirsā gan pienu, gan ābolus, gan miltus. Viesus Regīnīte cienāja ar ķilavmaizītēm.

Sarunas temats bija iecerēts par mākslu. Bet namamāte to mainīja. Runāja par ļaunajiem gariem. Nav arī nekāds brīnums. Ja lielpilsētās pat meža pīles perē bērņus uz deviņstāvu māju jumtiem un parkos ir manītas lapsas, kāpēc arī tāda parādība kā ļaunais gars nevarētu jaukt cilvēkiem prātus tramvaju pieturās?

Bez vārdiem.

U. Mežavilks

JAZEPS OSMANIS

VISS PA VECAM

— Draugs, neņem jaunā — nevaru līdzēt.
Nevaru! Vari man ticēt.

— Nekas. Gan jau...

— Nu jauki!

Mēs esam un pallekam draugi.

Kā citādi klājas? Strādā?

Vai vecie puikas vēl prātā?

— Kā gan citādi!

— Nu, un kā citādi?

No draugiem esi saticis kādu?

— Nevienu.

— Jā, mūsējo palicis maz...

Nu, un kā citādi?

— Citādi — nekas.

JĀNIS KANĀLMALIETIS

MANA PEGAZE

Mans Pegazs — zirgs,
Sen kolhozā ved maiku;
Nu Pegaze man ir —
Jā, gov, un ļoti smalkai!

Uz zirga jāmāk jā,
Bet es to nemācēju...
Un kritiķi sāk rāt,
Ka cepu švaku dzeju.

Bet mana labā gov,
Par Pegazi kas saucas,
Nu lielu prieku dos,
Jo vienmēr pati slaucas.

Un tek man čaukstošs piens
Ar ļoti daudzām nullēm
Un treknāks kļūst arvien,
Tas Pegazs var iet gulēt!

Kaut manas grāmatas
Guļ slmtgadīgu miegu
It visos plauktos, — tas
Man nejauc dzīvi liegu.

Jo rēķins tekošais
Ar honorāru pienu —
Ak, paldies govei šai! —
Kļūst pārpilnāks arvienu.

Jau labu laiku pirms šī ievērojamā notikuma radošo darbinieku atpūtas namā «Mūza» valdīja rosība. Nolikusi pie malas topošos romānus, kinoscenārijus, lugas un poēmas, literāri gatavojās izcilā viesā sagaidīšanai. Sacerēja apsveikuma runas, sprieda, kādus savu darbu fragmentus lasīt, gudroja āķīgus jautājumus. Arī pati atpūtas nama vadītāja Kaķīte nesēdēja, rokas salikusi. Patecotles viņas nerimtīgajai darbībai, parastā ēdnīca pārtapa svinīgi uzpostā zālē. Sienu pretī ieejai rotāja spilgts plakāts — «Kas ir rakstnieks bez lasītāja? Tas pats, kas lasītājs bez rakstnieka!» Goda prezidija galdu līdz pašai grīdai sedza zaļš lūks. Uz katedras, kas bija atgādāta no zīnālnieku atpūtas nama, karāfes vietā atradās vāze ar krāšņām rozēm. Zem prezidija galda stāvēja dāvana. Milzīga māla vāze, uz kuras bija lasāmi šādi vārdi: «Lai šis tikšanās dalībnieki Jūsu atmiņā paliek mūžīgi!» Naudu dāvanas pirkšanai, starp mums runājot, sameta paši rakstnieki. Tikai viens — detektīvromānu autora Stanga — kolektīvē pledalīties atteicās. Kā vēlāk izrādījās, dīemžēl tieši viņa persona ievērojamā viesā atmiņā iespīdās visdziļāk.

Tad pienāca brīdis, kuram visi tā bija gatavojušies. Ap launaga laiku atskanēja saucieni:

— Brauc! Brauc! Viņš ir klāt!

Paģalmā ieripoja taksoietrs, ko Māra Kaķīte bija speciāli pasūtījusi ievērojamā viesā atvešanai un aizvešanai.

Kad trokšņainā sasveicināšanās un apsveikuma runas pie atpūtas nama ieejas bija izskanējušas, visi svinīgā gājienā devās uz zāli. Pa priekšu soļoja ievērojamais viesis un atpūtas nama vadītāja. Aiz viņiem visi atpūtnieki. Iepriekš gan bija norunāts, ka gājienā veidosies stingri noteiktā secībā — pirmajā rindā ies nopelniem bagāti rakstnieki, tālāk — ievērojamie, tad — pazīstamie, mazpazīstamie un beigās — iesācēji. Taču burzmā viss sajuka. Iesācēji, kas vairākumā

bija gados jaunāki un veiklāki, nīzsteidzās vecākajiem priekšā un soļoja viesim gandrīz blakus.

Kad visi bija zālē, atpūtas nama vadītāja pagaidīja, kamēr katrs apsēžas viņam paredzētajā vietā, tad svinīgi teica:

— Vārds mūsu cienījamajam daudzlasītājam biedram Emīlam Dižābolam!

Vēlrajiem aplausiem skanot, ievērojamais viesis kāpa tribīnē un nolasiņa plašu referātu par literatūras nozīmi viņa dzīvē. Stāstījums bija ļoti vispārējs, toties izjūsts un emocionāls. Tāpēc klausītāji aplaudēja ilgi un no visas sirds. Sevišķi viņus iepriecināja daudzlasītāja Dižābola pēdejie vārdi:

— Un tagad, lūdzu, varat man uzdot jautājumus. Centīšos uz tiem atbildēt izsmeloši un vaļsirdīgi!

Pirmais kājās pietrausās rakstnieks Biškrēslīņš un jautāja:

— Kādu rakstnieku darbus jūs lasāt visvairāk?

Lasītājs ar bažām paraudzījās literātu pulkā, kas sēdēja zālē, un diplomātiski atbildēja:

— Nu, Raini, Blaumani, Upiti, Lāci, Čaku...

— Vai ar mani darbiem arī esat iepazīsies? — Biškrēslīņš viņu pārtrauca.

— Nu, protams! — viesis laipni atbildēja. Un, atšķirīgs piezīmju grāmatiņu, turpināja: — Esmu vairākkārt pārlasījis tetraloģiju «Čakiā bišu saime. Pavasaris. Vasara. Rudens. Ziema». It īpaši jūsu grāmata patik manam dēlēnam.

— Bet, piedodiet, — Biškrēslīņš apjuka. — Es taču neesmu bērnu rakstnieks!

— Tas nekast — Dižābols paskaidroja. — Mūsu ģimenē ir bagātas lasīšanas tradīcijas. Tāpēc zeperis jau prot novērtēt īstu apjomul Turklāt jūsu grāmata ir ar smukām bildēm.

Bija paredzēts, ka nākamais jautājumu uzdos rakstnieks Jānītis. Diemžēl, viņš bija aizsnaudies. So apstākli izmantoja dramaturgs Pusburbulis. Pielēcis kājās, viņš steidzīgi jautāja:

— Bet kā ar lugām? Vai tās jums patīk? Uz teātri ejat bieži?

Lasītājs pagaidīja, līdz norimst domu apmaiņa, ko bija sacēlusī dramaturga nesolfidā rīcība un, vainīgi noplātījis rokas, atzinās:

— Teikšu godīgi, teātri apmeklēju reti. Nav laika. Esmu apņēmis līdz gada beigām izlasīt vēl piecdesmit grāmatas. Bet, meistar, nekriet izmisumā! — Redzēdams, ka Pusburbulis kļūst galīgi drūms, viesis turpināja: — Mani kaimiņi — mamma, piecas pieaugušas meitas un nereti pat ģimenes galva, — iet uz visām jūsu izrādēm!

Pamētis uzvarētāja skatienu uz saviem kolēģiem un kļuvis ievērojami mundrāks, dramaturgs uzdeva vēl vienu jautājumu:

— Bet sakiēt, lūdzu, kāpēc jūs teicāt: «Pat ģimenes galva»? Vai tad viņš mīl kādu citu autoru?

— Nē-ē... Tā gluži nav... — Dižābols saminstinājās. — Redziēt, mans kaimiņš ir mazliet īpatnis. Uz teātri viņš iet tikai tad, kad ir pārliecināts, ka izrādē būs arī viņa priekšnieks.

Kamēr dramaturgs kodīja lūpas un lādēja sevi par to, ka bija uzdevis otru jautājumu, kas izsauca zālē smieklus, ieskanējās dzejnieces Ciniļites dziļā krušu balss.

— Un dzeja?! — viņa koķeti jautāja. — Vai tā jūs vēl aizrauj? Jeb dzeja ir pagājušās jaunības izdzisusi kaisle?

Apkārt sēdošie kolēģi dzejnieci sāka raustīt aiz svārkciem un nīkni šņākt: «Kāds takta trūkums! Pat visvecākais pensionārs nekad neatzīsies, ka jaunība viņam jau ir pagājusī!»

— Dzeja man vienmēr ir blakus! Gan pie galda, gan pastaigā, gan guļtā zem spilvena. Arī jūsu vārsmas, cienījamā dzejniece! — lasītājs atzinās.

Augšā jau slējās jaunais dzejnieks Piendēliņš, bet atpūtas nama vadītāja viņam aizsteidzās priekšā:

— Godājamie rakstnieki! Es lūgšu, neesiet tik egoistiski ziņkārīgi un nenogurdiniet dārgo viesi ar vienveidīgiem jautājumiem. Ir taču ļoti daudz citu interesantu tematu.

— Pītnīgi pareizi! — lauku ražošanas tematikai uzticīgais prozaiķis Bucinš-Radziņš iesaucās. Un tūlīt uzdeva savu jautājumu: — Kādas grāmatas jūs labprātāk lasāt — par laukiem vai par pilsētu?

— Par laukiem, — Dižābols, ne mirkli nedomādams, atbildēja.

— Tātad varu secināt, ka jūs pats nākat no laukiem un dzīve laukos jums ir tuvāka?

— Nē, — lasītājs kratīja galvu. — Tam ir pavisam cits lemesls. Redziēt, gandrīz visas grāmatas par laukiem ir stipri vienveidīgas. Kad esmu izlasījis vienu, tad, sacīsim, četras citas varu vairs tikai pāršķirstīt, bet savā lasīšanas plānā godīgi ierakstīt piecas apgūtas grāmatas.

Te lasītājs varēja atvilkt elpu, jo zālē atkal uzliesmoja diskusija. Literāti, kas rakstīja par ražošanas tematiku pilsētās, skaļi aplaudēja, bet lauku ražošanas aprakstītāji sašutuši sauca:

— Jūsu proza ir vēl vienveidīgāka!

— Jūsu nākotnes nodomi? — kritiķis Erģele, izmantodams savas balss skaļumu, pārklīdza troksni.

— Pašlaik lasu jaunu grāmatu, — lasītājs atbildēja. — Taču, lai citi nedomātu, ka viņiem nodarīts pāri, autora vārdu nenosaukšu. Jaunredēļ man paredzēta tikšanās ar rakstniekiem, kas atpūšas kempingā «Tik pie Gaujas». Nākamēnes braukšu uz jauno lasītāju semināru, kur lasīšu referātu — «Es un grāmata». Piedalos lasītāju

konkursā — «Kāda izlasītā grā-
mata jums visvairāk pati-
kusi»...

Redzējama, ka lasītājs jau
ir krietni noguris, atpūtas nama
vadītāja uzmanīgi izvilkta no
galda apakšas vāzi un, aplau-
siem skatot, ar rakstnieka Biš-
krēslīņa palīdzību pasniedza to
dārgajam viesīft.

Pēc tam visi devās uz kafējnicu. Priekšgalā cienīgi soļoja daudz-
lasītājs Dižābols. Aiz viņa — pārējie. Soreiz bez drūzmas un grū-
tišanās. Jaunie labprāt deva ceļu vecākajiem, jo no pieredzes zināja:
kad būs apēsti un izdzerti iepriekš
samaksātie ēdieni un dzērieni, no-
pelniem bagātākie sāks uzstāties.

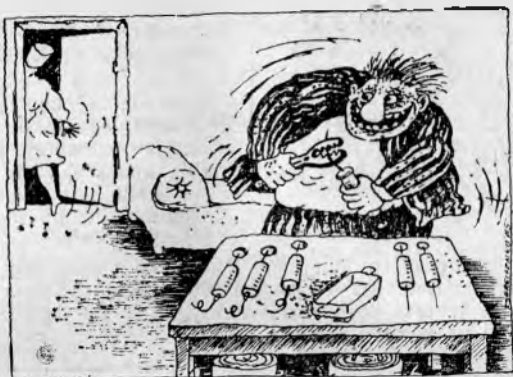
Vakars noritēja jautri un satu-
rīgi. Literāti lasīja savu romānu
un lugu fragmentus, dzejoļus un
poēmas. Dziedāja dziesmas. Sau-
ca pagodinošus tostus. Par sali-
cību un saprašanos. Par noturību
rakstīšanā un izturību lasīšanā.
Viesis rakstīja autogrāfus.

Ap pusnakti taksometrs aizveda
dārgo viesi uz mājām. Taču sarī-
kojums turpinājās vēl skaļāk un grandiozāk. Nākamajā dienā literāti
bija drūmi un nerunīgi.

Arī cienījamajam daudzlasītājam Dižābolam spēja galva un šo to,
kas bija iepriekšējā vakarā noticis, viņš nekādi nevarēja atcerēties.

Tāpēc, ieraudzījis blakus lielajai
māla vāzei mazu sudraba kausiņu,
viņš patiesi izbrīnījās. Bet, paņēmis
necietiņķu rokās un izlasījis iegra-
vēto tekstu «Dārgajam daudzlasī-
tājam no detektīvromānu rakstnie-
ka Tāļa Slangas», rausās no gul-
tas laukā, sameklēja savā grāma-
tu skapī visus Slangas detektīv-
romānus un ķērās pie darba.
Rakstnieks ar tik bagātu izdomu
jālasa pirmām kārtām

Bez vārdiem.

T. Sergijenko

Bez vārdiem.

T. Sergijenko

NORA KALNA

KĀ RUCAVAS MEIČI GĀJA

Parodija modei rakstīt dzejoļus dialektā

Kad bimbīlu laikā bizinē žales
Un ķīrmiņi lungīnē,
Pasviedu drāneli bignā, tālu,
Pateiču puišim — nē!

Pa veltu tas bešprātis ūrzaku vilka —
Nelīdu meičēna šapos,
Pasakavāju no bauga vilka,
Pašutis, iedzis vēl kapā!

Va ta nu grūdis kāds takšam taukus,
Va ta nu pījākam vainagu,
Padzers tas sprākle butu un laukus,
Nē ben, sutena! Plainis.

Ciemins mūs redzēja. Būs žiģis jemtles
Bez reikala klejāt un svajāt,
Bruzdēs mēles kā skutulos samtes;
«Ē, kā tai muļēni gāja,

Pasapina puišim pa kājām,
Pallks no kreņķu kūda,
Ne šis būs riktīgaiš, ne vedis mājā,
Kumstes līk vīstīs. Un blūdis...»

Bļaura tā teika, kā smiģis duras,
Kā muļži nāk istubā iekšā.
Pamuku porūzī. Atrēmu dures,
Āzšāvu sklāstu vēl priekšā.

DRŪMA SARUNA PAR HUMORU

Kad man piezvanīja kāds no cienījamiem «Dadža» redaktoriem un palūdza līdz pirmdienai uzrakstīt humoresku, tas, protams, nebija nekāds joks, bet, kad es apsolīju to izdarīt, lai gan savā prātā nemanīju ne mazāko tieksmi uz jārēšanos, tas jau bija neliels humoriņš.

Pieri īgnās grumbās saraucis, jau biju pie galda nesekmīgi nosēdējis veselu dienu, cerēdams noķert aiz astes kādu humora zvirbulēnu vai satīras plēsējputnu, kad atnāca draugs un sirsnīgi apjautājās, kāpēc es esot tik bēdīgs, cienīgs un nopietns, varbūt man neesot naudas.

— Jāuzraksta humoreska, — es skābi sacīju.

— Ā! Saprotu, — draugs sāka čalot. — Humoristam, protams, ir jābūt drūmam kā veca katla dibenam, tikai tad ārā nāk īstie podi. Vispār, kādu humoresku īsti tu gribi uztaisīt? Ar suļīgiem tautas jokiem? Ar tādiem jokiem, kādi šodien dzīvē nenotiek? Vai varbūt gribi taisīt televīzijas trikus, kādus televīzija rāda pa visiem kanāliem? Tas ir baigi viegli. Liec vienam humoreskas varonim uz dibena nobraukt pa kāpnēm: plīm, plīm, plīm, plīm, otru uzspēr gaisā ar biszālēm — bākš! — trešajam norauj bikses tā, lai kankari karājas, — un lieta darīta. Būs, kas lasīs un smiesies kā kutināti: ihi-hi-hi!

— Nē, — es ņurdēju, — man tā plīkskraidīšana, peļķeskrišana un nosmērēšanās nepatīk. Vispār, diez vai tie ir joki, ja tā ņem...

— Nū, brat, — draugs paraustīja vienu plecu un grīni sašķieba muti. — Kā redzu, šīni virzienā tev nav jūmora izjūtas. Tad cep augšā smieklu gabalu pēc humorista Susuriņa receptes. Liec lidotājam ar visu lidmašīnu ielidot pa logu kolhoza lielfermā, kur strādā viņa sirdspukīte, ar spārnu galu nosist trīs govīs, noraut piena vādus, apgāzt piena rezervuāru un beidzot laimīgi piezemēties fermas atpūtas istabā. Kolosāls joks, vai ne? Ko? Iedomājies, kāda fantāzija! Ko? Redzu, ka tev atkal nepatīk. Labi. Tad taisi pēc citas shēmas, ko lieto humorists Dzelonis-Dzēlējs. Piemēram, ņem un attēlo

hokeja reportāžu: «Dārgie draugi, spēle ir sasniegusi kulmināciju. Skatītāji lauž solus un sit ar dēļu galiem viens otram pa galvu. Bet tas neko nelīdz. Mūsu labākā uzbrucēja nūja ripu vada tur, kur tai jāiet. Pretinieka vārtsargs, kam nupat jau devīto reizi nācies izņemt melno apaļo kaučuka priekšmetu no saviem vārtiem, izmantodams īslaicīgu pārtraukumu, aiz dūsmām atkal grauž vārtu stieni. Cik ilgi vēl stienis to izturēs, nav zināms. Uzmani! Nupat laukumā notika noteikumu pārkāpums. Pretinieka spēlētājs, lietojot spēka paņēmieni, iemeta mūsu labākā aizsarga galvu publikā. Jā, jā, tiesnesis tomēr saskatījis spēka paņēmiena lietošanā noteikumu pārkāpumu. Tad nekas nelīdz. Viņam nāksies uz divām minūtēm atstāt laukumu. Mūsējo treneris ir manāmi uztraucies. Viņā, šķiet, mostas bažas, ka publika labākā aizsarga galvu var pievākt kā suveniru...» Vai nav pirmklasīgs humors? Tev atkal nepatīk?

— Pārspīlēts, nereāls, atklāti sakot, glups, — es pavisam pikti atcirtu.

— Vai die! — draugs pagrozīja galvu. — Tev galīgi nav smiekla āderes. Par tādiem jokiem tak smejas visa republika!

— Par popmāksliniekiem jūsmoja visa pasaule, — es nikni aizrādīju. — Bet viņi tak radīja mērķaķu mākslu!

— Nu vai zini! — draugs izstiepa garu ģīmi. — Tu kļūsti rupjš. Ko tu no manis īsti gribi? Humoru no reālās dzīves? Lūdzu. Pirms divām nedēļām manai paziņai gadījies pa tumšu Jūrmaļas ieliņu iet uz staciju. Drīz viņa ievērojusi, ka šo ceņšas panākt aizdomīgs tips. Viņa pielikusi soli. Sis tāpat. Viņa sākusī skriet. Sis arī. Palikusi bez elpas, mana paziņa pagriezies pret vajātāju, salikusi rokas un izmisīgi iesaukusies: «Lūdzu, dariet ar mani ko gribat, tikai atstājiet dzīvu!» Aizdomīgais tips, garām paskriedams, atklēdzis: «Piedodiet, man galīgi nav laika, es steidzos uz vilcienu!»

— Hm, — es teicu. — Tā kā pārāk naturāli, lai gan citādi tā nekas, mazliet greizu smīnu uzrauj.

— Velns parāvis! — draugs apskaitās. — Nu tad liec joka gabalam pamatos veco patieso notikumu ar zārku, par ko pirms divdesmit gadiem bija rakstīts Jēkabpils vai kāda cita rajona laikrakstā, tiesas lietu atreferējumu rubrikā...

— Par dullo Paulīni? Tas, mīlīt, jau ir izmantots, — es aizrādīju.

— Tak ne jau par to, — draugs atmēta ar roku. — Par citu zārku un citām vecenēm.

— Notikums tā tad tāds pats, tikai zārks un tantiņas citas? — es pavīpsnāju.

— Tak nē jau, — draugs vēl sparīgāk atmēta ar roku. — Zārks un vecenes gan, nopietni ņemot, varbūt tās pašas, vistmaz līdzīgas, bet notikums pavisam cits. Klausies, mēmais, Kolhoza šoferis vedis todien tādu kravu. Viņam līdzī braukuši divi vīri: viens sēdējis kabīnē, otrs — augšā kravas kastē blakus zārkam. Izbraucot no pilsētiņas, uznācis lietus mākonītis, tālab augšā stāvētājs, lai nesamirktu, ielidis zārkā.

Pēc pāris kilometriem mašīnu apturējušas divas sievietes un lūgušas pavest.

— Kāpiet vien augšā, — šoferis atbildējis. — Tur jau viens ir.

Slevas uzkāpušas un nobrīnijušās, ka kravas kastē neviena cilvēka neredz, tikai zārks rēgojas. Nospriedušas, ka šoferis laikam pajokojis, ar to «vienu» domādams mironi, kas guļ mūža mājā. Sākušas atcerēties savus nelaiķa radus un paziņas. Šajā brīdī viena ievērojusi, ka zārka vāks tā kā pakustas. Šī šausmās sastingusi. Bet vāks cēlies tik uz augšu, vīrs izbāzis no tā roku, pēc tam galvu un teicis: «Laikam vairs nelīst.» Viena no sievietēm gandrīz dabūjusi trieku, otra metusies pāri bortam un salauzusi kāju. Tiesai tad nu bijis jāizlemj, kurš cietušajai maksās sāpju naudu: šoferis vai tas miroņa tēlotājs, un kas atbildēs par huligānismu.

— Mjā, — es nūrdēju. — Ja jau tā lieta reiz publicēta avīzē, tad man par tās pārrakstīšanu var sanākt tikpat lielas nepatīkšanas kā tam zārkā gulētājam. Plaģiāts. Saproti?

— Hm, — draugs paraustīja plecus. — Labi. Tad raksti par mūsu fabriku meistarū Kalniņū, kā šim izgāja pagājšgad. Fabrikas direktors, redzi, lai tuvinātos kolektīvam, jaunā gada pirmajā darba dienā apstaigāja visas darba vietas, vai kā tagad modīgi saka, ražotnes, un sarokojās ar strādniekiem, vēlēdams viņiem veiksmi darbā un laimi ģimenes dzīvē. Kalniņam roku spiežot, runa iznākusi garāka, jo direktors gribējis mazliet pajokot un pie reizes parādīt, cik labi viņš pārzina kolektīva iekšējo dzīvi. «Jums, biedri Kalniņ,» viņš teicis,

«novēlu Jaunajā gadā vairs nekavēt darbu un mazāk lietot grādigos šķidrumus!» Kaļņiņš, no lielā goda apmulsis, midijies no vienas kājas uz otru un murminājis: «Paldies, direktor! Jums to pašu no visas sirds!» Vēlāk viss fabriķis piecājās, ka Kaļņiņš esot ieieicis direktoram nedzert šņabi un nekavēt darbu!

— Un tad? — es teicu, — Vai tad tas vispār ir humors? Plika fakta konstatācija.

— Tu tak pats galīgi nezini, ko gribi! — draugs beldzot apskaitās. — Tādā gadījumā taisi humorgabalu pēc superinteligento «Dadža» autoru parauga. Izdomā varoņiem ķēmīgus uzvārdus un raiti skrīvēlē tādā vizē: «Daišslampiņš uz ielas satika Rensteļpodu, abi aizgāja ciemos pie Runkuļteļa, lai paskatītos, kā pa televizoru runā viņu paziņa Bremžuvepris, ko intervē slavenais žurnālists Mielindzīsla.» Asprātīgi, vai ne? Turklāt neviens netiek apvainots, nav it nekādu pārpratuma iespēju!

— Zini, veco zēn, — es teicu, — šī recepte nepavisam neder. Kāds no maniem kolēģiem, izlasījis kariķēto uzvārdu Daišslampiņš, tūlīt to atlīcinās uz sevi, un man viens nāvīgs ienaidnieks būs vairāk. Pats šausmīgākais, ka tas būs talantīgs ienaidnieks. Saprati? Uzvārdu Rensteļpods savukārt ņems uz sevi mans tiešais priekšnieks, kas savulaik milēja ieskatīties glāzītē. Ļoti baidos, viņš nesapratis, ka tas ir tikai joks. Un Bremžuvepris, mīlīt! Autoservisos es vairs nedrīkstēšu parādīties, nevienu detaļu vairs nedabūšu un sieva mani par tādu nevarēšanu ēstīn nočūdis!

— Labi, — draugs, beigdams sarunu, sacīja. — Nu tad neraksti to draņķa humoresku, ja jau ir tik grūti.

Tas bija prāliģis padoms. Galu galā, piemānīdams redaktoru, es neko sevišķu neriskēju. Ne viņš man kāds priekšnieks, ne deficīta gādātājs. Lūk, biedriši, tādi ir tie cēloņi, kālab šā gada «Dadža» kalendārā nav manas humoreskas. Vienkārši pakausī pārtrūkusi humora ādere, un tas ir viss.

* * *

Savas raudu pilnās dzejas
Es uz striķa kārū vējā
Blakus bērnu apakšveļai,
Lai tās drusku apzāvējas.

Apakšveļa sausa tāpa —
Manas vārsmas — tikpat slapas...

LOĢIKA...

«Es, pasaul's daļa,
atbildīgs par visu»...
Un tā ikkatram
vajagot mums darīt!
Nu, lai šie Raiņa vārdi
nesāk dilt,
Man sava loģika —
tā der It visur:
Tev, brāl, ir jāatbild
par mani arī
Un tu, par ko
man būtu jāatbild.

JAZEPS OSMANIS

DZIVĀ SATIKSME

Pārpildīts vagonš. Sēdošle snauz.
Kājās stāvošle ignumu pauž.
Ne jau skaļi, — ar skatieniem.
Pat vaibsti rāda, cik grūti ir tiem.
Visizteiksmīgākā ir vārdu maļņa,
Tā aplej ar emocijām kā no spalņa:
— Aizveriet logu!
— Atveriet logu!
— Noņemiet, lūdzu, no galvas man roku!
— Te ir tik karsti!
— NĒ, te ir auksti!
— Aizver muti!
— Ko tu čauksti!

Nē, patiešām! Nu pasakiet,
Val tad nav labāk kājām iet?

JOKA PĒC

Lai labi dzīvotu, viens cenšas labi strādāt, cits labi iekārtoties.

•

Lidinoties mākoņos, garīgais apvārsnis nepaplašinās.

•

Lai stāstītu pasaciņas, folklorā nav jāzina.

•

Ja mēle nlez, tas nenozīmē, ka to vajag trīt.

INGE TRIKELA
Igauņu rakstniece

PAR TO, KAS IR MODERNI

— Ak kungs, kas tā par ķēpu! — teica dāma ar intelektuālu sliecību, dodamās uz dzemdību namu, lai dotu kārtējo ieguldījumu igauņu tautas dabiskā pieauguma problēmas risinājumam. Dabiskā pieauguma problēma inteliģences vidū ir nākusi modē, un dāmai negribējās, ka viņu uzskata par neinteliģentu. Bet par ķēpu viņa uzskatīja apstākļus, kas viņu spieda uz zināmu laiku aiziet no kultūras dzīves aktualitātēm.

— Kas man piedzima šoreiz? — viņa lietišķi apvaicājās, kad pirms dzemdību nama atstāšanas saņēma no medicīnas māsas rokām mikstu tīstoklīti. — Tas ir viņš vai viņa?

— Pēc segas varētu uzminēt, — māsa nelaipli atbildēja, un māte ar intelektuālo sliecību tūlīt nodomāja, ka medmāsu nelaiplības problēma ir tieši tā problēma, ko mūsu literatūra vēl nav izvirzījusi pietiekami asi.

Viramāte bija klāt pie slimnīcas parādes durvīm precīzi kā pulkstenis.

— Tagad ātrāk, citādi es nokavēšu uz ziemas peldēm, — viņa teica un nometa miksto zilo tīstoklīti uz žiguļa pakalējā sēdekļa.

— Ak jā, sedziņa ir zila, tā tad puika, — māte ar intelektuālo sliecību nosprieda, izklaidīgi lūkodamās uz viramāti, kas, iespējams, bija šo sedziņu atnesusi. Un pēkšņi viņai ienāca prātā: viņa taču bija

atklājusi kaut ko jaunu! Cik reti mūsdienās izdodas atklāt kaut ko patiesi vērtīgu, garīgajās sfērās it īpaši...

Tātad sen jau laiks attēlot sievasmātes un vīramātes pavisam citādi nekā agrāk! Nekādu vecmāmiņu vairs ar vērpjamiem ratiņiem, nekādu pelnrušķīšu. Ja, šādi raugoties, dziļi izanalizētu mūsu radošo kultūru, tad, liekot lielā ārkārtīgas darba spējas, ko stimulētu kafija, konjaks un kontakti ar intelektuāļiem, var dabūt gatavu arī zinātnisku darbu. Bet zinātne tagad ir modē ne mazāk par dabiskā pieauguma problēmu.

Mājās vīramāte uzlika miksto zilo tistoklīt uz divāna. Pazīstama tantiņa, kas šai sakarā bija ataicināta, pieņēma tistoklīti kā stafeti.

— Nē, jums par bērniem nav nekādas jēgas, — viņa pateica ierastu teikumu un aizgāja, stumdamā ratiņus ar mazulīti. Sijas tagad ir pieklājīgas, var pirkt ratiņus. Mājās pie tantiņas viss jau bija sagatavots — auliņi, mākslīgais uzturs, knupītis, vanniņa. Vecais, paldies dievam, sēž mājās, vienmēr pie rokas. Tantiņai pašai bija paredzēts mākslai, kafijai un dejām veltīts pensionāru vakars.

— Es mazliet aizkavējos, — vīramāte taisnojās, piebraukusi pie zlemas peldes vietas, kad visi viņas kompanjoni — roņi jau šlakstījās āliņģī. Pēc mirkļa arī viņa tiksmi ar skaļu plunkšķi ielēca ledainajā ūdenī. Priekšā vīdēja pirts vakars medību pili ar alu un karstām desinām. Cik skaisti, bagāti mirkļi! Kā kvēlo asinis dzīslās, un tas ir vecumā, kad viss vēl priekšā!

Tantiņa, kas bija vakaru veltījusi mākslai, no dejām atgriezās nakī.

— Man mājās kaut kas bija jāizdara, bet kas? — viņa centās atcerēties, uzmanīgi likdama elegantos zābaciņos ieautās kājas, lai nepaslidētu. Kaut arī tantiņa regulāri apmeklēja deju nodarbības, atmiņa viņu jau šad tad pievīla.

— Aizmīga, — vecais paziņoja, atvēris durvis un smaidīdams pār visu sakarsušo seju. Viņš vēl aizvien stāvēja uz pirkstgaliem ar vannas paladziņu uz pleca. — Bet bija diezgan ko noņemties. Tie agrākie bija daudz rāmāki.

«Nē, tomēr nevis trīs, bet četri bērni,» šai brīdī domāja māte ar intelektuālo sliecību, gulēdama gultā un mehāniski šķirstīdama jaunāko žurnāla numuru. Kasē, kur šodien saņēma honorāru par eseju, kas bija uzrakstīta stundās pirms dzemdībām, viņa pateica, ka ir trīs bērni. — Ak, tas taču vienalga, honorāru tas neietekmē... Galvenais, manas rūpes par dabisko pieaugumu ir absolūti nesavtīgas.

Viņa saldi nožāvājās, nolika žurnālu un teica vīram, kam tāpat bija intelektuāla sliecība:

— Tu tomēr neaizmirsti atgādināt, lai viņi viņam ledod kādu vārdu.

Piezvaniju Zirnitim.

— Sveiks, vecais zēn, sen neesam sadzirdējušies! Kā klājas?

— Tas esi tu, Abrit? Nu, kas tev uz sirds?

— Man? Nekas, — es omulīgi teicu. — Iekrita brīvs brīlīnš, domāju, piezvanīšu, uzzināšu, kā klājas.

— Paldies, labi, — Zirnītis piesardzīgi atteica. — Pats saproti, raujos vai uz pusēm, tāpēc saki ātri, ko tev vajag.

— Neko, piezvaniju tāpat vien. — Es sakaunējos. Patiešām pats karstākais darba laiks, bet es traucēju.

— Tā nemēdz būt, — Zirnītis mani pārtrauca. — Ko Lēna dara?

Lēna ir mana sieva, Zirniša altāla radniece.

— Lēna kā visi sievišķi, rosās. Rudens, bet viņa ķerušies pie dzīvokļa remonta.

— A, — Zirnītis novilkā. — Varu piedāvāt importa tapetes, logu krāsu, oriģinālu, zilgandzeltenu...

— Nē, man neko nevajag, paldies.

— Nu, nu, — Zirnītis strupi noteica un nolika klausulī. Nu re, apvainojās.

Es sadrūmu. Neiznāca saruna. Bet gribējās tā vienkārši, sirsnīgi parunāties.

— Man šodien szulains garstāvoklis, — es teicu, uzgrlezis Kārliša numuru.

— Tu, Abrit? Khe, khe! — klausulē čerkstēja Kārliša balss, lāda kā mazliet ierūsējusi. — Tu agri sāc, ja jau no paša rīta tik saulains! Man gan te tumši padebeši. Importa veļas mašīnas nevajag?

— Nē. — Es atteicu. Jutos brīnišķīgi, tāpēc ka mani nedomāca neērtā, glaimīgi lišķīgā sajūta, kas vienmēr pārņēma, kad vajadzēja kaut ko kaut kur dabūt.

— Nem, citādi vēlāk nožēlosi. Sieva tev nepiedos.

— Nē, nē, paldies, — es pateicos. — Man ir un tā pati vēl laba.

— Nu skaties. Varbūt poju plīti, uzlaboto? Nē? Tu neesi slims? Varbūt tev ledusskapis nestrādā? Brāķi iesmērēju?

— Nē, strādā lieliski, sieva ir sajūsmā.

— Tad es nesaprotu, ko zvanī!

— Tāpat vien. Vai tad nedrīkst?

— Tāpat vien... — Kārļītis novilkā un nolika klausulī.

Sadrūvējos vēl valrāk. Varbūt tiešām nepledien zvanīt cilvēkiem tāpat vien, bez vajadzības. Tomēr vēl nezaudēju cerību uz cilvēcisku sarunu, tāpēc uzgriezu Locīņu numuru un klausulē izdzirdēju priecīgu bijušā klases biedra balsi.

— Tas esi tu, Abrīt? Jauki, ka piezvanīji. Es nupat gribēju tev piegriezt.

Man kļuva silti ap sirdi. Tas ir viens īsts draugs! Saka — jauki, nevis — ko tev vajag!

— Klausies, nupat esot izsviesti importa zābacini! Mana sieva sen pēc tādiem ilgojas. Halo, tu dzirdi?

— Dzirdu, — es drūmi teicu. — Bet es domāju, tu tāpat vien priecājies, ka tev piezvanīju ...

— Tāpat vien? Kas ar tevi šodien ir, esi ar kreiso kāju no gultas izkāpis vai ko nelabu iedzis?

Neatbildējis noliku klausuli un smagi nopūtos. Tā... Parunājos Varētu vēl piezvanīt Nazītim, bet jutu, ka jau tā pietiekami daudz draugu šodien būšu zaudējis. Skumīgi cilāju aktu vākus uz galda, kad ieskanējās telefons.

— Dārgais, kas noticis? — klausulē izdzirdēju sievas uztraukto balsi.

— Nekas nav noticis, man ir saulains garastāvoklis, — es teicu.

— Man zvanīja Locīņš, prasīja, vai tu neesi galvu durvīs iespedis. Tu esot atteicies izgādāt viņa sievai zābacīnus! Vai tu bez prāta? Kur tu ņemsi rezerves riepas, kad vajadzēs? Un kur es ņemšu otru tik labu frizieri kā viņa sieva? Ja par sevi nedomā, būtu par mani iedomājies!

Sieva sāka raudāt. Es nobālu. Kas notiks, kad sieva uzzinās par abām pārējām sarunām! Patiešām, kas ar mani šodien noticis? Vai tad esmu aizmirsis, ka ikviens cilvēks ir līdzīgs kārtīgām durvīm ar pamatīgām engēm, bet tās, lai neīkstētu, ir jāeljo. Es — tev, tu — man... Steidzīgi piezvanīju Locīņam.

— Atvaino, — es moži teicu, — mūs te pārtrauca. Tālsaruna.

— Saprotu, — viņš samierinoši teica.

Es atviegloti nopūtos.

— Vari pēc pusdienas piekāpt. Ko tu, ko tu, kāda runa, man tas nemaz nav grūti! Vecam draugam...

Klausuli noliku vieglu prātu, bet smagu sirdi. Būs vien jāzvana Zirnitim un Kārlītim, jāņem tās sasodītās tapetes un krāsa, un veļasmašīna, un poļu plīts. Galu galā nevajadzīgas mantas var kaut kur nobāzt, bet ar vajadzīgiem draugiem nevar mētāties.

EKSPERIMENTS

Nē, es neesmu pārskatījis. Tas tiešām ir mans Rīgas paziņa autoinspektors Bremze. Bet kālab viņš atkūlies lauku rajona centrā? Stāv ar zizli rokā starp divām kravas automašīnām lepretī kafējnicai «Ceļakāja» un, kā liekas, gaida no turienes iznākam šoferi.

— Ā, Bremze atbraucis, lai piebremzētu lauku plēgurus, — es pajokoju, zinādams, ka rajons kļuvis bēdīgi slavens ar daudzām satiksmes avārijām, kurās vainojami iereibuši šoferi un traktoristi.

— Uzmīnēji, — inspektors apstiprināja. Viņš esot tiešām šelt atkomandēts. Rajonā pēdējos pāris mēnešos salauzti sešpadsmit traktori un kombaini, grāvī ietriektas divdesmit automašīnas. Dzērājļ jāsavaldot.

Kad es pavaicāju, kā viņš to domā darīt, inspektors pameta skatienu uz kafējnicas durvīm un klusi teica:

— Tūliņ pats redzēsi. Turi tikai acis vaļā.

Taisnā ceļā no «Ceļakājas» automašīnām tuvojās divi puīši — pamazs resnītis apspalvotiem vaļiem un garkaklains šķeists ar lauvas krēpēm.

Bremze abus laipni sagaidīja, stādījās priekšā kā rajona jaunais autoinspektors, pārbaudīja braukšanas dokumentus un draudzīgi pavaicāja:

— Puīši, jūs taču avizēs būsit lasījuši vai lekcijās dzirdējuši, ka iereibis cilvēks pie stūres ir ... nu, kas?

— Po-ten ... — mazais mēģināja atcerēties.

— Potenciāls noziedznieks, — inspektors piepalīdzēja. — Gluži pareizi. Lai šādi varbūtēji noziedznieki pa ceļiem neklenderētu, nesakropļotu cilvēkus un nenodarītu tautas saimniecībai lielus zaudējumus, ir izgudrots aparāts, ar kuru var katrā laikā un vietā caurskatīt automašīnas vadītāju un nemaldīgi noteikt, cik viņam ir iekšā ne vien alkohola, bet arī uzturvielu.

Ieturējis īsu pauzi, inspektors pavēstīja:

— Jums abiem visu mūžu būs tiesības lepoties, ka esat piedalīju-

šies vēsturiskā eksperimentā. To saku tādēļ, ka ar jauno aparātu re-
publikā pašus pirmos pārbaudišu jūs.

Mazais šoferis ierāva galvu plecos, bet garajam pakaklē kā varde
palēcās ādamābols.

— Neuztraucieties, — inspektors mierināja. — Pārbaude būs gau-
žām vienkārša. Nevajadzēs ne asinis tecināt, ne stikliņā dvaku pūst.
Vienu gan es lūdzu — ja aparāts atklāj patiesību, apstipriniet to.
Bet, ja melo, — protestējiet. Tā mēs kopīgi noskaidrosim, vai izgudro-
jums tiešām ir tik vērtīgs, kā tas ir saslavēts.

Pirmo pārbaudīja resno.

Nostādījis viņu tā saucamajā caurskates zonā, inspektors dažus
soļus atkāpās, izvilkā no kabatas mazu aparātu un, tajā skatīda-
mies, runāja:

— Skābe... Skābi kāposti... Tilpums — litrs.

Tad noprasīja:

— Skābus kāpostus ēdāt?

— E-ēdu... — pārbaudāmais izdvesa.

— Gaļa... — inspektors pēlīja tālāk. — Ne gluži sveiga...
Liekas, kotletes... Saskan?

— Jā-a.

Pēkšņi inspektors saviebās, sāka šūpot galvu:

— Ai, ai! Tiešām alkohols! Simt... simt divdesmit... Grūti gra-
mus saskaitīt, kāposti traucē... Ā, simt četrdesmit, Vai tā ir?

Resnītis godīgi atzinās:

— Mēs gan, priekšniek, iemetām pa simt piecdesmit.

Nesakritību tūlīt izskaidroja garais:

— Bufetniece tak desmit gramus mums allaž noblēdī! — viņš
iesaucās un patiesā apbrinā piebilda:

— Tas aparāts ir precīzs pēc vella!

Nu Bremze aicināja caurskates zonā garo, bet tas atrunājās, ka
nevajagot velti laiku tērēt. Šim iekšā esot gluži tas pats, kas drau-
gam. Kad arī draugs to apstiprināja, inspektors paslēpa gudro apa-
rātu kabatā un izdarīja secinājumus.

— Aparāts, kā mēs visi redzējām, — viņš teica, — strādā lieliski.
Paldies, puīši, par līdzdalību. Zēl tikai, ka jūs darba laikā to elles

dzīru... Bet šoreiz nesodišu. Par godu eksperimentam. Ple stūres gan vēl neķerieties. Pastaigājiet stundiņu pa rajona centru. Izvēdiniet indi.

Tikuši kā no valga valā, šoferi, atpakaļ neskatīdamies, nozuda aiz universālveikala, bet es, par redzēto sajūsmināts, tūliņ gribēju ar gudro aparātu iepazīties.

— To var, — inspektors piekrita, tikai piekudināja, lai avīzē par eksperimentu nebūtu ne vārda. Kad to apsoliju, Bremze izvilka no kabatas un iespieda man saujā elektrisko bārdas skuvekli.

— Te ir tas brīnumaparāts!

— Nedzen jokus, — es apvainojos. — Tu taču negribēsi man iestāstīt, ka šņabi un kāpostus redzēji šai skuveklī?

— Nevīs skuveklī, bet kafejnīcā, — inspektors pāriboja. — Tepat «Ceļakājā». Kad abi šoferi tur ienāca, es jau biju priekšā. Pusdienoju. Avīzi lasīdams, ievēroju, ko šie ēd un dzer, cik viņiem nokrāpj. «Sīmt piecdesmit var droši,» garais teica, «kāpostus virsū un neviens inspektors nesaostīs, ja uzkulsies.» Tad man iesāvēs prātā šis nelielais triks. Uzskrēju tepat virs kafejnīcas viesnīcā, kur pagaidām esmu apmeties, uzvilku formas tērpu, paķēru aparātiņu un... tālāko tu pats redzēji. Tas ir viss. Tagad atliek gaidīt eksperimenta rezultātus. Ceru, ka lauku bezdrāts telegrāfs darbosies rosīgi.

Vēsts par gudro aparātu no mutes mutē tiešām bija izplatījusies zibenīgi. To apstiprina fakti. Proti: dažos mēnešos dzērumā izraisīto avāriju skaits, runājot statistiķu valodā, rajonā samazinājās par 90 procentiem.

Bet nu rodas jautājums, ar kādām tiesībām teļetonists pārkāpj džentlmeņu vienošanos un izklāsta eksperimenta aizkulises.

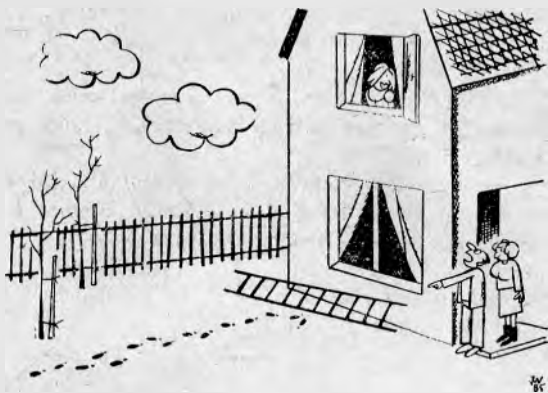
Sev par atļaušojumu publicēju vēstuli, kuru gada nogalē saņēmu:

«Sveiciens no rajona!»

Zīņoju, ka mana eksperimenta noslēpums vairs nav jāglabā. Esmu iemanojis tik āķīga vīra slavu, ka darbā varu iztikt ar to vien, vairs neizmantojot nekādu unikālu tehniku. Nu tad laimīgu Jauno gadu!

Ar biedrisku sveicienu

Jānis Bremze,
autoinspektors.»

— Kas tās par pēdām?
 — Laikam zaķu...

I. Meigallia

— Pret viņu man nav nekas, bet vientuļo salu joki
 ir līdz kaklam!

D. Breikša

Bez vārdiem.

J. Briškis

MERIJA MUSA

BIŠU DŪRIENI

Nopietni gatavodamās nākamajai ģimenes dzīvei, Virģinija iestājās kulinārijas kursus. Vai tad nebija dzirdēts, ka stiprajam dzimumam mīlestība iet caur vēderu... Virģinija nolēma virtuves mākslu apgūt jo plaši, tādā veidā zināmā mērā taisīdamās lauzt nezin no kurienes iegājušos uzskatu, ka šolaiku jaunuves tādas spindzeles vien ir — tikai uz lustēm, no praktiskās dzīves nekā.

Virģinija nebija pārliecināta, ka taisni tā domā arī Oļģerts — viens no pašiem nopietnākajiem vīriešiem viņu darbavietā. Taču Virģinijai Oļģerta uzskati par dzīvi vispār interesēja ļoti. Un ne jau tikai Virģinijai. Jo Oļģerts vēl nebija paguvis apsievioties. Daža dzēlīgāka mēle melsa, ka vīrišķis jau palaidis garām savu laiku. Bet vai tad katram, tikko pasi saņēmušam, vajadzēja skriet uz dzimtsarakstu? Oļģerts gluži vienkārši bija prātīgs. Nu, varbūt mazliet palēns. Gal-

venais, ka šis īpašības piemīta arī Virģīnijai. Tātad varēja domāt par raksturu saskaņu.

Laikam šo saskaņu bija nojautis arī Oļģerts. Jo šad un tad pusdienu laikā viņam iznāca piesēst pie tā paša galdiņa, kur azaidu ieturēja Virģīnija. Ja runā godīgi, tas gadījās arvien biežāk. Un sevišķi tajās dienās, kad Virģīnija sēdēja viena pati. Acīmredzot tā-

pēc, ka ēdnīcā bija brīnum viegli aizsākt sarunu. Ja, teiksim, mākslas izstādē vai teātra izrādes pārtraukumā cilvēkam dažkārt mokoši jādomā: ko tādu varētu pasacīt, lai neizklausās galīgi ikdienišķi un dumji, tad šeit pietika pasmalstīt zupu, lai izdarītu pilnīgi pareizu, pavisam nekļūdīgu secinājumu:

— Atkal gatavais ūdens!...

— Nu, ko var gribēt no tāda milzīga katla, — Virģīnija dziļdomīgi piezīmēja, tas pavēra sarunai plašumu. — Nav jau tā kā mājas ēdiens.

Oļģerts parasti piekrita. Pēc tam viņi apmainījās vēl dažiem teikumiem tādā pašā garā.

Taču vienudien valodas izlēca no ierastajām sliedēm — tiklīdz Virģīnija izrunāja vārdus par mājas ēdienu, Oļģerts vaicāja:

— Jums patīk mājās gatavot ēdienu?

Jautājums izskanēja tik ieinteresēti, ka Virģīnijai kļuva stipri silts. Tā ka ēdnīcas kāpostu vīra bija knapi remdena, tad šis karstuma avots slēpās citur... «Viņš meklē sev saimniecīti» Virģīnija atskārta, taču apvaldījās un atbildēja rāmi:

— Nav jau lielas vaļas.

To varēja saprast gan tā, gan šitā. Kaut gan diplomātiju Virģīnijai neviens speciāli netika mācijs, viņa saprata — tagad nedrīkst strēbt karstu. Turklāt kulinārijas kursus viņa vēl nemaz nebija pabeigusi. Taču Oļģerts, kā jau daždien vīrieši, nekādu teātri nespēlēja un ar nākamo jautājumu savu interesi par darbabiedrību atklāja pilnīgi:

— Bet brīvdienās jūs taču uz ēdnicu neejat?

— Protams, nē, — Virgīnija atbildēja ar zināmu lepnumu un pemetināja vienu teikumu reklāmai: — Sleviete allaž prot pagatavot ko garšīgu.

— Nuja, — Oļģerts smagi nopūtās, — jums ir vieglī. Bet man...

— Oja, kas tad jums kaiš? — šis jautājums ļāva Virgīnijai pavisam legāli aplūkot dēlieša brango stāvu. Nelielās apskates rezultātā viņa pamanīja stipri padilušos matus Oļģerta pakausī. Bet tā būtībā nebija liela vaina. Turklāt ar laiku gandrīz visi virieši pazaudē kuplo galvasrotu. Kāda starpība, agrāk vai vēlāk. Turklāt Virgīnijas māmiņa allaž izteicās, ka znotu gribētu solidu.

— Kad cilvēks gadiem pārtiek no cīsiņiem un pelmeņiem... — šis Oļģerta sakāmais bija kā laipiņa uz Virgīnijas priekšlikumu apclemot viņas dzīvoklīti jau šosēsdien. Nekādus cepešus viņa viesim nesolīja.

— Ja jums nav nekas teilstams pret cāļa frikasē, tad laipni lūdzu.

Oļģerts ieradās precīzi — ne tikai noteiktajā stundā, bet pat minūtē. Ar alpu vijolītēm rokā. Ziedus Virgīnija ielika vāzītē un izdaiļoja galdu, uz kura tika demonstrētas viņas zināšanas kulinārijā.

— Tas nav frikasē, bet sapsni! — jau ēdiena smaržu vien ielpojīs, Oļģerts neskopojās ar cildinājumiem. — Tas droši vien ir ļoti sarežģīti — uzburt tādu brīnumu...

— Ko jūs, bezgala vienkārši, — Virgīnija mēla ar roku. Viņa taču nevarēja stāstīt ciemiņam, ka jau no agra rīta ir uz kājām, ka šo mērci taisījusi pīrmoreiz mūžā,

ka gandrīz sirdspilienus dabūjusi dzert... Nedrīkstēja Oļģertam izrādīt savu vājumu. Lai viņš domā, ka Virgīnijai viss iet no rokas virtuves lietās. Vai tad nu viriešiem katrs sākums jāatšifrē.

— Es gan ne mūžam nevarētu pagatavot ko tamīdzīgu, — kad šķivis bija tukšs, Oļģerts atzīnās ar neslēptām skumjām.

«Viņam ir mazvērtības komplekss. Tas bieži gadās viriešiem

ar pamatīgu miesas būvi.» Virģīnija atcerējās kādā grāmatā lasīto. Turpat bija rakstīts arī tas, ka tādiem cilvēkiem jāpalīdz sev noticēt. Un Virģīnija uz karstām pēdām metās to istenoti:

— Es ticu, ka jūs varat Klausieties, kā to dara ...

Un viņa lēnītēm, atdarinādama kulinārijas kursu pasniedzējas In-tonācijas, izklāstīja Oļģertam ēdiena recepti. Šķiet, viņš tiešām sāka ticēt saviem spēkiem, jo lūdza teikto atkārtot vēlreiz un sameklēja kabalas grāmatīgu pierakstam. Tas Virģīniju mazliet samulsināja. Viņa jau gribēja bilst, ka ģimenē pietiek ar vienu pierakstu burt-nīcu — Virģīnijai tāda jau bija. Bet tad viņai iešāvās prātā, ka ... «Iespējams, viņš mani pārbauda, grib zināt, vai ēdienu nav gatavojusi mamma ...» Un viņa no savas piezīmes atturējās.

Oļģerts parādīja arī neviltoju interesi par zemeņu krēmu — Virģīnijai divreiz nācās atkārtot putukrējuma un želatīna proporcijas, kamēr viesim izdevās visu pareizi pierakstīt. Pēc tam viņi parunāja par riekstu grauzdēšanu un augļu cukurošanu. Virģīnija smējās, kad noskaidrojās, ka Oļģerts, izrādās, no tā visa nezināja ne nieka, lai gan teicās esam liels kārumsnieks. Ir tomēr patīkami just savu pārākumu. Virģīnija teica:

— Nākamajā brīvdienā es jūs aicinu uz suflē franču gaumē.

Oļģerts mēmā apbrīnā pasīta uz augšu rokas, un viņa skatā bija kaut kas no dievināšanas ... Tāpēc, ciemiņu izvadījusi, Virģīnija sāka apzvanīt draudzenes: vajadzēja noskaidrot, kurā ateljē vislabāk šuj kāzu kleitas. Viņa bija pārliecināta, ka šo pasūtījumu nāksies izdarīt vistuvākajā laikā. Jā, cik jauki un precīzi tomēr, ka viņa atzģāja apģūt virtuves mākslu, nevis kādas tur diskodejas.

Katras nākamās pusdienas pie Virģīnijas bija maza kulinārijas mākslas izstāde. Ko tā maksāja, zināja vienīgi viņa pati. Bet nekas taču cilvēkam, it sevišķi ģimenes laime, nekrit no debesīm par ballu velli. Un vai tad Oļģerta apbrīna nebija to negulēto stundu un izdoto rubļu vērtā? Viņš parasti vispirms bērnišķīgi apģūsnoja salātus, uz-koģamo un visu pārģejo. Tad iekrita grģtsirdģbā:

— Nģ, es gan nekad neko tādu nevarģtu dabģt gatavģ ...

Un Virģīnija parģdģja apskauģamu gribasspģku, klģstģdama visus kulinģrijas noslģpumus, kurus jau bija apģuvusi pati. Draudģenes

neticēja, ka abi visu laiku runā tikai par ēdienu gatavošanu — tas nevarot būt!... Bet Virgīnija taisni lepojās ar to, ka viņas un Oļģerta attiecības ir ārā no parastības sliedēm. Nu, protams, viņai jau gribējās gan, lai drīzāk izskanētu bildinājuma vārdi — komisijas veikalā bija parādījušies tik burvīgi balti plīvuri... Taču nopietns cilvēks visu pamatīgi apsver, tā Virgīnija domāja. Bet pie viena viņa domāja arī par to, kā tomēr likt Oļģertam izrunāt liktenīgos vārdus. Vienkārši — palīdzēt, jo viņš ar savu mazvērtības kompleksu droši vien Virgīniju turēja par daudz augstāku būtni.

Virgīnija nākamajam cīņastam nolēma izcept maizītes, kuras bija pazīstamas ar nosaukumu «Bišu dūrieni». Viņa jau paredzēja, kā Oļģerts brīnīsies ne tikai par šiem vārdiem, bet taujās arī par būtību — no kurienes tāds nosaukums. Tad Virgīnija mierīgi, bet rotaļīgi bildīs, ka to droši vien izgudrojusi kāda jauna sieviete ar savainotu sirdi — tāpat kā viņai... Nu, un kad Oļģerts vaicās, no kurienes tā vaina, Virgīnija tiks nepārprotami manīt, ka viņš var to izārstēt... Atliks tikai sadoties rokās!

— Bišu dūrieni? Mijā Virgīnij, tas taču nevar būt, ka tu esi dabūjusi gatavu kaut ko tik debešķīgu! — viņi jau pietiekami daudzas pusdienas bija baudījuši pie viena galda, lai būtu uz «tu».

— Kāpēc tad nevar būt? — Virgīnija mazliet sapīka, jo juka lecerētais scenārijs.

— Tāpēc ka šīs maizītes kādreiz taisīja mana nelaiķa vecmāmiņa, un es jau domāju, ka dievīgā recepte būs kopā ar viņu aizgājusi kapā, — to sakot, Oļģerts meklēja pēc nēzdogas, lai noslaucītu asaru, — Viņa vienīgā to zināja!

— Kā redzi — tu esi aļojies. Nekā sarežģīta tajā cepšanā nav, — Virgīnija juta greizsirdību pret aizsaulē aizgājušo vecmāmiņu un gribēja viņu nocelt mazliet zemāk no pavārmākslas pjedestāla. — Ņem miltus un izsijā uz mīklas dēļa...

Protams, Oļģerts visu kārtīgi pierakstīja. Nu jau viņš šā tā neskrāpēja kabatas grāmatiņā, bet bija šim nolūkam iegādājies mākslinieciski iesietu sējumu ādas vākos. Beidzts rakstīt, Oļģerts sakārtoja kaklasaites mezglu, nokāsējās un teica:

— Tu, Virģinij, nemaz nezini, cik es tev esmu pateicīgs.

«Nupat tas mirklis ir klāt... Cik ļaabi, ka nesasteidzināju!» Virģinija domāja, bet izlikās nesapratusi:

— Par ko?

— Tu mani atbrīvoji, — Oļģerts sacīja un noskūpstīja viņai roku. — Jā, tu padarīji mani neatkarīgu no sievietēm, kuras to vien ir darījušas, kā mēģinājušas nopirkt manu brīvību par karbonādi vai puķiņu. Tagad es mierīgi varu iztikt ar brokastīm, pusdienām un vakariņām. Kādēļ man mājās būtu vajadzīga kāda īpaša būtne, ja es pats pēc tavām receptēm protu gatavot visvisādus gardumus? Šodien iegūtā «Bišu dūrienu» cepšanas māka ir virsotne, par kuru es pat neblju iedrošinājies sapņot! Paldies tev!

Vai vēl jāteic, ka Virģinija pēc Oļģerta aiziešanas iegrīma ilgās pārdomās — par vīriešu dabu un vispār... Viņai radās liela vēlēšanās šo pārdomu rezultātu darīt zināmu arī Oļģertam. Bet nebija tādas iespējas — viņš vairs ēdnīcā nepusdienoja. Tagad viņš kārtīgi gāja mājās mīloties ar paša gatavotām maltītēm.

Bet — dzīve ir dzīve un nekas tajā nestāv uz vietas. Tāpēc Virģinija iestājās šūšanasursos. Un, kad kolēģis Romāns, visumā jauns un neprecējies, izrādīdams pastiprinātu interesi par Virģinijas modīgajām biksēm, apvaicājās, vai pati tās šuvusi, viņa atbildēja:

— Jā.

Taču izlikās nedzirdam Romāna papildjautājumus par mērīšanas sistēmu un viņu apstrādi. Un, kad kolēģis kļuva pārlieku uzstājīgs, viņa strupl noteica:

— Katram meistaram ir savs amata noslēpumi.

PIRKUMS

Darbojas: Slipētā,
Naivā.

Slipētā: — Miļā, kas tev par skaislu mētelī? Kur pirkī un cik maksāji?

Naivā: — Veikalā...

Slipētā: — Ko tu saki? Un tur vēl palika?

Naivā: — Tev nederēs, izmērs būs par mazu.

Slipētā: — Nesaki vis! Es visu ko dabūju mugurā. Kļau, bet krāga gan varēja būt citāda, un pogas vajag nomainīt.

Naivā: — Man gan patīk šitās pašas.

Slipētā: — Un kabatas nekur neder, un atloki par īsiem. Jā, un cik tad šilāds sašūstījums maksā?

Naivā: — Lēts jau nav.

Slipētā: — Miļā, tad tu esi pārmaksājusī. Šitādu var dabūt uz pusi lētāk.

Naivā: — Lētāku tur nebija.

Slipētā: — Nu, tur jau varbūt arī nebija. Bet es zinu, kur var dabūt.

Naivā: — Ko nu vairs! Mētelis man jau mugurā.

Slipētā: — Velc nost, nesaki, ka valkāts, un ejam!

Naivā: — Uz kurieni?

Slipētā: — Pie Marijas. Uz komisijas veikalul Viņa pārdos kā jaunul

Naivā: — Bet jauns jau arī ir.

Slipētā: — Par divdesmit procentiem lielāku nodilumu viņa tev necenos.

Naivā: — Bet nav taču nodilīs ne par diviem!

Slipētā: — Klausī, ko tev sakul Nopirksim puķītes, kādu šokolādes kastī. Marija ir savs cilvēks.

Naivā: — Bet man to mēteļi vajag!

Slipētā: — Aiziesim pie Emmas.

Naivā: — Pie kādas Emmas?

Slipētā: — Tu viņu nepazīsti. Tāda blondā ar suni.

Naivā: — Kas tas par suni?

Slipētā: — Sugas. Dabūsim desu. Emma patīk, ja sunim kaut ko atnes.

Naivā: — Lai tak viņa pati pērk savam sunim desas!

Slipētā: — Tu gan dzīvo kā pa mākoņiem! Ciet labāk klusu un

klausies. Ieskriesim pie Ilgas. Viņa ir kā traka uz visādiem mākslīniekiem. Un tev tak teva brālīšs kaut ko mālē...

Naivā: — Sienas viņš mālē, sienas!

Slīpētā: — Jo labāk!

Naivā: — Kāds tam sakars ar desām?

Slīpētā: — Muļķīte! Ilga pazīst Adeli.

Naivā: — Ā, un tā Adele strādā desu velkalā?

Slīpētā: — Nekur viņa nestrādā. Viņa atkal precas.

Naivā: — Daudz laimes!

Slīpētā: — Nesaprotu, ko tie vīrieši viņā atrodi! Ne tur no ārpuses, ne no iekšpuses. Ja es būtu vīrietis...

Naivā: — Bet tu neesi!

Slīpētā: — Nu, un paldies dievam! Tas tikai trūka, lai es būtu vīrietis! Kur mēs patikām?

Naivā: — Pie tās preliģās Adeles, kurai nav ne iekšā, ne ārā.

Slīpētā: — Tad redzi! Adeles tagadējā vīra iepriekšējā sieva ir Solveigai tikpat kā māsa...

Naivā: — Kādai Solveigai?

Slīpētā: — Solveiga ir tieši tas cilvēks, kas mums vajadzīgs! Var skaitīt, ka Emma ar visu suni mums jau kabatā!

Naivā: — Kādas šausmas!

Slīpētā: — Kāpēc šausmas? Solveiga mums iedos desas, ja būs omā — piesviedīs varbūt vēl kādu kauliņu. Solveiga ir zelta cilvēks, ja nu vienīgi kādu puķīti, kādu labāku smaržu pudelīti...

Naivā: — Un tad mums Emma būs kabatā ar visām desām!

Slīpētā: — Suns ar desām! Suns!

Naivā: — Nu labi, suns! Suns būs kabatā ar visu Emmu!

Slīpētā: — Emma pazīst Bārdi.

Naivā: — Es arī pazīstu Bārdi. Lolli elenu viņa dzeju!

Slīpētā: — Dzeju! Viņa saka — dzeju! Es runāju par Bārdi, kam sieva par iztrūkumu ielika cietumā.

Naivā: — Lūdzu, rēpīn mani iekšā noziedznieku pasaulē!

Slīpētā: — Nepiesāuc nelaimi — Bārda vēl ir ārā. Un Bārda pazīst Mariju.

Naivā: — To Mariju tu jau vienreiz pieminēji.

Slīpētā: — Tā nebija tā Marija, tā bija otra Marija.

Naivā: — Ir ar cilvēkiem tik vienādi vārdi...

Slīpētā: — Tā Marija ir no komisijas veikala, šitā — no gatavajiem apģērbiem. Tāda melni sprogaina ar Siāmas kažl. Savs cilvēks.

Naivā: — Un kas tam kažim iet pie sirds?

Slīpētā: — Tam kažim ar to nav nekāda sakara! Bārda mūs save-dis ar Mariju, un Marija tev izgādās lētu mētelī!

Naivā: — Tad tā arī būtu teikusi!

Slīpētā: — Tā arī es saku! Aiziesim pie Ilgas, Ilga pazīst Adeli, Adeles vīra sieva ir Solveigas labākā draudzene...

Naivā: — Solveigai ir desa, Emmai ir suns...

Slīpētā: — Emma pazīst Bārdu, Bārda pazīst Mariju. Nu tas tak, mīļumiņ, ir vienkāršāk par vienkāršu.

Naivā: — Un viņiem visiem puķītes, konfektītes, kauliņus un peķītes...

Slīpētā: — Par pelēm nav runa! Tas kaķis peles neēd!

Naivā: — Vienalga, iznāk dārgi! Par tādu naudu var nopirkt trīs mēteļus!

Slīpētā: — Zināms, ka dārgi! Un tu par velti gribi lēti nopirkt? Ei, kur tu skriesi? Un kā tad paliek ar mētelī?... Nē, nu tiešām! Aizjoza, ne paldies nepateikusi! Dari nu otram labu, notērē tikai savu dārgo laiku! Kur viņa teica tos mēteļus var dabūt? Jāskrien, varbūt vēl nav izķertil...

— Vecomamm, kādi izskatījās spāņu zābaki, kurus vecos laikos taisīja cilvēku mocīšanai?

— Mamma tev parādīs — viņa akurāt tādus pat ir nopirkusi...

M. Ramane

Par to, ka Lavīnija negaidot un nesagatavojusies nonāca savas dzīves krustceļēs, viņa var pateikties tai čūskaī Ivonnai.

Tā vai citādi, skaļi gan viņa to nekad neteiks.

Ivonna, vai zīnāt, to nemaz nav pelnījusi.

— Klausies, — Lavīnija uzrunāja savu vīru Jonatānu, ar kuru teju teju divdesmit gadu bija nodzīvojusi saskanīgā laulības jūgā, — kas bija tavs vectētiņš?

Jonatāns apmulsis palūkojās Lavīnijā. Nē, bet viņas seja bija pašam nopietna, nē, bet viņa nesmējās... Un tāpēc viņš juta uzplūstam liegas pateicības trīsas, varbūt ne savā, bet sava vectētiņa vārdā, par kuru tik negaidītā un aizkustinošā kārtā bija paaugstinājies Lavīnija.

— Viņš bija kurpnieks, — Jonatāns tad kautrīgi bilda, un no tālālas bērniības viņam nāsis iesitās zābaksmēra smarža. Jonatāna vectētiņš vienmēr nospodrināja visus apavus, kurus atdeva īpašniekam pēc labošanas, un viņš būtu līdz sirds dziļumiem pārsteigts, uzinājis, ka mūsu pirmrindas apavu remonta darbnīcās ar tādiem sākumiem vis nekrāmējas.

— Karpnieks, — Lavīnija novilka. Iestājās klusums, un, kaut Lavīnija nebija bildusi nevienu nosodošu vārdu, sirds dziļēs Jonatāns saprata, ka sieva ar saņemto informāciju nav apmierināta. Tādas fineses cilvēku attiecībās izveidojas, kad kopā nodzīvoti gandrīz divdesmit gadi. Tāpēc viņš sadrūma.

— Tad jau man vairs nav ko jautāt, kas bijusi tava vecmāmiņa, — viņš izdzirda sievas balsi. — Droši vien mājsaimniece, vai ne?

Jonatāns bēdīgi palocīja galvu. Likās, ka telpā bez kādas pieteikšanas ielavījies sēru eņģelis.

— Jā... — Lavīnija gari novilka. — Ar tādiem senčiem slavens vis neklūsi.

— Ko tas nozīmē? — Jonatāns riskēja pajautāt.

— Tu jau nesapratīsi, — Lavīnija atsacīja. Ja cilvēkam paziņo, viņš nesapratīšot, viņš tūlīt par varas makti cenšas saprast, pat ja

tas ir pāri viņa spēkiem. Arī Jonatāns enerģiskāk nekā parasti lūdza sievu sniegt paskaidrojumus.

Kas Lavīnijai atlika? Viņa skaidroja, cik spēdama populāri. Piemēram, viņa teica, no nekā nekas nerodas, — vai ne? Bet, ja nu kaut kas tomēr jau radies, tad tas uzskatāms par pamatu. Vēlākam un stipri lielākam kaut kam. Mēs visi zinām iedzimtības lielo nozīmi, — vai ne tā? Mūziķu ģimenēs dzimst topošie jaunie mūziķi, vai nu vecāki to vēlētos, vai ne. Parasti jau viņi ar to samierinās, tas ir, vecāki. Arī no gleznotājiem var rasties atkal jauni gleznotāji. Rakstnieki otras paaudzes rakstniekus reproducē daudz retāk, līdz šim vēl nav noskaidrots, kāpēc tā. Taču visi iepriekšējie piemēri mums uzskatāmi rāda — tur, kur ģimenēs ilgstoši valdījusi kulturāla, mākslinieciska gaisotne, pastāv daudz lielākas iespējas dzimt jauniem ģēnijiem, pēc kādiem sauc un ilgojas visa cilvēce.

Šajā vietā Lavīnija uz brīdi pieklusā. Mums nav pamata pārnest viņai tādu rīcību, jo viņa jau bija pateikusi pietiekami daudz, Jonatāns sēdēja kā nolēmēts.

— Vai tu apšaubi manus vārdus? — Lavīnija pajautāja, un Jonatāns trīsošā balsī atdvesa, ko nu, prātā viņam nenākot tā darīt. Viņš, lūk, tikai nesaprotot...

— Vēl vienmēr tu nesaproti, — Lavīnija zēlojās. Un tad viņa izšāva, labi, viņa teikšot, kā ir, vai viņai kādi noslēpumi no sava vīra turami, vai Jonatāns varot iedomāties, tā čūska Ivonna gribot laist savu spradzi turpat, kur rudenī gatavojas startēt Lavīnijas — un Jonatāna, saprotams, — atvasīte Saulgaida, un Lavīnija teikusi, vai nu spradzim jaudas pietikšot, tur rozentālos tā lieta neesot pa jokam, bet čūska Ivonna tikai neglīti nosmējusies, talants, lūk, esot galvenā lieta, nevis iekalšana, un, kas uz talantu attiecoties, tad Ivonnai tante esot bijusi zīmēšanas skolotāja! Un, kam jau senčos gudrības zīmogs uz pieres...

— Nu lai taču, — Jonatāns rāmi sacīja, bet Lavīnija bija iekarsusi ne

pa jokam, čūska Ivonna bija ledzēlusi viņai pašā sirds bedrītē, un tāpēc viņa teica, tā nevarot būt un palikt, ka visiem esot, bet viņiem ne, nekad un neparkot!

— Vai tad tev rados nav neviena mākslinieka? — viņa griezās pie vīra ar frontālu jautājumu, un, kaut Lavīnijas acis kareivīgi zibēja, Jonatāns jūta gan, ka patiesībā Lavīnijas sirds kā briedis pēc ūdens avotiem brēc pēc cilvēciskas palīdzības. Bet viņš nevarēja atcerēties. Un, jo vairāk viņš gribēja, jo vairāk nevarēja.

— Manas vecmāmiņas brālis spēlēja lielo tauri, — Lavīnija godbijīgi leminējās. — Viņš bija ugunsdzēsējs, bet lai, es turpmāk teikšu, ka simfoniskajā orķestrī. Galu galā starpība nav tik liela, mūzika paliek mūzika, un, nebijuši vecie laiki, kad māksliniekam bija šausmīgi grūti izlauzt sev ceļu, viņš noteikti arī būtu līdz tam orķestrim ticis.

Lavīnija aizsapņojās. Viņa teica, vajagot tikai papēlīt... Un viņas acis kvēloja pacilāta aizrautība, nūdien bija patikami skatīties. Lai aizraujas, Jonatāns domāja, tad viņam uzreiz arī sagribējās dot savu artavu slavenu radu meklēšanā un atrašanā. Lai tā Ivonna nemaz nedomā, Jonatāns arī mīl savu Sautgaidiņul! Tāpēc viņš, visu labi pārdomājis, uzrakstīja vēstuli tantei uz miligu, kļušu mazpilsētiņu. Tantei tāpat nebija citu ko darīt, lai palauza galvu, varbūt atcerēsies. Lavīnija, par vīra rīcību uzzinājusi, uzslavēja to sītiem vārdiem un no savas puses aizrakstīja trim tantēm, nu jā, radu skaita ziņā Lavīnijai tiešām bija laimējies. Un, vēstules aizsūtījuši, viņi satraukti sāka gaidīt atbildes. Lavīnija domāja, nu gan viņa to čūsku Ivonnu iedzis zemē iekšā, — un vai nebūs pelnīts? Ak, lai Ivonna kur Ivonna, Lavīnija tiešām bija dzīvojuši kā uz vientuļas salas. Cilvēki viņai apkārt neatlaidīgi un rūpīgi pētīja savus radu rakstus un kāra pie sienām izbalējušas radu bildes no gadsimta sākuma. Vienai Lavīnijas paziņai pat bija iekārtots speciāls radu stūrītis, visa siena vienās bildēs, un, kad ciemiņi atnāca, paziņa pacilātā balsī sniedza paskaidrojumus. Viņa teica, piemēram, tas ar tām Vilhelma ūsām esot bijis

No otras tantes atbilde nepienāca, tā, nabadzīte, laikam bija aizgājusi labākā pasaulē. Bet trešā tante atbildēja gan, un vai, ko viņa pastāstīja! Viņa atminējās, ka pašai divas radnieces izmācījušas par mājskolotājām un mācījušas kungu bērnu!

— Zīmēšanas skolotājas, — Jonatāns leteica.

— Viena no viņām, — Lavīnija bija lietišķa.

Vēstulē vēl bija stāstīts par vienu skroderi («Drēbniekmeistars» Lavīnija formulēja), un vēl tante savā veca cilvēka tuvredzībā bija pieminējusi vienu cara laika žandarmu, viņa atcerējās to tāpēc, ka žandarmam bijušas tādas ūsas! Lavīnija paraušīja plecus, un Jonatāns istajā laikā sacīja, katrā ģimenē gados melnā avs: tās, jo ātrāk aizmirstot, jo labāk.

Lavīnija nolika vēstuli uz vecmodīga šujamgaldiņa, kuru nesen bija ievietojuši viesistabā. Viņa lūkojās uz Jonatānu, gaidīdama, ko vīrs vēl teiks, bet Jonatānam nebija vairs nekā sakāma. Aizjūsminājies sievai līdzī, viņš tagad pilnīgi nevietā bija sācis domāt, ka vērtīgāki par sen izputējušiem radiem, kuriem viņi dzina pēdas, tomēr būtu dzīvi radi vajadzīgākajās vietās, piemēram, televizoru labošanas ateljē (viņiem bija gadījies sevišķi nīkīgs krāsu tālrādis), būvplacī (ja nevajadzēs pašam, vienmēr atradīsies pusducis draugu, kuri ceļ vai remontē mājeles) un tā tālāk. Viņš nupat jau gribēja savas domas darīt zināmas Lavīnijai, bet tā pasteldzās priekšā:

— Tagad mēs arī esam kaut kas!

Lavīnija zināja, ko dara. Grāmatu uteni viņa par višai dīzu cenu nopirka zaļa plīša albumu, no kura lappusēm vērās bargi ūsaini un bārdaini tēli, kā arī korsetēs iesprādzētas jaunkundzes un cienīgas matronas ar baltpriekšautotu un mellezķotu bērnu pulciņiem. Ja vien labi gribēja, vai katrā otrajā no tiem visiem varēja saskatīt Lavīnijas klasiskos vaibstus («Un manus?» Jonatāns aizvainots ievalcējās, — jo vai tad viņš bija slīktāks, ko? Uz to sieva mīļi paskaidroja,

taid tomēr jāpērkot vēl viens albums, jo Lavīnijas un Jonatāna ceļi taču bija krustojušies tikai pirms kādiem divdesmit gadiem). Jonatāns vēl pāris reizes aizstaigāja līdz utenim, bet tā rosigākie pārdevēji bija patrenkāti, tāpēc otru albumu iegādāties viņam neizdevās, bet līdzekļus tam viņš nebūtu zēlojis.

Ja tev kaut kas ir, tad tu kaut kas esi. Zelta vārdi! Ar savu senču albumu Lavīnija kļuva savējā starp savējiem citu tādu senču meklētāju pulciņā. Kādā svecotā vakarā, kad kārtējo reizi tika citātas ģimeņu leģendas un sanākušie jūsmīgi stāstīja, cik divainas, varētu leikt, svētbijīgas trīsas viņus pārņemot, ejot vai braucot pa ceļiem, kurus reiz minušas dārgo aizgājēju kājas, Lavīniju pārņēma īsts apgarotības vilnis, viņa mirdzošu skatienu pavērās griestos un teica, viņa pat, piemēram, reizēm savā rīcībā jūtot kādas divainas liktenisaites, kādu neredzamu sakarību un atkarību no saviem priekštečiem un tad viņa spējot rīkoles tikai tā vai arī atbilstoši pilnīgi citādi, to diktējot senču ētoss. Atskanēja piekritoša dūkoņa, un dažs labs no klātesošajiem nozūdiņās, kāpēc viņš pats nav varējis tā pateikt, vai viņam grūti bija aizdomāties un tādu gudrāku vārdu sameklēt. Bet nu prioritāte piederēja Lavīnijai, un viņa to nesa kā Praurīmas priesterienes šķidrautu vai ko nu tās toreiz valkāja. Lavīnija varētu būt laimīga, un, ja nu viņa tāda tomēr nebija, tad senču kults tur galīgi nebija vainojams. Pašiem cēlākajiem raksturiem gadās sastapties ar pilnīgi nepelnītām grūtībām, tā tas tiešām ir, un daudzi cēli raksturi to var apliecināt. Saulgaida, raug, nebija tikusi iekšā rozentālos un, lai nelaime būtu pilnīgāka, Ivonnas spradzis bija ticis gan! Saulgaida druscīņ paraudāja un tad iestājās tehnikumā, un, padomājiet, pēc laiciņa viņa pilnīgi ar to samierinājās, bija priecīga un sāka labi mācīties. Viņa brīnījās, ka Lavīnija nožēlo viņas sūro likteni, un vienu reizi teica pat, lai taču mamma liekotos mierā. Vai Lavīnija drīkstēja likties mierā zinādama, ka daudzi par Saulgaidiņu neapdāvinātākl mācās tai kārotajā prominentajā iestādē? Protams, ne, bet tā bija nelaime, pret kuru nav iespējams cīnīties. Reizēm Lavīnija ilgi vērās zaļā plīša albuma biežajās lappusēs, un no katras bildes viņai preli lūkojās dārga radnieka vaigs, nudien, Lavīnijai jau tā likās! Jo vairāk

pēc tam, kad izredzētu ciemiņu pulciņš bija saskatījies vajadzīgo līdzību. Arī jūs man nevarat palīdzēt, Lavīnija domāja, un acis viņai sakāpa sūrumš, bet viņa neraudāja, nē, jo raudājusi nebija neviena no mājskolotājām, par žēlsirdīgo māsu nemaz nerunājot... Pag, vai tā nebija Jonatāna rados vai pat... Lavīnija uzreiz neatcerējās, bet parasti no šādiem svētkeres brīžiem viņa cēlās, garīgi stiprināta. Dubultsmagi Lavīnijai tāpēc bija apjaust, ka viņas vienīgais bērns, kura dēļ īstenībā sākta šī senēkopība, arvien vairāk no tā visa attālinās, ja vien Saulgaida tam jebkad bija tuvu jutusies. Ak, mūsu dārgie akcelerāti ir tik bezjūtīgi, un, jo bezjūtīgāki, jo vairāk maigas mīlestības un rūpju mēs tiem dāvājam! Reiz Lavīnija atrada savu dārgo albumu aplietu ar sveču taukiem; Saulgaida, protams, neatzinās, bet mātes aizdomas gūlās pār viņu melnas un smagas. Kad Lavīnija, tirīdama zaļo plīšu ar visādiem speciāliem traipu izņemšanas līdzekļiem, raudzīja mīkstināt meitas sirdi, runādama pacilājošus vārdus par pagātnes manojumu un senču godu, kurš mums, šodienas paaudzei, jāspodrīna spožāks par spožu, Saulgaida nepieklājīgi iespurdzās, pajautāja mammai, vai viņa aizmirsusi, kur pati šo albumu iegādājusī, un aizrādīja, ka visa tāda senču apjūsmošana māžošānās vien ir... Tad Lavīnija pavērs meitā, cik spēdama pārmetoši, un bilda:

— Bet vai tu vari apgalvot, ka viņi tādi neizskatījās un nebija? Un pat ja tā, tad kā simboli...

Saulgaida sprauslodama aizskrēja. Tagad Lavīnijai no tiesas apbira asaras. Viņa nolēma no šī brīža sākt nopietnu meitas audzināšanu, un tas bija labs lēmums, tikai maķenīt par vēlu pieņemts, jo Saulgaida vairs nevēlējās audzināties. Viņa paziņoja, ka esot jau pieaugusi. Vai tikpat kā pieaugusi, un, kad Lavīnija ciešāk palūkojās meitā, viņai negribot nācās tam piekrist, tas nekas, ka piekrita kļusībā.

Pieaugusi meita! Kādas šausmas! Tad jau viņa var arī sagribēt precēties!

Un, vai zināt, viņa to gribēja gan. Pareizāk, ne tik daudz viņa, cik kāds viņš, kuru sauca par Jurgī un kurš bez aplinkiem pateica par saviem visnotaļ nopietnajiem nolūkiem.

Lavīnija vispirms gribēja izsviest jauno censoni pa durvīm. Pēdējā brīdī saprāta balss viņu brīdināja, ka tas nebūs pareizi darīts. Tas, kuru izmet pa durvīm, var nākt otrreiz, pa logu. Un ja nu tas tieši ir Saulgaidas jaunavīgās istabiņas logs? Tāpēc viņa savaldijās un leica, viņa jau neko, precēšanās esot divu cilvēku darīšana, bet ar to gan vēl neesot sacīts, ka trešajam tur nebūtu nekādas teikšanas. Un vispirms viņa gribot zināt, kādi Jurgim vecēki arī, protams.

— Kas vēl nebūs! Kādi niekil — Saulgaida sparīgi sauca pa vidu. Jurgis lūkoja atbildēt patiesi un godīgi. Viņš tikai nezināja, kādos amatos tēva vecēki bijuši un vai tie vispār bijuši amati, viņam liekoties, ka ne, un tas jau bija nelāgi, bet pavisam slikti izskatījās, ka viņš nekā nezina par saviem tālākajiem senčiem, viņš briesmīgi izbrīnījās, uzzinājis, ka tas kādu varētu interesēt.

— Tas taču nav svarīgi, — Jurgis teica, un Saulgaida locīja galvu viņa vārdiem līdzī, bet Lavīnija norādīja, tas esot pat ļoti svarīgi. Iedzimtība un gēni, un vispār, viņas sirdsapziņa neatļaujot viņai izdot meitu pie vīra, par kura dzimtas godu un tradīcijām viņai nav visnotaļ apmierinošu ziņu. Jurgis mēmi rīja gaisu, tas izskatījās jocīgi, bet Saulgaida nesmējās vis, viņa sāka raudāt, to viņa nebija darījusi kopš četrpadsmit gadu vecuma, un mamma jau domāja, viņa būs aizmirsusi šādu izdarību, bet re, nebija, raudāja gan, un uz ģimja viņai uzmetās neglīti sarkani plankumi, un viņa elsoja, kā mamma drīkstot Jurgī apvainot! Mamma aprādīja, viņa neapvainojot, viņa īkai vēloties uzzināt visu patiesību, gan vēlāk Saulgaidiņa pati viņai par to būšot pateicīga! Isā, bet emocionālā runā Lavīnija attētoja krietno mežsargu un apzinīgo mērnieku, no kuriem pirmais nebija nošāvis nevienu zaķiti, lai pēc tam, pirkstus laizīdams, to apēstu, bet otrs — nekad nevilcīs šķību robežu, lai kādi labumi viņam solīti; viņa atcerējās dzižā meža dravnieku ar maigo mūziķa dvēseli; vai kāds par viņu drīkstētu teikt, ka viņš kaut vienu bitīti nospiedis, nē, labāk viņš ļāvis sevi sadzelt cauru-

mainu kā sietu, un kāzās un cūku bērēs viņš vienmēr spēlējis pilnīgi par velti! Un kur tad vēl palika žēlsirdīgā māsa, kura pati slima un ar augstu temperatūru apkopusi ievalņotos tik labi, ka pat profesors tāds un tāds apraudājies, to uzzinājis! Lavīnijas acis kvēloja un vaigi dega, šos sava dzimtas goda košākos piemērus citu pēc cita gaismā ceļot, un Saulgaida raudzījās mammā

caur pieri, un Jurgis bija kļuvis pavisam kluss.

— Tā tas ir, bērni, — Lavīnija beidza savu vēstījumu. — Tagad, jūs, Jurgi, pats redzat, no kādas izcilas ģimenes nāk Saulgaida, un saprotat, ka mēs nevaram viņu atdot pirmajam garāmgājējam, kurš pat nav spējīgs nosaukt savus priekštečus trešajā paaudzē!

Jurgis klusēja, un tad Saulgaida izskrēja no istabas, Jurgi sev līdzī paraudama. Un vakariņās viņa arī nenāca, kaut Lavīnija vairākas reizes izsaukājās gar meitas durvīm. Bet no rīta viņa, vai varat iedomāties, bija aizskrējusi bez brokastīm!

— Nekas, pusdienās ēdis vairāk, — Lavīnija sevi mierināja. Kad pusdienas pienāca un pagāja bez Saulgaidas, Lavīnijai, lai nomierinātos, bija jāmeklē nervu zāles. Vakarā, no darba pārnācis un par notikušo uzzinājis, Jonatāns vērās sievietē ar mēmu pārmetumu acis, un citkārt Lavīnija uz viņu par to būtu sakliegusi, tagad viņa to nespēja. Pašā vakarā viņa pamišus ar Jonatānu apzvanīja visu pa ziņu dzīvokļus. Laikam lieki sacīt, ka nevienā no apzvanītajiem dzīvokļiem Saulgaidas nebija.

Nākamajā dienā Lavīnija zvērēja Saulgaidu iekaustīt.

Aiznākamajā dienā viņa apsvēra iespēju doties uz miliciju, un tikai doma par ģimenes godu liedza viņai to darīt.

Aiznākamajā dienā Lavīnija bija domās piedevusi meitai visu nodarīto un lēni krita izmisumā.

Tās pašas dienas vakarā viņiem piezvanīja Jurgis un, balsij druscip ķeroties, teica, Saulgaida esot pie viņa un viņi jau esot piete-

kuši laulības reģistrāciju. Jo viņi stipri milot viens otru. Un vispār, arī armiju Jurgis jau esot izgājis.

— Nu tad jau labi vien ir, — Jonatāns bailīgi bilda, kad Lavinija viņam pastāstīja jaunāko informāciju.

— Labi! — sieva traģiski iesaucās. — Tu saki labi, bet tu nemaz neapdomā, kāds cilvēks tagad ienāks mūsu ģimenē, viņš taču ir tukša lapa, viņš nezina savus senčus, — vai tas mums nebūs negods? Man vēl nesen kāds paziņa teica, ar jūsu radu rakstiem, viņš teica, jūs par znotu esat pelnījuši vismaz zinātņu doktoru, ministrijas atbildīgu darbinieku vai kaut ko tādu! Un tas Jurgis, padomā tikai...

— Bet armiju izdienējis, — Jonatāns apdomīgi bilda. — Mūsu laikos tā ir liela lieta!

Lavinija neatbildēja, viņa bija sākusi raudāt, pie tam rūgti, jo viņas bēdas bija lielas un dziļas, un, vēl gulēt iedama, viņa šņaukājās un speciāli paņēma tīru mutautiņu, viņa bija sagalavojusies liet asaras visu nakti, proti.

Bet pašā nakts vidū, kad Jonatāns, paldies dievam, jau bija ielaidies tādā pussnauvē, viņu iztraucēja Lavinijas balss:

— Klausies...

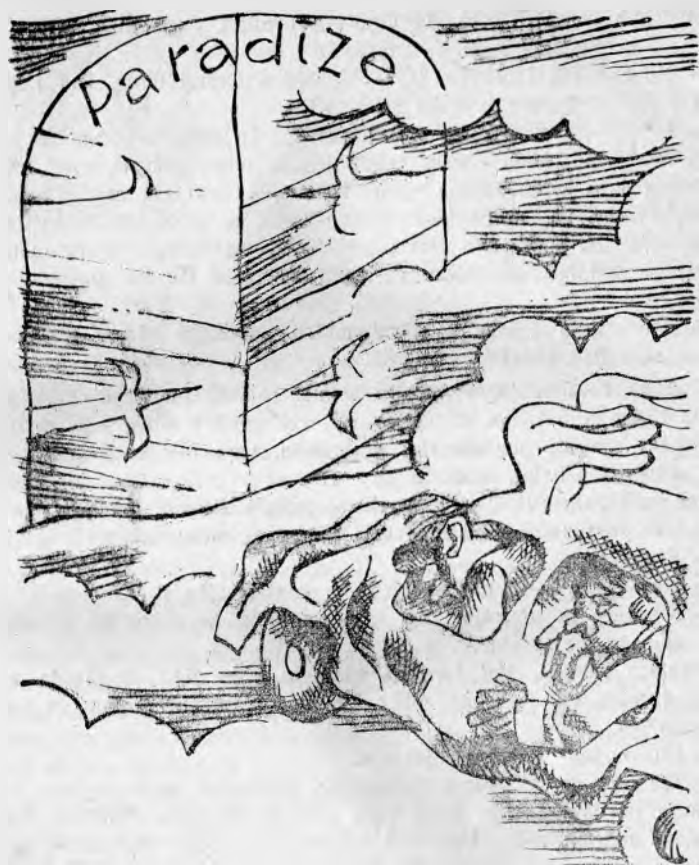
— Nu, kas ir? — Jonatāns miegaini painteresējās.

— Klausies, es atcerējos: arī agrāk notikās, ka dižciltīgu ģimeņu atvases bēga pie saviem...

Jonatāns sabijās. Vai Lavinija netaisās viņu sūtīt pie Jurga ar kādu duramo vai šaujamo rokā? Un sekundantiem? Viņam to negribētos.

— Nu, un tad? — viņš pajautāja.

— Tas taču ir visistākais Saulgaidas dižciltības apliecinājums, — Lavinija pacīlāta sacīja. Brīdi viņa gaidīja, ko teiks Jonatāns, bet Jonatāns neteica neko. Vai viņš tiešām atkal būtu aizmidzis? Lavinija nopūtās, kā tad, viņa domāja, visi ģimenes grūtumi man kā vienmēr jāiznes uz saviem traušlajiem pleciem. Taču apbrīnojamā kārtā viņa apbēdināta nejutās. Ja tā padomā... Ja padomā, kā par šo notikumu varēs stāstīt... Nu, protams, tiem cilvēkiem, kuri prot novērtēt ģimenes godu, augstus senčus un cēlu ricību.

— Veriet vaļā garāžu, mēs esam atbraukuši!

U. Mežavilka

JOKA PĒC

Gaidāmais laiks būtu jaukāks, ja to nebojātu sliktās prognozes.

*

Lai kļūtu par nelaimes putnu, nav jāgaida, kad pieaugs spārni.

*

Ko nozīmē palīkt čnā, par to vislabāk pārliecināties, kad citiem kļūst par karstu.

*

Dažs, ticis pie teikšanas, domā, ka līdz ar to atbrīvots no darīšanas.

*

Atgriežoties bērna prātā, maldīgi cerēi, ka nāks arī otrā jaunība.

*

Cilvēka un suņa draudzības saite — pavada.

IEVAS MEITA

Un tā nu mēs ejam pa vakara krēslā sligstošo pilsētu. Ejam blakus, tuvu viens otram, un man ir neizsakāmi labi. Smaržo liepas, jumtu korēs dūdo baloži, aiz kāpām dun jūra.

— Skaista ir jūsu pilsēta, Fredil — Monika saka. — Jūs esat jauks zēns, ka piedāvājat to parādīt.

Es ar acu kaktiņu paveros Monikā.

Skaista meitenel Augums, mati, lūpas kā avenes...

Sirds sāk pukstēt straujāk, un man šķiet, ka Monikas dēļ esmu spējīgs uz jebkuru varoņdarbu. Vai, piemēram, tur, tajā lielajā ēkā nevarētu izcelties ugunsgrēks? Uh, kā es tad darbotos!...

Un savā iztēlē es skaidri redzu, kā pa augstāva logiem izšaujas sarkanās uguns mēles...

Te nav ko gaidīt! Ātri norauju žaketi, iemetu to Monikai rokās un metos degošajā namā. Lifts, kā vienmēr, nedarbojas. Es skreju pa kāpnēm augšā. Pretī man veļas baigas dūmu grīstes, visapkārt snaikstās liesmas. Es neapstājos! Augstāk! Uz priekšu!... Beidzot pēdējais stāvs. Deg, ka sprakšķ vien. Ar varenu pleca sitienu izlaužu durvis... Dūmi un uguns! Es pakļūpu pār zemē saļimušu stāvu, Tā ir sievietē. Paceļu viņu rokās un drāžos lejā. Uz ielas

salasijies liels ļaužu pulks. Viņi cenšas mani atturēt, bet es izraujos... Atkal augšā... Un atkal lejā... Soreiz izglābju bērnu. Tā es skreju reizes piecas sešas. Mati man apsviluši, miesa pārklāta sūrstošām deguma brūcēm... Beidzot atbrauc ugunsdzēsēji. Pats komandieris grib mani apsveikt, bet es paņemu no Monikas savus svārkus, un mēs ejam...

— Ejam, Fredi! Kādēļ mēs šeit stāvam? Kļūst vēsi, — mani atsauc īstenībā Monikas balss.

Vēsi? Man pat piere nosvidusi ar visu to uguns būšanu siloties...

— Jūs kļuvāt tāds savāds, — Monika atkal ierunājas. — Vai kas noticis?

— Nē, — es atbildu aizžņaugtā balsi. — Es tikai atcerējos, ka pērn, lūk, tajā mājā bija izcēlies ugunsgrēks. Pa augšstāva logiem lodāja liesmas. Es...

— Jūs esat drošsirdīgs, — Monika, stāstījumu noklausijusies, klusi čukst un saņem manu plaukstu savējā.

— Nu, ko tur! Ikviens manā vietā... — es nepabeidzu teikumu līdz galam, un ap sirdi man kļūst vēl labāk.

Ieejam parkā. Zūžo priedes. No tālienes atplūst mūzikas skaņas. Tur pilsētas estrādē ārdās Livi.

— Tagad mums varētu uzbrukt laupītāji, — es iedomājos un mana iztēle uzbur šaušalīgu ainu...

Viņi ir trīs, tie laupītāji. Viens resns un būdīgs. Otrs garš un īl kā uz priekšu sakumpis. Trešais sīkāks, toties ar nazi rokās.

— Hei, vecīti! — resnais sēc aizsmakušā basā. — Dod pipēt un naudas makul! Ja ne...

Monika bailēs dreb. Es varonīgi speru soli uz priekšu.

— Ak pipēt, ko? Un naudas maku arī? Bet slīmnīcā gulēt negribi? — es izsmējīgi prašņāju un triecu būdīgajam pa pakrūti.

Laupītājs saņemst kā tukšs maiss. Veikls tvēriens aiz kājas un garais ielido ceriņu krūmā. Sīkais grasās mukt, bet...

— Jūs, Fredi, atkal apklusāt, — dzirdu Monikas balsi. — Par ko domājat?

Neesmu vēl atguvies no kautiņa, tādēļ balss man mazliet dreb: — Ē, nieki! Nez, kā ienāca prātā, ka tieši šajā vietā šopavasār man uzbruka laupītāji...

Stāstījuma briesmīgākajās vietās Monika kā īsta Ievas meita nodrebīnās.

— Jūs laikam gan esat ļoti stiprs, — viņa atzinīgi saka.

— Lielities negribu, — es nevēlēti saku. — Bet toreiz, kad ostā pāri kantei iegāzās taksimetrs...

— Hei, vecīti! Vai tev nav sērkokciņu, ko? — šajā brīdī mani pārtrauc dobja balss.

Es atskatos, un kājās man salist drebēlīgs saltums. Viņi ir trīs! Viens resns un būdīgs. Ar tādu ģīmi kā tāfelklavieru vāksl Otrs garš, uzkumpis. Trešais, sikāks, grābājas pa kabatām.

— Slem sērkokļus? — man pazib prātā. — Tā tikai tāda izruna. Iegansis. Bet velnu dzīt nevar. Ja plecīgais gāž, tad nāksies mani no asfalta lupināt nost kā pastmarku no aploksnes. Un ko gan tas knapais citu meklē pa kabatām, ja ne tuteni?

Es saņemu dūšu.

— Diemžēl... khm, atvainojiet... redziet, neesmu smēķētājs. Bet špičkas var taču nopirkt, vai ne? Te būsi Iznāks kas stiprāks arī, — es stostos un došu savu pēdējo piecрубļu gabalu.

Resnais lietpratīgi novērtē stāvokli.

— Ak tāds kungs tu esi? — viņš smeļ pretīgu smieklu, — tad pogā maķeli vajā, lai iznāk vēl vienam traukam! Bet tu, spindzele, — viņš pavēršas pret Moniku, — pietīķē uzkodām. Abet žigli!

Es samulsis mīnājos no vienas kājas uz otru.

— Vai jums gadījumā nav līdzī kāds rublēns, — stingām lūpām čukstu Monikai. — Rīt atdošu. Goda vārds! Man pašlaik...

Monika uzmet man asu skatienu. Tad sper soli uz priekšu... Bū-dīgais, vīrs elkoņa tverts, pārlido Monikas plecam un paliek sa-šļucis guļam kā tukšs maiss. Garais, aiz kājas rauts, izstieptas zālē. Sikais brēkdams pazūd krūmos...

— Tas bija vareni, — es moži saku un apleku Monikai roku ap vidukli. — Es tikko taisījos gāzt...

Manu vaigu pēkšņi ķer plauksta un acu priekšā nošķīst dzirk-steļu spīti. Es sēžu smiltīs, nekādi nespēdams atjēgties. Un tad no tuvējā krūma atskan vārģa, bet tāda kā dzirdēta dobja balss:

— Hei, vecīt, vai tu vēl dzīvs?

KATERINS BOZIS

PELEKA DIENA

Kādā pelēkā dienā driz pēc tam, kad no mūsu pilsētiņas bija aizbraucis ceļojošais cirks, rudenīgi klusā ieliņā uzskrēju vīrsū Kokainim. Jāatzīstas, pirmajā brīdī viņu nemaz nepazīnu. Kad apjautu, ka esmu kļūdījies, uzreiz atvainojos.

— Piedod, Kokaini, — es teicu, — es biju aizdomājies, ka tā ir atkal kāda jauna atrakcija.

Kokainis uz mani tikai pablenza un neteica ne vārda. Viņa vaigu zodu klāja pāris dienas nedzīti bārdas rugāji.

— Tagad es redzu skaidri, ka tu neesi nekāds sapažū, — es turpināju. — Tāpēc atvaino.

— Sapažū? — Kokainis pārjautāja. — Kas tas tāds?

— Nu, tas ir tāds pērtiķis, — es mundri teicu. — Tu neesi sapažū, bet vecais labais Alfrede Kokainis. Audzēsi pilnbārdu?

Kokainis noglaidīja zodu.

— Tu par šito? To es apstākļu spicēts. Atdevu bārdas skujamo aparātu remontā. Apkārt man dzīvo tikai tādi vīri, kas lieto bārdas nazi vai žileti. Pret liem rīkiem man ir alerģija. Bet meistars manu aparātu sola galavu tikai pēc divām nedēļām.

— Tad tu gan vareni noaugsi, — es vērtēdams aplūkoju Kokaiņa saraino zodu. — Tevi neviens vairs nevarēs pazīt.

— Tieši otrādi. Vakar satiku pavisam senus paziņas. Uzreiz atcerējās. Tu taču zini, pirms gadiem desmit es draudzējos ar zaļo pūķi.

— Jā, kā tad.

— Un šie priecīgi: o, Kokaini, tu atkal esi sācis? Sametam pa rublin! Nācās viņiem sagādāt vilšanos.

Cik man bija iespēja vērot, Kokainis cilvēkiem vilšanās sagādāja no vienas vietas. Garām gāja un apstājās parunāties mūsu kopīgā paziņa Agate Aplociņa.

— Nu, nabaga cilvēks, kā tad iet? — viņa, neslēpdama ziņkāri, apvaicājās Kokainim. — Man viens stāstīja, jums esot žigulim visi četri riteņi noskrūvēti! Sieva pametusī Darbā nepatikšanas!

Kokainis visu noliedza. Tas būšot noticis ar kādu citu. Viņš vēlreiz pastāstīja par savu bārdas skujamo aparātu un divu nedēļu remontu. Tāpēc, lūk, tā bārda jāpacies, bet citādi nekas.

Tas, profams, bija pavisam pelēks stāsts.

— Tik vien tās nelaimes, — Agate vilusies noteica un gāja prom.

Arī man beigās bija jāpievijas. Es saderēju ar vairākiem draugiem, apgalvodams, ka divu nedēļu laikā skujamais izlabots nebūs, tāpēc, nākamos termiņus gaidīdams, Kokainis kļuš par vienīgo istas pilnbārdas īpašnieku mūsu pilsētīņā.

Meistars izrādījās cilvēks, kas nopietni nav ņemams. Kokaiņa skujamo viņš izremontēja divas dienas pirms termiņa. Pelēka dzīve!

Bez vārdiem.

T. Sergijenko

Bez vārdiem.

T. Sergijenko

MĒNESS PAR DIVDESMIT PIECIEM RUBĻIEM

(PILNĪGI NETICAMS NOTIKUMS)

Kādā pavasara naktī Ķibildu dārziņā nokrita Mēness.

Tas notika tā. Iepriekšēja vakarā, kad abi Ķibildi, elkoņos saķērušies, iznāca dārzā ieelpot svaigu gaisu un pie viena aplūkot, vai ērkšķogulājiem nemetas virsū miltrasa, Ķibilda laulātā draudzene Florentīne neviņus pacēla galvu, paskatījās uz Mēnesi un nopūtās:

— Palūk, cik debešķīgi! Kā sidraba bumba! Vai nebūtu feini, ja tāds mirdzētu mūsu mauriņā tur aiz diķīša?

Arī Ferdinands Ķibilds paskatījās uz augšu, pavērās apkārt un saprata: sievai taisnība. Pašiem savs Mēness, kas tumšās stundās par velti spīdētu, liktu ābolu laikā turēties no dārza tālāk kaimiņu puikām un citiem naktsložņām... Jā!

— Gruntes un Hammeršmiti aiz skaudības pārplīstu... — Florentīne prātoja.

Kā jau maija vakarā, arī Ferdinands ļāvās mirkļa burvībai un pārdomāja sievas teikto. Bet tad papurināja galvu.

— No tā nekas nevar iznākt, pati saproti... Ejam labāk gulēt!

Florentīne saprata. Abi devās atpakaļ savā namā.

Bet uz rīta pusi Ķibildu pamodināja dobjš būkšķis. «Kaut kas smags nogāzās!» Ferdinands nodomāja, uztrūcies augšā no miega. Un tūlīt viņam iešāvās prātā doma, ka tas varētu būt zaglis, kas uzrāpies uz sētas un ielēcis dārziņā. Kas viņa dārziņā tādām vīram meklējams, par to Ķibildam nebija ne mazāko šaubu: visas astoņas garās dobes, sākot no žoga ielas malā līdz dzelonbrāšu pītenim Hammeršmita pusē bija apstādītas ar tulpēm. Vērtīgām šķirnēm.

Ķibilds izrausās no gultas, uzmeta plecos mēteļi, iešļūcināja kājas korpēs un, uzmanīgi atbīdījis abas ārdurvju bultas, klusinām atgriezās slēdzenes — vispirms mazo, patenta, tad lielo, nevienam krampļauzīm nemūžam neatmūķējamo lauku kalēja darināto. Lēnām, milimetru pa milimetru, pavēra mazu šķirbiņu un palūrēja ārā.

Aiz diķīša mauriņā rita blāzmā mirdzēja bumba. Ķibilds palūkojās uzmanīgāk un neticēja savām acīm — laikam taču Mēness!

Bumba bija īsti prāva. Būdams inteligents cilvēks ar pilnu vidējo izglītību, Ķibilds, protams, zināja, ka Mēness nebūt nav spaiņa dibena lielunā, kā tas naktis redzams, taču viņš nemūžam nebūtu domājis, ka naktis spīdeklim pietiktu vietas viņa dārziņā. Un tomēr — varbūt tieši tādēļ — pirmie Saules stari uz bāldzellenās bumbas diķmalas zaļajā mauriņā atspoguļojās ārkārtīgi efektīgi.

Kad piecēlās Florentīne, viņa paziņoja, ka tagad viņiem dārzā ir tas, kā tur sen jau bija trūcis: omulīgs atpūtas stūrītis ar vērtīgu eksponātu vidū. Un viņa bija visnotaļ ar notikušo apmierināta. Taču tālākie notikumi pierādīja vecumveco patiesību: ja ir mērķis, roka ar akmeni atradīsies!

Pirmais šo patiesību atgādināja kaimiņa Hammeršmita puika. Piecēlies rīta agrumā, kad visi labi audzinātie bērni vēl

gul, viņš žogmalē iepretī Kībilda mauriņam sāka rakt slietas, bet, ieraudzījis nokritušo bumbu, pienāca pie paša žoga un ņēmas to aplūkot. Labu brīdi skatījies, viņš pacēla galvu.

— Ferdinandonkul, kur jūs to dabūjāt?

Kībilda bija ļoti laba omā, tāpēc labprāt paskaidroja:

— Tas ir Mēness. Vai nav jauks?

— Jauks gan, bet... — puika pavērās debesīs un, tur nekā neatradis, apklusa. Tad vēlreiz paskatījās uz bumbu Kībilda mauriņā un apņēmīgi paziņoja: — Sitas man jāpastāsta skolā. Visi būs mēmi!

Kad Hammeršmita puika bija prom, Kībilda sirdī lezagās nelāga nojauta un, jāsaka, tā papildījās. Saule vēl nebija pacēlusies pusdienlaikā, kad pie mājas vārtiņiem piezvanīja. Florentīne gāja palūkoties un ieraudzīja uz ielas veselu baru puiku un meiteni ar patsniedzēju Silabrics priekšgalā. Skolotājs pacēla cepuri un teica:

— Ļoti atvainojamies, biedre Kībilda! Audzēknis Hammeršmits mums pastāstīja interesantu jaunumu: jūs esot iegādājušies Mēnesi! Vai piektās klases kolektīvs ar jūsu laipnu atļauju drīkstētu to aplūkot?

Florentīne atvēra vārtņus.

— Lūdzul!

Kad ekskursantu grupa aizgāja, mauriņš diemalā bija stipri pamidīts, viens pēdas nospiedums rēgojās arī tulpju dobē līdzās nolauztam «Abu Hasan», Kībilda kolekcijas dārgākajai šķirnei, kuras viens sipoliņš maksā pasakainu naudu.

— Vēl pāris šādu ekskursiju, un mūsu dārzs pagalam! — Kibilds, pēdas nospiedumu pētidams, gluži kā ķēniņš Pīrrs pēc savām slave-
najām uzvarām, drūmi teica.

— Parit sestajai klasei būšot botānikas stunda, — Florentine pa-
stāstīja. — Silabrics izteica vēlēšanos bērniem parādīt dārza sīpol-
augu krāšņumu...

Pēc tam Kibilds saposās un devās uz darbu, taču ple vārtītiem
viņš gandrīz krūtīs saskrējās ar ielu komitejas priekšsēdētāju un
milicijas iecirkņa pilnvaroto. Abi izskatījās ļoti nopietni un oficiāli.

— Uz darbu paspēsīt laikā, — priekšsēdētājs teica. — Mēs jūs
aizkavēsīm burtiski ne ilgāk par pusmirkli.

Un tad Kibildam tika paskaidrots, ka ielu komitejā nonākušas zi-
ņas par dārziņa teritorijā uzradušos objektu. Vai šeit, biedri Kibild,
gadījumā nav darišana ar nelikumīgu celtniecību? Ja tas ir tā, tad
esam spiesti paziņot, ka nelikumīgā celtnē, vai tā būtu siltumnīca,
saimniecības ēka, darba rīku šķūnītis, pirtīņa vai — nedod dieci! —
iedzīvošanās nolūkos uzcelta papildu apdzīvojamā platība, nekavē-
joties nojaucama vai divu nedēļu laikā oficiāli noformējama sa-
skatnā ar pastāvošo kārtību.

Pēc tam amatpersonas izteica vēlēšanos objektu apskatīt. Kibilds
aicināja abus dārziņā, klusībā lādēdams sievas untumu: Mēnesi vi-
ņai ievajādāties! Se tev, nu tu dabūsi redzēt Mēnesi! Viņš būtu
nospļāvies, ja neuzskatītu, ka oficiālu personu klātbūtnē to darīt nav
pieklājīgi.

Aplūkojuši un aptaustījuši dzelteno bumbu no visām pusēm,
priekšsēdētājs un pilnvarotais paraustīja plecus. Modernās dekorati-
vās mākslas priekšmeti nav uzskatāmi par celtniecības objektiem.
Tāpēc abi ar interesi sāka aplūkot Kibilda dārzu. Citos apstākļos
Kibildam pret to nekas nebūtu iebilstams: skatieties, mīlie, skatieties
vien, cik te viss sakopts un smuks! Bet šobrīd kā dadzis, kā bakšis
aci dūrās kūtsmēsļu kaudze šķūniša aizmugurē. Kūtsmēslus Kibilds
aizvītnedēļ bija iegādāties no kāda nepazīstama, nejausi garām-
braucoša šofera.

Katram bērnam zināms, ka oficiāli kūtsmēslus nekur nepārdod.
Un vēl katrs bērns zina, kur kūtsmēsli rodas. Pietiek uzvest aci
Kibilda šķūnītim, lai saprastu, ka te lopi nav turēti ne šodien, ne
vakar, ne aizvakar. Tādā gadījumā no kurienes jums, biedri Kibild,
ši organiskā mēslojuma čupa? Jā, un kas jums tajās mucās? Ak,
kaļķil Dzēstie kaļķi augsnes uzlabošanai, tieši tādi paši, kādus ražo
kombinātā aiz pilsētas robežas!

Ne pilnvarotais, ne priekšsēdētājs skaļi neko neiteica, tikai saska-
tījās un atvadijušies aizsteidzās. Amata darišanās.

Līdzko abi bija pa vārtiņiem ārā, Ferdinands Ķibilds iegāja istabā un piesēdās pie telefona. Vispirms viņš piezvanīja uz savu darba vietu un atvainojās, ka laikam būšot apsaldējies. Maijs pašlaikam mēdz būt mānīgs: dienu saule karsē, bet vakari vēl vēsi un drēgni...

Pēc tam Ferdinands uzgrīeza Piķa numuru.

Kas ir Piķis? Oh, ikvienam, kas grib kaut ko pirkt vai pārdot, pazišanās ar Piķi ir taisni nepieciešama! Piķis ir māklers, vidutājs līdzniecības darījumos. Jebkurā laikā viņš pateiks, kā šobrīd tirgū kotējās balta ūdeļādiņa, patinēts bronzas svečturis, aulomašīnas «Horch» 1938. gada modelis, tumšzilo puķzirnīšu sēklas un vēl daudz, daudz kas cits. Piķis pateiks ne tikai cenu, viņš atradis arī isto pircēju un par izpalīdzēšanu, goda vārds, paņems tikai pateicības algu, tik, cik saimniekam nav žēl, kādus nieka desmit procentus. Bet, ja Piķis pateica, ka šitai mantai pircēju neatrast, tad to mierīgi varēja izmest lūžņos.

Laimīgā kārtā Piķis bija mājās un jau pēc pusstundas viņš ar lietpratēja skatļenu novērtēja mantu.

— Svaki, pavisam švaki, — viņš grozīja galvu. — Pašlaik šitai precei nav noietā. Cilvēki nepieprasa!

— Bet ja atdotu lētāk? — Ķibilds vēl nezaudēja cerību. — Sacīsim, par simtu?

— Nezinu, nezinu... Bet es padomāšu. — Piķis strupji pateica un gāja prom, pār plecu pamezdams:

— Gaidi, atsūtīšu vienu cilvēku!

Abi Ķibildi gaidīja un patiešām pašā pievakarē, rokas ratiņus stumdams, ieradās sakaltis, bet vēl tiri sprauņus večuks. Atstājis ratiņus uz ielas, večuks aptipināja bumbai divreiz apkārt, izņēma no kabatas padīļušu nazīti un pamēģināja tumšākās vietas pakasīt. Tad pagājās pāris soļu atpakaļ un, ačteles piemiedzis, teica:

— Maksājiet divdesmit piecus rubļus un taisiet vajā lielos vārtus! Es stumju ratiņus klāt.

— Es lai maksātu! — Ķibilds iesaucās. — Es...

Un aplūsa, saņēmis dunku sānos. Florentīne, pieliekustes ļaulātajam draugam pie auss, čukstēja:

— Miļais dievs, kas gan ir divdesmit pieci rubļi...

Vakarā, kad Ķibilds taisīja ciet mājas durvis, viņš pacēla acis uz augšu. Jā, tur jau tas atkal stāvēja, balts kā tikko nospodrināts desmitkapeiku gabals.

— Divdesmit pieci rubļi! Kā zemē nosviesti. Un par ko? — Ķibilds nospļāvās, aizgrīeza abas slēdzenes, aizšāva abas bultas un gāja gulēt.

IT KĀ PAR MĪLESTĪBU

Mīlēt ir skatsī. Ja mamma un tētis dod naudu.

Tik daudz literatūras par mīlestību! Kamēr izlasi, esi jau vecs.

Tiek runāts par mīlas mirkļiem, brīžiem, stundām, bet tik reti par garāku laiku.

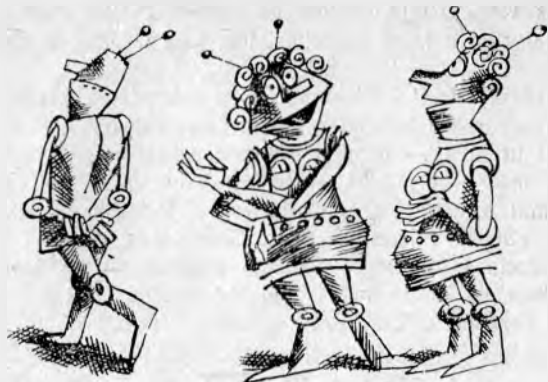
Mīlot gūtais neatņemams? Ak, kādi mēdz būt strīdi par mēbelēm, māju, mašīnu, laulību šķirot!

Cik sapasīgs pāris: viens otru nevar ciest!

— Bet, dārgā, ķēniņš tomēr esmu es!

D. Brekšs

- Vai viņam var uzticēties?
- Dzelžaini!
- Ja arī viņš ir no plastmasas?

U. Mežavilks

SERGEJS MEĻŅIČUKS
«Perec», Kijevas

DĪVĀNA KAPTEINIS

Vakars. Hanna nupat pārnākusi no cukurbietēm. Kājas un krusti smeldz no noguruma, bet vaigi, rudens vējā sasārtuši, deg kā dāliju ziedi. Un acis jautri zib: posms šodien nokopa visu lauku.

Hannas vīrs, Dimitrs, guļ uz divāna, apsedzis ar siltu kažoku basās kājās, un čaukstina avīzi.

— Atnāci? — Dimitrs paceļ pinkaino galvu, uz britiņu atrāvies no lasīšanas.

— Atnācu, atnācu, — Hanna atsaucas, pūzdama elpu uz nosalušajiem pirkstiem. — Bet tu tikai gulī...

— Ē, liecies mierā, — Dimitrs nošņaukājās. — Atkal sāksi lasīt morāli... Es te, rau, guļu un domāju: cik gudri tie, kuri raksta avīzes! Ņemsim, piemēram, Danilu Teterņkovski. Nu, mēs, viss ciems,

zinām, ka viņš, Danīla, strādā uz kombaina. Bet izlasi par viņu avīzē! Aha! Stepju kuģa kapteinis, lūk, kas, izrādās, ir Danīla. Tas skan!

— Un kā vēl skan! — Hanna, istabu sakopdama, atsaucas, — Jo Danīla ir darbarūķis. Nebaidies, par tevi neuzrakstīs...

— Atkal tu savu, — Dimitrs bēdīgi nopūšas. — Es viņai — saule spīd, viņa man — vējš pūš. Te ir saprašana vajadzīga! Lūk, jūs ar savu posmu: cukurbietes, cukurbietes... Bet cik skaisti par tām raksta!... «Saldās saknes...» Skan. Goda vārds, skan.

— Vajadzētu iedot tev, — Hanna piezīmē, — un tam, kas tik skaisti raksta, pa kaplim rokās. Tad jūs redzētu, cik tās ir saldas...

Dimitrs nepadodas. Viņš pat saņemtas un nolaiž no divāna basās kājas.

— Cieta sirds tev, Hannit. Kā atzvakardienas plācenis. Es taču saku, te ir saprašana vajadzīga. Ņemsim kaut vai kartupeļus. Kartupeļi, liekas, ir kartupeļi. Nē, atvainojiet — otra maizel Aha!

— Bet trešā maize, kas tas ir? — Hanna! pasprūc jautājums.

— Kāda trešā? Ko nozīmē — «trešā»? Tumšā lava galva! Tumša, kā trīs naktis kopā. Nav tev smalkas izpratnes... Tagad tu man teiksi: «Aizej un atnes ogles, lai var zem katla uguni iekurt.» Ogles! Melnas, putekļainas... Bet tās, izrādās, ir melnais zelts! Aha! Skan? Redzi nu! Un vēl ir baltais zelts, mikstais zelts, zilais zelts... Nē, saki, ko gribi, tiem, kuri raksta, ir galvas uz pleciem. Vienkārša lieta — lini. Un arī tie ir nevis lini, bet ziemeļu zīds. Lai cik ļoti nolaists un aizaudzis ar grīsti mūsu kolhoza dīķis, bet gudru cilvēku valodā tā ir zilā druva...

Hanna klausās, klausās, tad saka:

— Celies augšā vienreiz no divāna un sastampā veprīm otro maizi, citādi kvieci, it kā šo dzīvu svilinātu. Un izmet no kūtiņas auglības vitamīnus, jo tur vairs ieiet nav iespējams!...

— Gan jau... — slēpdamies zem kažoka, Dimitrs prātīgi nosaka. — Vēlāk...

— Ak tu guļava, — Hanna bezcerīgi atmet ar roku. — Divāna kapteinis un tikai. Vai varbūt tie, kuri tik skaisti raksta, nosauks tevi kaut kā citādi? Lai skanētu.

MĀTES RŪPES

- Dēliņ, ej kārlīgi, nešvikā kājas. Muguru turi taisnāk.
- Bet, mamm...
- Neej uz ielas, tevī var sabraukt mašīna. Gan autobuss pienāks bez tavas skališanās. Neburzi biļeti pirkstos! Gatavais posts ar tiem bērniem! Dod man. Do, do, tu vēl pazaudēsi. Kamī tikai tu esi atsities!...
- Re, mamm, autobuss!
- Tas nav mūsējais. Un tu vēl teici, ka pats tiksī gatā. Ko tu bez manis iesāktu, aizbrauktu uz citu pusi... Are, šis ir islais, kāp nu iekšā.
- Mamm, ne jau pa priekšējām durvīm! Neērti, vai es kāds maziņš!
- Kāp, kad tev saka! Turies, nokrilisī! Nē, labāk nāc apsēdies.
- Bet, mamm...
- Sēdi, kad tev saka! Es negribu sēdēt. Esmu stipra, vesela. Bet tu... Nesaprotu, kamī tu tāds atsities... Tavs tēvs, ja viņam koks nebūtu uzkrītis, nodzīvotu simts gadu, tik laba veselība bija.
- Bet, mamm, varbūt tu tomēr apsēdiesies?
- Ko nu vairs sēdēs. Jākāpj ārā. Kur tev acis, garām pīcturai būtu aizbraucis! Kamī tu tāds atsities! Tā, tūlīt būsim klāt. Tu tikai neuztraucies un sev uz galvas kāpt neļauj!... Tu tur būsi viens? Tad varbūt man līdzī ieiet?
- Nē, nē, es pats.
- Nu labi, ej ar pats. Atceries, no šodienas tev atbildīgs darbs. Nedari kaunu savai mālei!
- Bet, mamm...
- Kāpatas lakatiņu paņemt neaizmirsi? Ak, tā, es pati ieliku... Negrauz nagus, kad cili redz...
- Bet, mamm, vai es kāds maziņš!
- Virieši ir mazliņi līdz sirmiem matiem. Tu zini, es negribu tevī apbēdināt, bet vienreiz tomēr man tev tas jāpasaka. Tu esi lēvā atsities. Jā, jā. Tas jau arī bija tāds pats, aiz rokas vadāms. Aizbrauca viens uz mežu, koks vīrsū uzkrīta. Vai nu viņš pratis parauties sānis. Būtu es tur bijusi...
- Jā, mamm, bet man nu jāiet, ražošanas apspriede tūlīt sāksies.
- Labi, dēliņ, ej. Cik žēl, ka es tur neko nevaru palīdzēt. Kā tu tiksī galā bez manis? Vajadzēja man kopā ar tevi tai institūtā iestāties, kaut neklātienē beigt, būtu tagad savam dēlam atspāids... Nu, vismaz paturi prātā, ka tava māle domās stāv tev līdzās!

Bez vārdiem.

D Breikšs

ZANIS EZITIS

ĒJ NU SAZINI

Pilsonis Dundulevičs uzkāpa pa kāpnēm, izņēma no kabatas dzīvokļa atslēgas un apjucis apstājās. Blakus zvana pogai bija uzrakstīts: «Baigais Janka».

«Savādi...» Dundulevičs nodomāja. «Vēl šorīt te dzīvoju es, bet tagad pēkšņi mans dzīvoklis piešķirts pilsonim Baigajam! Interesanti, uz kāda pamata?»

Pilsonis Dundulevičs nospieda zvana pogu. Atvērt un kaut ko paskaidrot par notikušo neviens nenāca. Dundulevičs piezvanīja vēlreiz. Aiz durvīm valdīja kapa klusums. Dundulevičs domīgs pasvārstīja rokā šlepera atslēgu un devās uz dzīvokļu ekspluatācijas rajonu.

— Vai jūs, lūdzu, nevarētu man pateikt, kam piešķirta dzīvojamā platība Klusajā ielā astoņpadsmit, dzīvoklis seši?

Dzīvokļu ekspluatācijas rajonā pašķirtāja papīrus, ielūkojās dokumentos un atbildēja:

— Dzīvojamā platība Klusajā ielā astoņpadsmit, dzīvoklis seši piešķirta pilsonim Bonifācijam Dundulevičam.

— Paldies! — Dundulevičs pateicās un devās uz mājām. Mājās blakus zvana pogai joprojām stāvēja uzraksts «Baigais Janka». Bet, ja kaut kur kaut kas ir rakstīts, tas nav tāpat vien.

Dundulevičs vēlreiz gāja uz dzīvokļu ekspluatācijas rajonu.

— Es ļoti atvainojos! — viņš sacīja. — Iespējams, jūs papiroos tas vēl nav atzīmēts, bet Klusajā ielā astoņpadsmit sestais dzīvoklis nupat acīmredzot piešķirts pilsonim Jānim Baigajam.

Darbinieces saskatījās, paraustīja plecus un ilgi zvanija kaut kur pa telefonu.

— Pilsonim Baigajam dzīvokļa orderis ne šodien, ne vakar, ne arī tuvāko dienu laikā nav izsniegts, un tāds dzīvokļu rindā vispār nesastāv, — viņas beidzot paskaidroja.

Pilsonis Dundulevičs kļuva domīgs.

— Tādā gadījumā pilsona Baigā pretenzijas uz šo dzīvokli var uzskatīt par nelikumīgām? — viņš vaicāja.

— Bez šaubām! — darbinieces atbildēja. — Kāpēc jūs tas interesē?

— Tāpēc, ka šai dzīvokli visu laiku biju pierakstījis un dzīvoju es, — Dundulevičs paskaidroja. — Bet tagad blakus zvana pogai rakstīts, ka tur dzīvo Jānis Baigais.

Darbinieces iesmējās.

— Ejiet mājās! — viņas teica. — Neuztraucieties par niekiem!

— Tie nav nieki! — Dundulevičs iesaucās. — Varbūt šis Jānis Baigais manā dzīvokli atstājis savas mantas! Es tiešām dzīvokli, bet viņš pēc tam skrīs sūdzēties, ka viņam pazuduši tūkstoš rubļi! Vai jūs šito tūkstoti pēc tam maksāsīt no savas kabatas?

— Ja jūs savā dzīvokli atrodat naudu, tā noteikti ir jūsu nauda! — darbinieces kļuva nepacietīgas. — Ejiet un netraucējiet strādāt!

Dundulevičs pakasīja pakausi un gāja. Bet aizgājis ieraudzīja, ka tagad pie kaimiņu dzīvokļa zvana pogas jau bija uzrakstīts «Baigais Janka».

Dundulevičs ilgi gudroja, ko tas varētu nozīmēt.

«Izskatās, ka pilsonim Baigajam ar vienu dzīvokli nepietiek!» viņš beigās nosprieda. «Vai nav baigais? Interesanti, kur tagad mīlīnāsīmies mēs.»

Dundulevičs skaidribas labad piezvanīja pie kaimiņa dzīvokļa durvīm. Durvis atvēra kaimiņš pats. Viņš bija pildzāmā.

— Jūs vēl tepat? — Dundulevičs brīnījās.
 — Bet kur man vajadzētu būt? — arī kaimiņš brīnījās.
 — Mūsu dzīvokļus taču ir aizņēmis pilsonis Jānis Baigais! — Dundulevičs paskaidroja. — Varbūt jūs ar viņu tagad dzīvojat kopā? Kaimiņš paraustīja plecus.
 — Es joprojām dzīvoju viens pats, — viņš teica.
 — Un jūs esat pārliecināts, ka jūsu dzīvokli neviena pilsoņa Baigā nav?
 — Pilnīgi! — kaimiņš apliecināja. — Manā dzīvokli nekādam Baigajam nav vietas! Kas nav, tas nav!
 — Bet šitais? — Dundulevičs parādīja uzrakstu.
 — Draņķa pulkas! — kaimiņš sirdīgi nospļāvās. — Kā iemācās rakstīt, tā raksta uz sienām muļķības!
 Un kaimiņš, vēlreiz nospļāvies, aiztaisīja durvis.
 Dundulevičs labu laiku raudzījās uz kaimiņa durvīm, tad uz uzrakstu «Baigais Jānis», pēc tam nopūtās un atslēdza savu dzīvokli. Dzīvoklī viss bija pa vecam. Virtuvē no krāna pilēja ūdens. It nekas neliecināja, ka pilsonis Jānis Baigais būtu pārvācies šeit uz pastāvīgu dzīvi.
 Dundulevičs stāvēja istabas vidū, tad vēlreiz nopūtās un devās uz saimniecības preču veikalu. Pīrkt jaunu atslēgu. Katram gadījumam.
 Ja pilsonis Jānis Baigais sadomās tikt dzīvokli. Ej nu saziņi...

ARNOLDS AUZIŅŠ

ORIĢINĀLS ZĀRKS

Un tava miesa
 bija baltais šķirsts,
 kas mani uzņēma
 bez atlikuma.

Anatols Imermanis.
 «Kā eņģelis tu nokāpi ple manis...»

Kad nomiršu,
 būs vajadzīgs ne tikai goda svārks,
 bet arī nepieciešams
 kārtīgs zārks.

Es zinu —
 rodas klapatas, cilvēkam
 mirstot,

jo bieži nevar
 laikā dabūt šķirstu.
 Es gribu Litfondam
 šīs pūles aiztaupīt,
 man koka zārks ir līeks,
 kad smiltis pāri krīt.
 Jums nav nevienam
 tik laba mūža māja —
 tā pieder dzejniekam
 Un krietaam mīletājam!

Bez vārdiem.
J. Briņķis

KATERĪNS BOZIS

KAIMIŅŠ AIZ SIENAS

Pie durvīm zvanīja. Kāpņu laukumīnā stāvēja kalsns vīrietis cirtainiem matiem. Varbūt arī nebija kalsns un mati nebija cirtaini. Bet tieši tāds attēls ir nospiedies vienā no atniņu blokiem manās informācijas pārpilnajās smadzenēs.

Vienā rokā viņam bija iepirkumu tikliņš, otrā — asteres. Varbūt gladiolas? Nē, — puķuzirniši.

— Atļaujiet iepazīties. Jūsu jaunais kaimiņš.

Muļsi pamiņājos.

Tā jau raksta, ka mēs savus kaimiņus nepazīstot. Atsvešināšanās un ierauššanās sevī. Tāpēc dzirdēti priekšlikumi rīkot deju vakarus nama iedzīvotājiem, tuvināšanās un tējas dzeršanas. Var jau būt, ka tani visā ir savs racionāls gaudiņš, jo, izgaismo manas smadzenes kaut ar lāzeru, šito pilsoni līdz šim nebiju maniļusī.

Tomēr laipni pasmaidīju.

— Kaimiņš, jūs sakāt? No apakšas?

— Neuzminējāt, cienītā.

— No augšas?

— Arī nel

Saraucu pieri pārdomās. Sava kāp-
ņu laukumīņa kaimiņus pēc sejas to-
mēr biju ievērojuši: apaļa, omulīga
vecenīte vienistabas dzīvoklī, jauna
tris bērnu ģimenīte man pretī... Var-
būt vecenīte šito apprecējusi?

— Nelauziet galvu, es esmu jūsu
kaimiņš aiz sienas.

— Aiz sienas? Interesantīl!

— Man pie jums mazs lūgumiņš.

— Jā?

— Atļaujiet iekāpt no jūsu lodžijas manā lodžijā. Man aizcirtās
durvju slēdzene.

— Bet jūs nenokritīsiet? Kā nekā seslais stāvs, — es bažijos.

— Ko jūs! Viens nieka pussolītis, un es jau būšu mājās.

Viņš smaidīja.

Pakāpos atpakaļ, un, joprojām smaidīdams, viņš izgāja caur mūsu
lodžiju uz savu lodžiju, uz saviem apartamentiem ar asterēm un
leprikumu tikliņu rokās. Tikai mūsu puķudobei — kastei nolūza
viens dēlītis un, krizdams lejā, trāpīja pa astes galiņu runcim, kas
otrā stāva lodžijā gozējās saulītē.

Kaimiņam bija viegla kāja. Runcis pat neieblāvās, tikai uzsita
asti gaisā kā antenu.

...Gadiem ritot, mēs pie tā pieradām, kā cilvēks pierod pie dau-
dzām ērmībām savā dzīvē.

Regulāri, reizi pusgadā, aizsienas kaimiņš lūdza atļauju izmantot
mūsu lodžiju. Profesionālā izklaidībā viņš joprojām zaudēja at-
slēgas.

Viendien — kārtējais zvans pie durvīm. Protams, atkal kaimiņš.
Kaimiņam padusē šoreiz vistokli satīts tukšs kartupeļu maiss.

Viņš man pačukstēja:

— Zini, Katij, nav lāga. Cilvēks pa šiem gadiem mūsu mājās
kļuvis tikpat kā savs cilvēks. Mūsu acu priekšā viņš rīskē ar dzī-
vību. Bet tu viņu ne reizi neesi uzciņājusi pat ar tēju!

— Patiesi, — es piesītu plaukstu pie pieres.

Cirka triki nekur nepaliks. Palūdzu kaimiņu pasēdēt kādu britiņu kopā ar mums. Iedzēsim tēju, tuvināsimies. Uzliku galdā nesēn iegādāto servīzi, uz ātru roku izcepu karstās maizītes. Dzērām tēju un runājāmies. Par rudens toņiem parka kļāvās. Par dzīves plūdumu. Un visādiem likumiem un pagriezieniem tanī.

— Es tā veros, kaimiņ, — mans laulātais draugs bilda, — arī jūs laika zobs nav saudzējis. Atceros, pirms desmit gadiem jums bija tik kupli mati...

Arī man krita acis, ka mūsu kaimiņš ir stipri mainījies, kļuvis pat tāds kā strupāks. Ko tu padarīsi, ar savu veseri laiks mūs placina...

— Bet ūsas jums piestāv, — vīrs sirsnīgi teica.

— Jūs krāsojat matus? — es apjautājos. — Šķiet, kad zvanījāt pie mūsu durvīm pirmoreiz, bijāt rudmatis.

Mūsu viesis tā savādi patrinās uz krēsla.

— Jā, ko lai saka, tāda ir dzīve, — vīrs nopūtās. — Valširdīgi runājot, es arī esmu mainījies. Apvēlies. Viendien uz ielas mani vairs nepazīna skolashiedrs... Vai nevēlaties vēl tasi?

Kaimiņš piesarka un uzlēca kājās.

— Labi, valširdību pret valširdību. Es, zināt, biju izdomājis caur jūsu lodžiju tikt jūsu kaimiņu dzīvoklī un šo to pievākt, kas tur atrodams, — viņš, nervozi rokas mētādams, paziņoja. — Biju pārliecināts, ka jūs, kā visi kārtīgi cilvēki, savus kaimiņus nepazīstat. Bet tāpēc jau nevajag tūlīt apcietties, cienāt ar tējiņu, pataisīt par muļķi! Sveiki!

Un prom viņš bija.

Ko tu neteiksi! Bet mēs savu kaimiņu aiz sienas tiešām lāgā nepazīstam. Kāds viņš īsti izskatās? Un vai vispār viņš ir kādreiz nācis pie mums, lai tiktu savā dzīvoklī?

O. MACS

Vecos raxstos dažkārt gadās atrast jokus, par kuriem var pasmieties arī mūsdienās. Viens no tādiem atrodams itāļu grāta Annibale Romeji traktātā «Grūtais šaha spēles darbs». Nesen to laidusi klajā kāda Romas izdevniecība. Traktātā, protams, kopā ar citiem, publicēts arī šāds uzdevums:

(sk. diagrammu)

Skiet, baltajiem atliek vienīgi nekavējoties kapitulēt. Taču šādu slāvoķļa vērtējumu apgāz īpašs noteikums: «Baltie sāk un uzvar(!) — ar noteikumu, ka tie izdara divus gājienus uz katru vīnu melno gājīenu...»

Ja lasītājam būtu pamodusies interese par šo diagrammu, viņš var pamēģināt to atrisināt pats. Tiem, kam pietrūks pacietības, atliek ieskatīties atrisinājumā. Tur redzams, kādus šaha jokus dzinuši itāļi pirms četriem gadu simtiem.

Atrisinājums:

1. b2-b4, b4-b5; c7-c8
2. b5-b6, b6 : a7; Dd8-a5 + 3. Ke1-f1, a7 : b8D utt.

ŠAHA KRIKUMI

Ar seno spēli aizraujas miljoniem cilvēku, kuri nemaz netaisās kļūt ne par lielmeistariem, ne meistariem, par pasaules čempiona goda izciņu pat nerunājot. Vācijas Federatīvās Republikas lielmeistars Volfgangs Uncikers ir sasniedzis daudz: vairākus gadus bija valsts čempions, kļuva par pasaulē plaši pazīstamu teorētiķi. Bez tam viņu uzskata arī par dažādu joku stāstīšanas lielmeistaru. Šahistu aprindās ir zināms, ka Uncikers var stāstīt jautrus gadījumus visās FIDE oficiālajās, kā arī bulgāru, čehu, poļu, rumāņu, unģāru un, iespējams, vēl kādā valodā.

Parastl lielmeistars sarunu iesāk ar vārdiem: «So anekdoti jūs noteikti neesat dzirdējis!...» Kā zināms, lielākā daļa anekdošu stāstītāju par saviem jokiem smejas pirmie. Tā reiz Uncikers, pienācis slovēņu meistaram Pircam, ar platu smaidu teica:

— So anekdoti jūs noteikti neesat dzirdējis!

— Val tā ir laba?

— Bez šaubām!

— Tādā gadījumā varat būt drošs, ka neesat to stāstījis, — Pircs errīgi sacīja.

* * *

Šaha likumos nav norādes par to, kādā stāvoklī spēlējot jāatrodas partneriem. Turnīrā, kas 1985. gadā notika Tilburgā, radās īpatnēja situācija. Anglijas lielmeistars E. Mailss bija spēlei izvēlēties līdz šim nepieredzētu pozu. Skatītāji brīžiem vairāk uzmanības veltīja angļu lielmeistaram nekā pozīcijām uz partiju demonstrācijas dēļa — Mailss spēles laikā bija atļaidies uz saliekamās masiera laviņas...

Pārējie turnīra dalībnieki protestēja kā mācēdami. Bet ārsti teica, ka angļu lielmeistaram esot jāspēlē tieši tādā stāvoklī. Tika iesniegts rakstisks protests. To parakstīja arī Holandes lielmeistars J. Timmans. Redzēdams, ar kādu apetīti Mailss restorānā notiesā savas pusdienas, viņš nākamajā dienā dzēlīgi teica:

— Šķiet, ārsti pieļāvuši profesionālu kļūdu: šim slimniekam vajadzēja parakstīt citu recepti — spēlēt sēdus un ēst guļus!

* * *

Norvēģis Simens Agdesteins, 18 gadus vecais — var teikt arī pasaules jaunākais — lielmeistars, saņēma kādas reliģiskas sekta piedāvājumu:

«Dēls, kad nonāksi mūsu aizbildniecībā, tu spēlēsi šahu tikpat izcili kā amerikānis Roberts Fišers...»

«Šis piemērs izraisa zināmas bažas,» iebilda lielmeistars. «Kopš jūsu ticības brāļi ir ņēmuši savā aizbildniecībā Robertu Fišeru, viņš šahu vispār vairs nespēlē.»

* * *

Pirms vairāk nekā simt gadiem šaha spēles noteikumi atšķirās no mūsdienīgajiem. Cukertorta—Rozentāfa mačā, kas notika 1880. gadā, piemēram, bija jāievēro šāds noteikums: partijas iznākumam jāizšķiras pie galdiņa. Nekādas mājas analīzes! Pārtraukumā abi partneri vienlaikus devās pusdienot, un viens no otra nenolaida acis.

Šajā mačā bija vēl viena īpatnība. Rozentāls panāca, ka noteikumos uzņēma punktu par tiesībām pārtraukt spēli, ja temperatūra piepīpēlajā zālē sāktu pārsniegt... 37 grādus pēc Celsija.

ARNOLDS AUZIŅŠ

GARAUSI

Kad skatos uz zaķiem,
Es skolēnus redzu —
Ne jau tos,
Kuri bez biļetēm brauc,
Bet, — kuri klusē,

Kad pie tāfeles sauc.
Lai augšana
Nebūtu pārāk gausa,
No klases uz klasi
Viņi tiek vilkti aiz ausīm.

ARNOLDS AUZIŅŠ

IZLEPUŠAIS ZAĶIS

Zaķis uzrakstu redz:
«Pasūtījumu galds».
No prieka divkārt augstāk lec.
Viņam piedāvā kāpostus saldus.
— Cik tad liksim uz svariem?
— Ak, šie mūžīgie kāposti! —
Atbild zaķis ar zobiem gariem.
— Ļaujiet man citu ko apostīt!

— Vēl mums ir svaigi salāti, —
Zaķim jo laipni saka,
— Tie nekad netiek pajāti.
— Jāklūst vai gluži trakam,
Šie ēdieni man par prastul
Pieņēməjs nicīgi garausi nopēti.
— Ja vēlaties ko neparastu,
Es iesaku zaķa cepeti.

ARNOLDS AUZIŅŠ

MURMULIJA

Reiz sensenos laikos bija
Tāda zeme — Murmulija.
Tur murmuļi murmulējās,
Kurš muļķīgāk prata un
spēja.
Jo mazāk zināja kāds,
Jo vairāk tika tas godināts,

Bet pats vislielākais lempis
Uz murmuļu troņa svempās.
Nesen mēs uzzinājām —
Šur tur vēl murmuļi mājō.
Ja pēkšņi sastaptu tos,
Kā gan mēs rīkotos?

Bez vārdiem.

L. Bulikina

SATURS

Tabulkalendārs 1987. gadam	3
Laika skaitīšana Latvijas PSR	4—7
Janvāris	8—13
Februāris	14—19
Marts	20—25
Aprīlis	26—31
Maijs	32—37
Jūnijs	38—43
Jūlijs	44—49
Augusts	50—55
Septembris	56—61
Oktobris	62—67
Novembris	68—73
Decembris	74—79
Jubilejas, jubilāri, humoreskas, dzejoļi un karikatūras	80—249
Jautrais šahs	250—251
Mazajiem «Dadzā» lasītājiem	252—253
Tabulkalendārs 1988. gadam	254

Союз журналистов Латвийской ССР

ДАДЗИС-1987

Рига «Авотс» 1986

На латышском языке

Составитель Язепс Яунземс

Ответственный редактор Игоре Палковс

Художник Имантс Мелгайлс

Обложка Эдгарса Озолиньша

Титульные листы месяцев рисовал Угис Межавилкс

Авторы дружеских шаржей Угис Межавилкс

и Гунарс Вилдедзис

Литературные материалы иллюстрировали Имантс Мелгайлс,

Угис Межавилкс, Эдгарс Озолиньш, Тамара Сергиенко

и Гунарс Вилдедзис

ИВ № 1905

Latvijas PSR Zurnālistu savienība

DADZIS-87

Sastādījis Jāzeps Jaunzems

Redaktore Mirdza Streļņa

Mākslinieciskais redaktors Jānis Reinsons

Tehniskais redaktors Lalmonis Rudzītis

Korektore Inese Poga

Nodots sarakšanai 23.05.86. Parakstīta iespiedšanai 30.10.86.
JT 07449. Formāts 70x108/32. Avižu papīrs 48 g. Literatūras garnitūra. Augstspiedums 11,20 uzsk. iespiedī.; 11,55 uzsk. kr. nov.; 12,69 izdevn. l. Metiens 350 000 eks. Pasūt. № 673 5. Cena 65 kap. Pasūtījuma izdevums. Izdevniecība «Avots», 226047 Rīgā, Padomju bulv. 24. Izdevn. № 123/1/86 Iespiedta Latvijas PSR Valsts izdevniecību, poligrāfijas un grāmatu tirdzniecības lietu komitejas tipogrāfijā «Cīņa», 226011 Rīgā, Blaumaņa ielā 38/40. Vāks oļsetspiedumā iespiedts Rīgas Paraugtipogrāfijā, 226004 Rīgā, Vienības gatvē 11.